

ZAGREB ZA MENE: Studija akupunktura grada

Istraživanje participativnog potencijala građana u planiranju javnog prostora grada Zagreba

Istraživanje participativnog potencijala građana u planiranju javnog prostora grada Zagreba

---

AUTORI

dr.sc. Kristina Careva, dipl. ing. arh.

dr.sc. Rene Lisac, dipl. ing. arh.

dr.sc. Tomislav Pletenac, dipl. antr.

dr.sc. Jana Vukić, prof. soc.

SADRŽAJ

A. PROJEKT URBANE REVITALIZACIJE ZAGREB ZA MENE I AKUPUNKTURA GRADA

B. PROVEDBA STUDIJE AKUPUNKTURA GRADA

C. PRIKUPLJANJE I ANALIZA PODATAKA

1. Istraživanje mišljenja građana
2. Fokus-grupe s predstavnicima udruga
3. Suradnja s vijećima gradskih četvrti

D. SISTEMATIZACIJA I INTERPRETACIJA PODATAKA

1. Javni prostori predloženi za promjenu – lokacije
2. Sadržaji koji nedostaju u javnom prostoru – potrebe
3. Prijedlozi za Zagreb kao cjelinu – grad
4. Prijedlozi za obnovu građevina – zgrade

E. KRITERIJI IZBORA LOKACIJA

1. Koncept decentralizacije kao primarni kriterij
2. Kvalitativni i kvantitativni kriteriji
3. Rezultat primjene kriterija

F. IZDVOJENE LOKACIJE

A. PROJEKT URBANE REVITALIZACIJE ZAGREB ZA MENE I AKUPUNKTURA GRADA

Društvo arhitekata Zagreba u suradnji s Gradom Zagrebom i Katedrom za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pokrenulo je krajem 2014. godine projekt urbane revitalizacije javnih gradskih prostora implementacijom intervencija na više mjesta u cijelom prostoru grada. Predviđeno mjerilo intervencija bilo je malo do srednje uz investiciju od 10 do 20 milijuna kuna. Očekivani učinak ovakvog pristupa odnosio se na poboljšavanje cjelokupne slike grada kao i na poboljšanje kvalitete gradskog života u području stanovanja, rekreacije, slobodnog vremena i socijalne kohezije. Nakon intenzivnog rada u prvoj polovici 2015. godine, projekt je nažalost zamro te se nije ostvarila planirana ideja sistemske revitalizacije javnog prostora osmišljena kao niz ostvarivih intervencija u vidu projektiranja, prostornog planiranja i unapređivanja pažljivo odabranih gradskih prostora s razmjerno malim budžetom. Projektom je predviđeno izvođenje na barem 17 lokacija na području Zagreba s ciljem poticanja suradnje između Grada, građana i institucija s ciljem ostvarivanja dijaloga, razmjene saznanja i ideja te unapređenja procesa i poslovanja. Želja je bila revitalizirati već postojeće prostore susretanja u Gradu koji ne funkcioniraju na najbolji način ili su potpuno zapušteni.

Ovim projektom i njegovom implementacijom Gradu Zagrebu i njegovim građanima dali bi se na korištenje moderni urbani prostori koje prepoznamo i volimo kod mnogih glavnih gradova Europe

i svijeta. Projektom bi se mijenjala slika grada na svim razinama. Dodane vrijednosti koje bi se projektom ostvarile ogledaju se u postizanju socijalnog razvoja kroz participaciju u odlučivanju, koheziju, inovaciju i profesionalan pristup. Projektom se građane željelo potaknuti da na Grad gledaju kao na svoj dom te da pri tom ojačaju svoj pozitivan stav spram javnog, ali i privatnog prostora. Ovim projektom promicao bi se Grad poželjan za život, učenje, rad, posjet i posao. Pozitivni učinci na ekonomiju postigli bi se direktno izgradnjom kao i indirektno kroz decentralizaciju gradskog prostora.

Inicijativa *Akupunktura grada* stasala je kroz 6 godina i niz aktivnosti u sklopu *Društva arhitekata Zagreba*. Od početnih volonterskih radionica na Trešnjevci, Goljaku, splitskom Marjanu i u Studentskom centru, preko 5 regionalnih radionica i realizacija EU sufinanciranog *City Acupuncture* projekta do aktualnog *Zagreba za mene*, *Akupunktura grada* doživljava kontinuiranu evoluciju iskustva, opsega djelovanja i realizacija. Osnovna tri principa *Akupunktura grada* – interdisciplinarnost, male intervencija i participacija – svakim novim ciklusom dobivaju novi značaj, metodološku i provedbenu nadogradnju. Djelujući inicijalno na kvartovskoj razini i niže, nastoji se precizno osmišljenim i pozicioniranim malim intervencijama pozitivno utjecati na kvalitetu gradskog života.

Možemo se zapitati je li *Zagreb za mene* dio metodološkog okvira *Akupunktura grada* ili je *Akupunktura* jedan njegov segment.

A. PROJEKT URBANE REVITALIZACIJE ZAGREB ZA MENE I AKUPUNKTURA GRADA

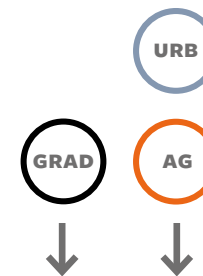

Gledajući kronološki, *Zagreb za mene* je nastao inspiriran osnovnim principima *Akupunktura grada*, ali u želji da se metodološki primijene na grad kao cjelinu. No pomakom koji je nastao u mjerilu, s kvartovskog na gradsko, male intervencije u prostoru kvarta postale su male revitalizacije javnih prostora grada kao cjeline. Time je potreba za uključivanjem urbanističkog istraživanja u fazi detektiranja lokacija i njihova programiranja, kao i uvođenja procedure javnog arhitektonsko-urbanističkog natječaja, postala nužna. Dok u projektu *Zagreb za mene*, s jedne strane urbanistička struka osigurava strateški pogled na grad kao cjelinu i njegove javne prostore, *Akupunktura grada* ima ulogu kontinuiranog uključivanja prisutnosti javnog mišljenja u svim dijelovima projekta: od upoznavanja javnosti s participativnom metodologijom, preko detektiranja lokacija i potreba stanovnika pa sve do preciznog programiranja svake lokacije.

Akupunktura grada u projektu *Zagreb za mene* pruža uvid u stanje korištenja i potencijal javnih prostora grada Zagreba iz perspektive građana.

Tim Akupunktura grada na razgovorima u Avenue Mallu

PRIPREMA

1. PRIPREMA

- Izrada plana projekta
- Ugovaranje
- Javna najava i promocija projekta

STUDIJA LOKACIJA

2.1. AG. ISTRAŽIVANJE

- razgovor u gradskim četvrtima
- okrugli stol s udrugama i inicijativama
- razgovori na terenu
- valorizacija gradskih lokacija
- mapiranje lokacija

2.1.URB. ISTRAŽIVANJE

- povijesni razvoj i značenje
- postojeće stanje
- prostorno planska dokumentacija
- valorizacija gradskih lokacija
- mapiranje lokacija

2.2. DISKUSIJA

- preklapanje mapiranih lokacija
- analiza i sistematizacija
- zaključak

2.3. PRIJEDLOG

- strateška koncepcija
- lista lokacija
- prioriteti
- ciljevi i smjernice

PROGRAMI

3.1. AG. ISTRAŽIVANJE

- ispitivanje na terenu
- diskusije
- radionica
- programske smjernice

3.1. URB. ISTRAŽIVANJE

- povijesni razvoj i značenje
- postojeće stanje
- prostorno planska dokumentacija
- programske smjernice

3.2. PRIJEDLOG

- objedinjavanje programskih smjernica
- natječajni programi

NATJEČAJI

4. NATJEČAJ

- izrada općih uvjeta natječaja i raspis natječaj
- konstituiranje ocjenjivačkog suda
- provedba natječaja
- rad ocjenjivačkog žirija i odabir nagrađenih radova
- objava rezultata i organizacija izložbe radova
- priprema protokola natječaja i zatvaranje natječaja
- online arhiva nagrađenih i pristiglih rješenja

REALIZACIJE

5.1. PRIPREMA

- upoznavanje s projektom
- senzibilizacija zajednice kroz radionice

5.2. IZVOĐENJE

uobičajene faze realizacije projekta

5.3. EVENT

kvartovski ili lokalni događaj otvorenja

5.4. AG. EVALUACIJA

usporedba planiranog ostvarenog

5.4. URB. EVALUACIJA

usporedba planiranog ostvarenog

B. PROVEDBA STUDIJE AKUPUNKTURA GRADA

Akupunktura grada je unutar prvog dijela projekta *Zagreb za mene* provela interdisciplinarno istraživanje mišljenja građana tijekom kojeg je prikupila te valorizirala podatke o javnim prostorima u gradu Zagrebu čija bi obnova i/ili uređenje značajno podigli kvalitetu života.

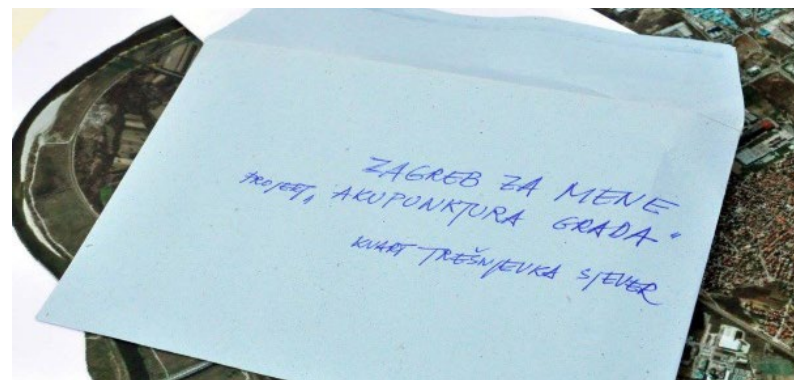
Istraživanje je provedeno u periodu od 16. veljače do 30. travnja 2015. kroz četiri faze:

- priprema materijala i informiranje građana o projektu;
- prikupljanje podataka o javnom gradskom prostoru;
- strukturiranje dobivenih podataka;
- indeksiranje i interpretiranje rezultata.

Na početku istraživanja pripremljen je digitalni i tiskani materijal kojim se građani, udruge i vijeća gradskih četvrti informiraju o sadržaju i cilju projekta, strukturiran je upitnik za razgovore s građanima, sastavljeno pismo poziva udrugama za uključivanje u diskusiju na fokus grupama te zamolba predsjednicima i članovima vijeća gradskih četvrti za gostovanje na njihovim redovitim sjednicama. Projekt je prezentiran predsjednicima vijeća gradskih četvrti u Gradskoj skupštini 13. veljače 2015, a stručnoj javnosti, članovima DAZ-a i drugim zagrebačkim arhitektima u prostorijama DAZ-a 3. ožujka 2015. Predstavници medija na terenu su pratili aktivnosti *Akupunktura grada*.

Predstavници udruuga i centara za kulturu na fokus grupi

Jedno od pisama građana dobiveno na terenu

B. PROVEDBA STUDIJE AKUPUNKTURA GRADA

S obzirom na to da je cilj istraživanja sistematski obuhvatiti mišljenje, interes i potrebe građana za javnim gradskim prostorom kako bi se na taj način prepoznale lokacije od najveće potrebe za uređenjem, informacije su prikupljane na razini mišljenja pojedinca, udruga čija je djelatnost vezana uz javni prostor te na razini upravljačkih struktura – vijeća gradskih četvrti. Za svaku skupinu odabrana je prilagođena metoda: strukturirani razgovori s građanima (ankete), fokus-grupe s predstavnicima udruga te otvorene rasprave na sjednicama vijeća gradskih četvrti. Mišljenja i zapažanja stanovnika o javnom gradskom prostoru prikupljana su metodom ankete na četiri lokacije (*Avenue Mall* - 07. ožujka, *Trešnjevački plac* - 14. ožujka, *ulaz u Park Maksimir* - 21. ožujka, *Splavnica* – 28. ožujka) na kojima su članovi *Akupunktura grada* tijekom razgovora s pojedinim građaninom popunjavali upitnik. Građani su svoje ideje također dostavljali u obliku pisanog materijala – neki osobno na prije spomenute lokacije, neki putem *mail*-adrese zagrebzamene@d-a-z.hr. Tim *Akupunktura grada* na terenu je djelovao i 22. ožujka kada je posjetio *Jakuševac* gdje su građani također bili informirani o projektu. Mišljenja predstavnika udruga raspravljena su i zabilježena u četvrtak 26. veljače u prostorijama DAZ-a u obliku dvije fokus-grupe sa zainteresiranim predstavnicima udruga. U razdoblju od 3. ožujka do 23. travnja 2015. predstavnici *Akupunktura grada* gostovali su na ukupno 13 vijeća gradskih četvrti na kojima su sa zainteresiranim vijećnicima razgovarali o lokacijama u njihovim četvrtima te s mjesnim odborima o specifičnim i lokalnim temama s kojima su dobro upoznati.

Strukturirani razgovor uz subotnji plac na Trešnjevci

Svim navedenim metodama prikupljanja informacija dobiveno je ukupno 728 podataka unesenih u tablicu. Svaki unos sastoji se od naziva, opisa i komentara, lociranja unutar gradske (ili gradskih) četvrti, te izvora (stanovnik/udruga/vijeće). Dobiveni podaci kreću se od izuzetno preciznih javnih lokacija, preko većih prostornih cjelina i poteza, do informacija o kvartu ili čak cijelom gradu Zagrebu. Neki isticali problemi i potencijali tiču se izgrađenih (i napuštenih) zgrada

B. PROVEDBA STUDIJE AKUPUNKTURA GRADA

---

i/ili kompleksâ. Također, važno je istaknuti da se velik dio dobivenih informacija odnosi na potrebu građana za nekim vidom javnog prostora bez lociranja odgovarajućeg mjesta u gradu za tu potrebu. Stoga je strukturiranje podataka prvo izvršeno na razini grupiranja prikupljenih podataka u tematske skupine, pri čemu su definirane četiri kategorije: lokacija u gradu, potreba građana, Zagreb u cjelini i prostori koji nisu javni, ali ih građani percipiraju kao relevantne u slici grada. Od navedenih podataka, sve lokacije u gradu prikazane su kartografski te im je pridružena oznaka dosega. Razine dosega mogu biti lokalne, kvartovske i gradske, pri čemu se u obzir uzima broj stanovnika i turista koji potencijalno ostvaruju kontakt s lokacijom. Ukupno je na kartu uneseno 211 lokacija od čega 89 lokalnog, 90 kvartovskog i 32 gradskog dosega.

211 evidentiranih lokacija u gradu valorizirano je prema nekoliko kriterija koji su proizašli iz samog istraživanja *Akupunktura grada*, s ciljem da se odaberu lokacije najpotrebnije građanima. Pri tome je svaka lokacija indeksirana prema jednom primarnom te kvalitativnom i kvantitativnom sekundarnom kriteriju. *Primarni kriterij* temelji se na uočenoj potrebi da se dalje od gradskog centra osnaže i urede lokacije od gradskog značaja kako bi se potakla decentralizacija zagušenog gradskog centra, ali i da se u mentalnoj slici građana pokušaju stvoriti i drugi prostorni reperi od onih maksimalno eksploatiranih u strogom centru grada. *Sekundarnim kriterijima* željelo se valorizirati snagu participativnog uzorka kroz kvalitativni

parametar (koliko je iskazana potreba sazrela i prerasla u civilnu akciju) i kvantitativne parametre (koliko je različitih izvora ukazalo na lokaciju, odnosno koliki je broj ponavljanja pri isticanju iste lokacije). Istraživanje javnosti kroz metodu *Akupunktura grada* principom *bottom up* rezultiralo je nizom informacija i saznanja koje opisuju potrebe u javnom gradskom prostoru grada Zagreba gledano iz perspektiva građana, udruga i vijeća gradskih četvrti. Istaživanje je tako širokim spektrom te velikim brojem ispitanika kvalitetno analiziralo javni prostor grada na njegovoj cijeloj površini. Općenite potrebe građana mogu se sumirati u željama za kvalitetnijim uređenjem i očuvanjem:

1. — sportskih i rekreativnih površina (biciklističkih staza, dječjih igrališta, staza za trčanje, staza za rolanje, pješačkih staza, *street-workout* mjesta, dodatnih sadržaja za djecu, mlade i umirovljenike);
2. — zelenih površina u gradu (parkova, društvenih vrtova, drvoreda, cvjetnjaka...);
3. — prostora za druženje i okupljanje (opremanje prostora za koheziju građana, kvartovskih trgova...);
4. — komunalnog reda i prometa (parkova za pse, terase kafića, ulične rasvjete, fasada, urbane mobilnosti...).

Provedba i rezultat istraživanja mišljenja građana koje je proveo tim *Akupunktura grada* u sklopu projekta *Zagreb za mene* detaljno su opisani u ovoj studiji kroz sljedeća poglavlja.

C. PRIKUPLJANJE I ANALIZA PODATAKA

Istraživačke metode primijenjene u prvoj fazi *Akupunktura grada* predviđene projektom *Zagreb za mene* (*Akupunktura grada* na razini čitavog grada Zagreba, a ne samo pojedinačnih lokacija ili gradskih četvrti) predstavljaju kombinaciju više metoda istraživanja koje se koriste u društvenim znanostima: fokus-grupe, intervjui i ankete. U ovom je istraživanju prvenstveni naglasak na takozvanim kvalitativnim metodama istraživanja kako bi se sačuvao što neposredniji i širi iskaz ispitanika, tj. građana. Metode su kombinirane kako bi se u što kraćem vremenskom roku dobilo što više informacija o potrebama građana, vrstama intervencija i lokacijama na kojima građani žele određene promjene u javnom prostoru.

Korištenim metodama istraživalo se mišljenje različitih aktera na mikrorazini društvenog života grada: stanovnika, udruga građana i lokalne samouprave (vijeća gradskih četvrti). Stanovnike se ispitivalo iz dvostruke vizure: kao stanovnike određenih gradskih četvrti i svakodnevne korisnike šireg/cjelokupnog prostora grada. Ispitivanje mišljenja, stavova i inicijativa udruga građana koje djeluju na prostoru grada i u određenim gradskim četvrtima uključivalo je i udruge i centre za kulturu, koji svojim aktivnostima osnažuju i aktiviraju lokalno stanovništvo i javnost, te u čijim programima već djeluju različite udruge ili aktivni pojedinci. Aktivnost u okviru lokalne samouprave istražena je na razini vijeća gradskih četvrti jer zbog vremenskog ograničenja nije bilo moguće provesti razgovore sa svim mjesnim odborima. Navedeni uzorak pokriva različite vrste aktivnosti različitih aktera, a metodologija istraživanja omogućila je

detaljniji uvid u načine na koji pojedini akteri zamišljaju promjene javnog prostora i kako međusobno djeluju (surađuju li ili ne itd.) što je posebno važno zbog potencijala promjene javnog prostora predviđenog ovim projektom.

Kronološki, prvo su provedene fokus-grupe s udrugama građana čije je osnovno područje bavljenja vezano za grad Zagreb ili organizacijama i institucijama čije je djelovanje moguće izravno povezati s ciljem projekta kao što su npr. centri za kulturu. Zatim su provedeni individualni i grupni intervjui odnosno razgovori s vijećnicima gradskih četvrti grada Zagreba paralelno s intervjuima i anketiranjem građana (na unaprijed najavljenim različitim lokacijama tijekom četiri vikenda). Istodobno su otvoreni izravni elektronički kanali komunikacije s građanima koji su mogli slati svoje prijedloge elektroničkom poštom. Velikim intenzitetom različitih aktivnosti prikupljeni su brojni podaci o lokacijama i potrebama građana.

1. Istraživanje mišljenja građana

Tijekom četiri vikenda u ožujku (od 7. ožujka do 28. ožujka) provedeni su razgovori s građanima na četiri lokacije: *Avenue Mall*, tržnica Trešnjevka, park Maksimir i Trg bana Josipa Jelačića. Cilj istraživanja bio je da ispitanici navedu konkretne lokacije na kojima žele određene promjene javnog prostora i vrstu promjene koju žele. U skladu s ciljem istraživanja strukturiran je upitnik koji se sastojao od pitanja o vrsti promjena i lokacijama na kojima te promjene građani žele u javnom prostoru čitavoga grada, s posebnim naglaskom na vlastite

C. PRIKUPLJANJE I ANALIZA PODATAKA

četvrti u kojima stanuju. Drugi se dio pitanja odnosio na stavove o participaciji građana u odlukama o uređenju javnog prostora grada Zagreba (koliko je važna, za koju vrstu projekata i sl.). Na kraju upitnika, koji su tijekom razgovora s građanima ispunjavali članovi tima *Akupunktire grada*, navedeni su osnovni sociodemografski podaci o ispitanicima (spol, dob, mjesto rođenja i sl).

Specifičnost predmeta istraživanja, tj. javnog prostora grada Zagreba, vremenska i financijska ograničenja samog projekta *Zagreb za mene*, nametnula su određeni okvir *Akupunkturi grada* kojemu je prilagođena korištena metodologija (radi se o kombinaciji strukturiranog intervjua i ankete). S obzirom na kratak vremenski rok, u samo mjesec dana provedeno je anketiranje građana na četiri lokacije prema standardiziranom upitniku (koji je opisan na početku ovog izvještaja) na prigodnom uzorku zainteresiranih građana. Tijekom razgovora s građanima vodilo se računa, koliko je god bilo moguće, o zastupljenosti različitih spolnih i dobnih skupina ispitanika, ali također o tome da se radi o građanima grada Zagreba (rođenima u Zagrebu ili onima koji žive u gradu duže od 5 godina). Ukupan broj ispunjenih upitnika prelazi četiri stotine, pri čemu su u razgovoru sudjelovali samo oni građani koji su bili zainteresirani, odnosno oni koji imaju ili su pokušali stvoriti određeni stav o javnom prostoru grada. Iz tog razloga, iako ne možemo govoriti o reprezentativnom uzorku, svakako možemo govoriti o značajnim i vrlo indikativnim informacijama kojima je rezultiralo istraživanje.

Razgovor s građanima u Avenue Mallu

Određeno ograničenje istraživanja predstavlja spomenuta specifičnost predmeta istraživanja, odnosno apstraktnost koncepta javnog prostora i ispitivanje stavova koji se odnose na čitav grad. Brojna znanstvena istraživanja pokazala su da ispitanici puno lakše navode ono čime nisu zadovoljni nego ono što bi željeli, tj. jasnije percipiraju smetnju nego što su spremni navesti neki oblik poboljšanja koji bi željeli u nekom prostoru ili određenoj lokaciji. Neposredno

C. PRIKUPLJANJE I ANALIZA PODATAKA

povezana s navedenim je i činjenica da se većina ispitanika referira na neposrednu okolinu prostora u kojem žive i na neposrednu okolinu mjesta ispitivanja jer su tek pitanjima iz upitnika *Akupunkture grada* potaknuti na razmišljanje o javnom prostoru. Stoga je većina ispitanika koji su odgovarali na pitanja na prvoj lokaciji (*Avenue Mall*) isticala lokacije u Novom Zagrebu (često u neposrednoj blizini samog mjesta ispitivanja). Isto tako su ispitanici s tržnice Trešnjevka isticali upravo tržnicu kao lokaciju na kojoj žele promjene. No, bez obzira na uvjetovanost odgovora mjestom ispitivanja, aktualnom političkom situacijom¹ i slično, smatramo da su odgovori ispitanika i način prikupljanja odgovora valjani.

U svakom slučaju, odgovori građana dovoljno su indikativni da bi se moglo zaključiti koje su osnovne probleme u javnom prostoru grada “detektirali” građani i kakve promjene priželjkuju. Dakle, interpretacija materijala dobijenog razgovorima s građanima kroz *Akupunktu* grada svakako može poslužiti za ocrtavanje osnovnih smjernica promjena koje građani žele u svom gradu².

1 — Istodobno s početkom realizacije projekta *Zagreb za mene* i provedbe ovog dijela istraživanja događao se niz vrlo turbulentnih situacija s gradonačelnikom i njegovim zamjenicima, što je utjecalo na percepciju samog projekta i na spremnost građana na razgovor.

2 — Za preciznije rezultate bilo bi potrebno provesti istraživanje na reprezentativnom uzorku metodom ankete i dopuniti ga intervjuima s određenim specifičnim populacijama građana i članovima mjesnih odbora (ne samo vijeća gradskih četvrti). Međutim, vrlo je vjerojatno da se odgovori građana ne bi bitno razlikovali od odgovora dobivenih ovim istraživanjem.

Terenski razgovori na Trešnjevačkom trgu i u Parku Maksimiru

C. PRIKUPLJANJE I ANALIZA PODATAKA

Ukupan broj ispitanika, odnosno sugovornika je 408, od toga je 168 muškaraca, 231 žena, a za 9 ispitanika nije zabilježen podatak o spolu. Ispitanici su većinom srednje (132 ispitanika) i starije (181 ispitanik) životne dobi, a manji broj je mlađe životne dobi (84 ispitanika). Za 11 ispitanika nema podataka o dobi. Većina ispitanika rođena je u Zagrebu (226 ispitanika), 114 ispitanika rođeno je drugdje, ali u Zagrebu živi duže od 10 godina (263 ispitanika). Napomena koju moramo dodati odnosi se na spremnost za razgovor, koja je bitno prisutnija kod starijih građana nego kod pripadnika mlađe dobne skupine. Anketari su pokušali razgovarati s mladim prolaznicima, ali puno češće su bili odbijeni nego kada se radi o srednjoj ili starijoj dobnoj skupini.

Upitnike su ispunjavali anketari *Akupunktura grada*, bez ikakve prisile da ispitanici daju sve odgovore koji se traže u upitniku, pa su u obradu ušli svi upitnici koji su imali bilo kakve valjane podatke. Građani koji su bili u žurbi odgovarali su kraće, oni koji su željeli ostati duže i razgovarati mogli su iskazati različite stavove i posvećeno im je dovoljno vremena. Dakle, cilj nije bio prikupiti samo što više informacija o lokacijama i potrebama stanovnika već što kvalitetnije podatke o promjenama u javnom prostoru koje građani žele, ali bez ikakve prisile.

Analizom podataka prikupljenih upitnikom *Akupunktura grada* jasno je vidljiv problem koji ispitanicima predstavlja apstraktnost

Razgovori na glavnom gradskom trgu

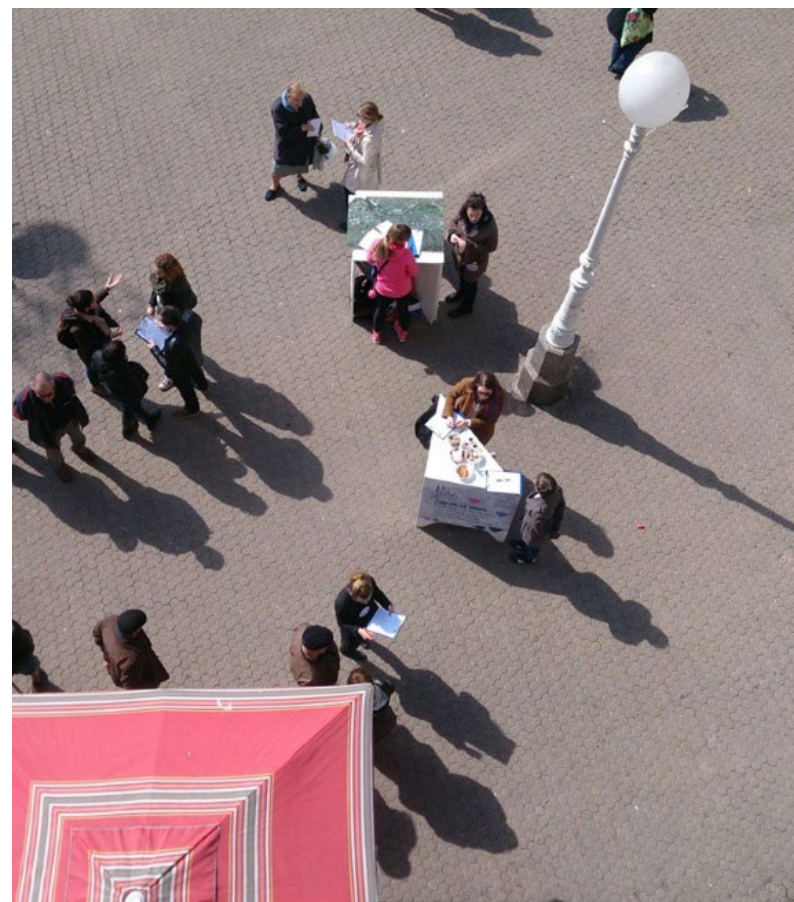

Prijedlozi dobiveni pismenim putem

C. PRIKUPLJANJE I ANALIZA PODATAKA

koncepta *javnog prostora grada*, stoga je u većini slučajeva bilo potrebno dodatno pojasniti o čemu se zapravo radi, ponuditi određene primjere i tek tada se mogao očekivati konkretniji odgovor građana. Apstraktnost pojmova poput *javni prostor* ili *prostor grada* obično je generirala vrlo difuzne odgovore, ali s nekoliko zajedničkih naglasaka: većina ispitanika navodi zelene površine i parkove kao važne elemente kvalitete života u gradu Zagrebu te iskazuje potrebu za više uređenih zelenih i parkovnih površina, bolje opremljenim postojećim javnim prostorima, pješačkim zonama, biciklističkim stazama i različitim sportskim sadržajima (koje žele na čitavom prostoru grada, a ne samo locirane na nekoliko mjesta poput Jaruna ili Bundeča). Uz navedeno, jasno se profilira i potreba ograđenih prostora za pse, odvojenih od parkova za djecu ili sportskih prostora (staze za trčanje i sl), te želja građana za boljim održavanjem čistoće i komunalnog reda u gradu.

U nastavku ćemo ukratko interpretirati rezultate razgovora provedenih u okviru *Akupunkture*. Na prvo pitanje o tome koje bi promjene željeli u javnom prostoru grada građani su većinom odgovarali da žele više zelenih površina, igrališta i slično (163 ispitanika), bolje opremljene postojeće javne prostore (više klupa, bolju rasvjetu i sl) želi 109 ispitanika, a 161 ispitanik dao je neki svoj prijedlog. Najveći broj prijedloga bile su biciklističke staze i ostala biciklistička infrastruktura – 31 ispitanik, parkove za pse specifično je predložilo 13 ispitanika (ali se velik broj ukupnog broja ispitanika u ostalim komentarima dotaknuo problema komunalnog (ne)reda

Mjesto ispitivanja u javnom prostoru

C. PRIKUPLJANJE I ANALIZA PODATAKA

---

i odvajanja parkova za pse od zelenih površina i parkova za djecu), 10 ispitanika zatražilo je više parkova za djecu, a po 10 ispitanika naglasilo je nedostatak pješačkih zona i staza, potrebu uklanjanja grafita, obnovu fasada i nedostatak kanti za smeće. 8 ispitanika posebno se požalilo na lošu prometnu regulaciju, povezanost i infrastrukturu. Povremeno se spominje: više zelenih površina, više parkirnih mjesta, bolje održavanje čistoće u gradu, poboljšanje gradske rasvjete, nedostatak kulturnih i zabavnih sadržaja.

Na pitanje da navedu konkretne lokacije za tražene promjene većina ispitanika, točnije 236 ispitanika, ponudila je određenu lokaciju³, odnosno većina je ponudila više od jedne lokacije. Isto tako, većina je ispitanika kao odgovor na pitanje o lokacijama na kojima žele određene promjene navela vlastitu u gradsku četvrt, a pritom je kao potrebu (promjenu koju žele) u vlastitoj gradskoj četvrti 42 ispitanika navelo sadržaje vezane za djecu (parkove, igrališta), 13 ispitanika navelo je parkove za pse (uređenje postojećih i povećanje broja parkova za pse), 11 ispitanika navelo je da žele biciklističke staze, a po 10 ispitanika istaknulo je potrebu uređenja fasada, poboljšanje održavanja čistoće i reda na javnim prostorima, bolju rasvjetu, bolje rješenje parkiranja te poboljšanje prometa.

---

3 — Lokacije koje su navodili građani analizirane su i unesene na kartu u okviru opće analize podataka prikupljenih u okviru Akupunkture grada te nisu u fokusu ovog izvještaja.

Participaciju u odlučivanju o javnom prostoru grada smatra jako važnom čak 177 ispitanika, važnom 109 ispitanika, odnosno 286 ispitanika ima vrlo pozitivan stav prema participaciji građana u odlukama o uređenju javnog prostora grada. Participaciju je odredilo kao nevažnu samo 16 ispitanika. Istodobno, ispitanici u velikoj većini smatraju da se participacija treba odnositi na sve velike projekte (159 ispitanika od 225 koji su odgovorili na ovo pitanje), a da je važna za projekte na razini gradskih četvrti smatra 55 ispitanika (od 225 koji su odgovorili na pitanje). Samo 8 ispitanika smatralo je da je participacija važna za projekte u užem centru grada. Na pitanje o vlastitom doživljaju participacije u projektu *Zagreb za mene* 210 ispitanika (od 225) odgovorilo je da im je drago da ih se pita za mišljenje, a 57 je istaknulo kako im se sviđa da mogu dati kvalitetne prijedloge za uređenje prostora koje koriste. Samo 9 ispitanika smatra da je projekt paravan za provođenje “gradske samovolje”.

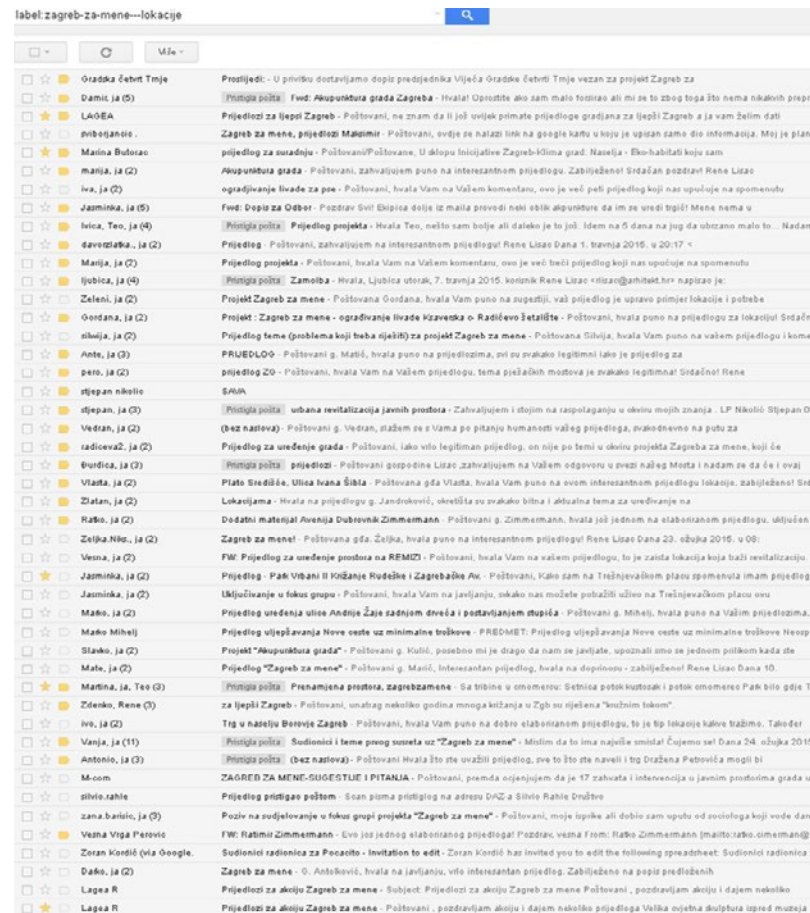
Ukratko, projekt *Zagreb za mene* izazvao je zanimanje građana i pobudio je njihovu želju za sudjelovanjem u uređenju grada. Odaziv na ispunjavanje upitnika bio je zadovoljavajući, iako se radi o samo nekoliko lokacija i samo četiri vikenda tijekom kojih su građani imali priliku iskazati svoje stavove. Uza sva navedena ograničenja, podaci iz upitnika ukazuju na potrebu participacije građana u odlukama o uređenju javnog prostora grada Zagreba te na želju građana da se njihove gradske četvrti i grad u cjelini uredi s više zelenila, prostora za pješačke, bicikliste i uopće sportske i rekreacijske aktivnosti.

C. PRIKUPLJANJE I ANALIZA PODATAKA

Prilikom svih participativnih interakcija i komunikacija na projektu, sugovornicima je pružena prilika da se dodatnim komentarima o potrebama i lokacijama naknadno jave na kontakt e-adrese (zagrebzamene@d-a-z.hr). Adresa je komunicirana usmeno, preko web objava, medija i letaka koji su se dijelili na terenu. Kroz dva mjeseca trajanja participativnih aktivnosti u ožujku i travnju 2015. godine na kontakt adresu je stiglo 48 pisama od toga 12 s dodatnom elaboracijom odnosno unaprijed pripremljenim materijalima vezanim za predmetne lokacije. Koncentracija pristiglih e-poruka u velikoj mjeri prati termine obilaska terena, najveći broj komentara uslijedio je u danima nakon izlaska na teren kada je dijeljen najveći broj letaka uz izrazitu medijsku vidljivost. Prijedlozi pristigli ovim putem su u načelu kvalitetnije i jasnije artikulirani jer predstavljaju nešto aktivniji izraz javnog mišljenja od samih razgovora na terenu.

2. Fokus grupe s predstavnicima udruga

U sklopu projekta *Zagreb za mene* tim *Akupunkture grada* je ispitao javno mišljenje i nastojao uključivanjem građana, udruga i lokalne uprave detektirati gradske lokacije kojima je potrebna obnova i koje imaju potencijal da postanu kvalitetan javni gradski prostor. Udruge građana i inicijative aktivne u gradu Zagrebu predstavljaju fokusirano i artikulirano mišljenje građana, a dio njih koji se bavi stvaranjem, uređivanjem ili korištenjem javnog gradskog prostora predstavljaju značajan izvor informacija o njegovom stanju i potencijalima za bolje

Prijedlozi pristigli elektroničkom poštom

C. PRIKUPLJANJE I ANALIZA PODATAKA

uređenje i korištenje. Uz prethodno istraživanje aktivnih udruga i inicijativa u gradu Zagrebu okupljeno je njihovih 20-ak predstavnika i metodologijom fokus-grupe provedene su dvije zasebne rasprave s po 10 sudionika. Sudionici su iznosili stavove o javnom prostoru i potencijalnim lokacijama iz točke gledišta njihovih aktivnosti, te u međusobnoj raspravi iznijeli i potvrdili određene stavove.

Fokus grupe održane su u prostorijama *Društva arhitekata Zagreba*, Trg bana J. Jelačića 3/1 u četvrtak, 26. veljače 2015. u 18h. Nakon uvodne prezentacije projekta i metode rada na fokus-grupi, održana je i zajednička rasprava svih sudionika. Događanje je organizirao jedan od voditelja programa *Akupunktura grada*, dr. sc. Rene Lisac, dipl. ing. arh., dok su dvije paralelne fokus grupe vodili sociologinja dr. sc. Jana Vukić i kulturni antropolog i etnolog dr. sc. Tomislav Pletenac, uz pomoć po dvoje suradnika.

Rezultati diskusije su višeslojni. Primarni cilj prikupljanja potencijalnih lokacija za revitalizaciju u sklopu projekta *Zagreb za mene* je ostvaren i dobiveno je 30-ak prijedloga. Sami prijedlozi odskakali su kvalitetom od prijedloga dobivenih od pojedinačnih stanovnika time što su detaljnije promišljeni i razrađeni: niz lokacija sadrži i određenu razinu smjernica o sadržaju ili karakteru revitalizacije koja se treba provesti. Na drugoj razini rasprava je rezultirala i nizom potreba s kojom se udruge i inicijative susreću, koje je moguće realizirati u javnom gradskom prostoru, ali bez specifične lokacije. Evidentirane potrebe

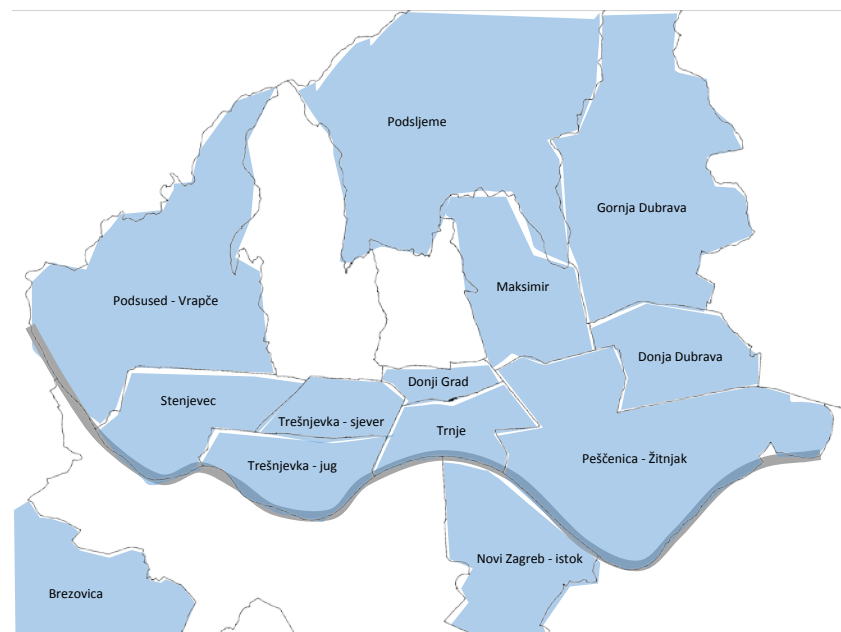
Diskusija i mapiranje prijedloga na fokus grupi u prostoru DAZ-a

C. PRIKUPLJANJE I ANALIZA PODATAKA

kroz ovu raspravu potencijalno mogu biti uključene u program neke od lokacija, za koju se pokaže takav sadržaj kao prikladan. Na trećoj razini evidentiran je generalni stav i problematika u participativnom djelovanju u javnom prostoru, između institucija grada, stanovnika, udruga i inicijativa.

3. Suradnja s vijećima gradskih četvrti

Od svih 13 zagrebačkih gradskih četvrti, njih 13 (Donji Grad, Stenjevec, Podsused-Vrapče, Brezovica, Maksimir, Gornja Dubrava, Donja Dubrava, Podsljeme, Trnje, Peščenica-Žitnjak, Trešnjevka-Jug i Trešnjevka-Sjever, Novi Zagreb-Istok) odazvalo se na suradnju, jedna je odbila sudjelovanje u projektu *Zagreb za mene* (GČ Gornji grad - Medveščak), GČ Črnomerec i GČ Novi Zagreb - Zapad javila su se naknadno (prekasno za sudjelovanje o ovom dijelu projekta), a GČ Sesvete nije se javila niti na ponovljeni poziv. Članovi tima *Akupunkture grada* predstavili su na svim sastancima vijeća gradskih četvrti projekt *Zagreb za mene* i prikupili informacije o lokacijama i potrebama za uređenje javnog prostora na području određene gradske četvrti. Nekoliko vijeća dostavilo je zaključke svojih sastanaka ili prijedloge lokacija e-poštom (Maksimir, Trešnjevka-Sjever, Trešnjevka-Jug, Brezovica, Peščenica-Žitnjak,), a nekoliko je vijeća organiziralo i obilazak lokacija (Stenjevec, Donja Dubrava, Peščenica-Žitnjak)

Vijeća gradskih četvrti koja su svojim prijedlozima sudjelovala u projektu

D. SISTEMATIZACIJA I INTERPRETACIJA PODATAKA

Informacije su prikupljane na razini mišljenja pojedinaca i udruga čija je djelatnost vezana uz javni prostor te na razini upravljačkih struktura – vijeća gradskih četvrti. Svim navedenim načinima prikupljanja informacija dobiveno je ukupno 728 podataka unesenih u tablicu. Svaki unos sastoji se od naziva, opisa i komentara, pripadnosti gradskoj četvrti te izvora (stanovnik / udruga / vijeće). Dobiveni podaci, odnosno pojedinačni unosi, kreću se od izuzetno preciznih javnih lokacija, preko većih prostornih cjelina i poteza do informacija o kvartu ili čak cijelom gradu Zagrebu. Neki isticani prostorni problemi i potencijali tiču se izgrađenih (i napuštenih) zgrada i kompleksa. Također se mora istaknuti da je dobar dio dobivenih informacija govorio o potrebi građana za nekim vidom javnog prostora bez lociranja odgovarajućeg prostora za tu potrebu. Stoga su svi dobiveni podaci strukturirani kroz četiri osnovne kategorije: *lokacija, potreba, Zagreb i zgrada*.

1. Javni prostori predloženi za promjenu – lokacije

Svakom unosu koji je u tablici kategoriziran kao lokacija (bilo da se radi o točnoj lokaciji ili široj lokaciji) pridružena je oznaka njegovog dosega. Doseg može biti lokalni, kvartovski ili gradski, a odnosi se na broj stanovnika i turista koji posjećuje lokaciju.

Sve lokacije točkasto su unesene na internetsku *google* kartu. Glavna podjela u slojeve izvršena je prema doseg, a oblik oznake lokacije ukazuje na izvor koji je na pojedinu lokaciju ukazao.

Ukupno je na kartu unesena 211 lokacija od čega 89 lokalnog dosega, 90 kvartovskog dosega i 32 gradskog dosega.

2. sadržaji koji nedostaju u javnom prostoru – potrebe

Na temelju prikupljenih podataka detektirane su različite potrebe građana u njihovom svakodnevnom korištenju javnog prostora grada, koje su grupirane prema temama i sadržajima (a ne konkretnim lokacijama) u nekoliko kategorija: potrebe vezane uz sport i rekreaciju, potrebe vezane uz druženje i okupljanje, teme vezane za zelenilo i prirodu u gradu te teme čistoće, komunalnog reda i prometa. Osim spomenutih kategorija, vidljiva je potreba za mobilnošću građana koja proizlazi iz suvremenog načina života, a iskazuje se u nekoliko osnovnih tema - potrebom za postojanjem adekvatne alternative automobilskom prometu (biciklistički promet i dr), alternativnih prometnih pravaca te bolje povezanosti različitih dijelova grada i rekreacijskih zona. Osim navedenih, kao dodatne teme pojavile su neke specifične potrebe ili široko postavljene potrebe koje su nadilazile svrhu samog projekta pa su navedene u kategoriji “ostale potrebe”.

D. SISTEMATIZACIJA I INTERPRETACIJA PODATAKA

U nastavku su prikazane tematski grupirane potrebe građana:

1. SPORT I REKREACIJA:

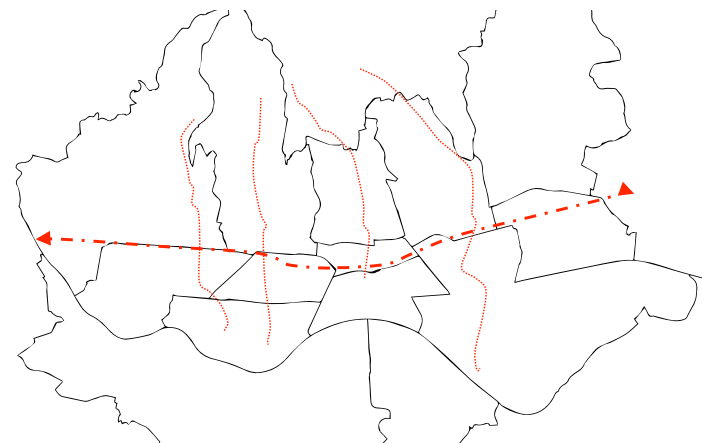
- biciklističke staze
- dječja igrališta
- staze za trčanje
- staze za rolanje
- pješačke staze
- street-workout

+ dodatni sadržaji za:

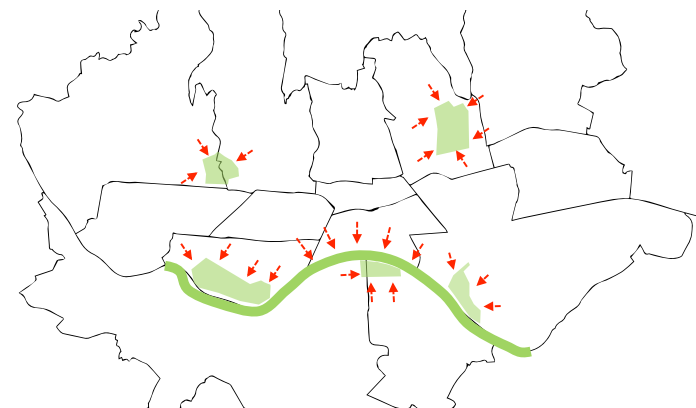
- djecu
- mlade
- starije / umirovljenike u postojećim parkovima

2. DRUŽENJE / OKUPLJANJE GRAĐANA:

- zelene površine i parkovi s dovoljnim brojem klupa te različitim kulturnim i zabavnim sadržajima (npr. nasip uz Savu, Maksimir)
- trgovi — uređenje i bolje opremanje postojećih i zapuštenih, uz postavljanje većeg broja klupa (npr. komercijalizacija pješačkih zona u centru praktički onemogućuje “nekomercijalno” druženje) te gradnja novih trgova u naseljima u kojima ih nedostaje (npr. Borovje, Kajzerica)

Shema potreba za premreženosti grada biciklističkim magistralama i šetnicama uz potoke

Shema potreba za pješačkom i biciklističkom dostupnošću rekreativnim zonama

D. SISTEMATIZACIJA I INTERPRETACIJA PODATAKA

3. ZELENILU / PRIRODA U GRADU - DRVOREDI, VOĆNJACI I URBANI VRTOVI:

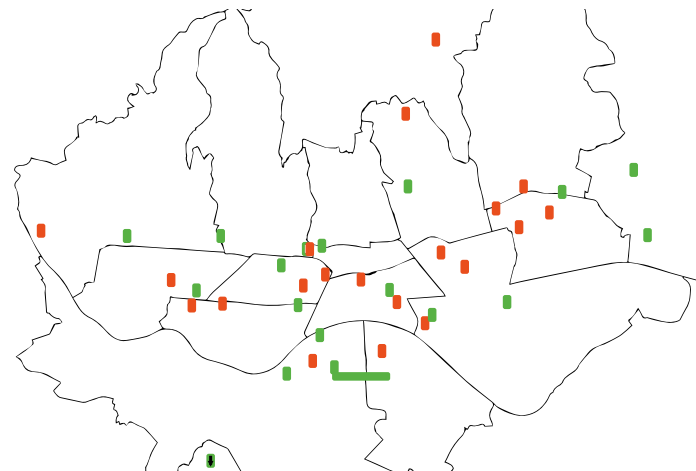
- obnova projekta *Društveni vrtovi*
- sadnja voćnjaka — “priroda dostupna svima”
- drvoređi u centru grada
- više cvjetnjaka
- uređenje postojećih zelenih površina (ledina, šikara itd) u parkove s klupama i ostalim sadržajima

4. ČISTOĆA OKOLIŠA, KOMUNALNI RED I PROMET:

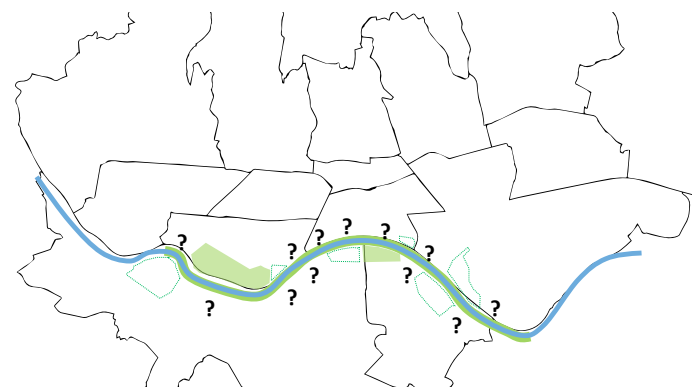
- parkovi za pse
- uređenje terasa kafića, šatori itd. na način da ne smetaju pješacima i ostalima
- bolja ulična rasvjeta
- uređenje fasada i zapuštenih zgrada, tvornica ili dijelova grada
- uređenje prometnih problema npr. nedostatak parkirališnih mjesta za automobile i bicikle, pristup za invalide itd.

OSTALE TEME:

- kretanje / mobilnost:
građani žele mogućnost kretanja biciklom, rolama, pješice itd, u različitim pravcima po čitavom gradu;
- žele bolju povezanost i raspored rekreacijskih zona (do kojih žele doći biciklima, ne samo automobilima), povezanost naselja i sportsko rekreacijskih zona - od Sljemena do Jaruna, Maksimira i Bundeke;

Shema potreba za kvartovskim trgovima (crveno) i parkovima (zeleno)

Shema potrebe artikulacije prostora uz rijeku Savu u kulturno rekreativnu cjelinu

D. SISTEMATIZACIJA I INTERPRETACIJA PODATAKA

- žele vraćanje sljemenske žičare
- uređenje prometa u smislu nesmetanog odvijanja različitih vrsta prometa, a ne dominaciju automobilskog prometa nauštrb svih ostalih
- uređenje pothodnika (npr. Novi Zagreb)
- izgradnju mosta preko Save (npr. poveznica između Jaruna i Laništa-Arene)
- posebni pristupi za invalide (tramvajska stajališta i parkovi npr. Maksimir – vrlo je ograničeno kretanje invalida u kolicima)

POSEBNE LOKACIJE:

- nasip i područje uz rijeku Savu — urediti za sport i rekreaciju (biciklističke staze, staze za trčanje itd. opremiti malim fontanama za vodu) te dodati zabavne i kulturne sadržaje; turizam (brodovi, splavovi i sl)
- park Maksimir — urediti, obogatiti sadržajima

KRATKI PRIKAZ PROSTORNOG RASPOREDA OSNOVNIH POTREBA:

Osnovna potreba koju su građani iskazali u okviru dosad provedene *Akupunkture grada* (u okviru projekta *Zagreb za mene*) je potreba za prirodom, rekreacijom i alternativnim pravcima kretanja (i kretanja alternativnim prijevoznim sredstvima poput bicikla) po čitavom gradu. Građani žele više zelenila, parkova i drveća u gradu, posebice u gusto izgrađenim i jako prometnim i frekventnim dijelovima grada (centar i sl), uređene prostore za rekreaciju (odvojene biciklističke

staze, staze za šetnju, tj. pješake, staze za trčanje i rolanje, *street-workout*), odnosno stvaranje mreže staza i šetnica koje bi bile sigurnije od postojećih i koje bi bolje povezivale različite dijelove grada (npr. da biciklom mogu iz svog kvarta lako na Sljeme, Jarun itd). Istovremeno, građani su svjesni svojevrsnog “nereda” u centru grada (i oko Bundeka), u smislu parkiranja, zakrčenosti pješačkih dijelova (posebice terasama kafića). Žele više parkova za djecu, više klupa i mjesta na kojima se mogu odmoriti, odnosno bolji omjer (uređenog) zelenila (parkovi, drvoređi, dječja igrališta itd) i izgrađenih dijelova u cijelom gradu. Također žele bogatstvo sadržaja – od sportskih do kulturnih i komercijalnih sadržaja – drugim riječima, jednu “razigranu” strukturu parkova po čitavom gradu.

Centar — više parkova i dječjih igrališta, omogućiti šetnju i dovesti u ravnotežu komercijalne sadržaje s nekomercijalnim na javnom prostoru – građani žele različite sadržaje, ali žele i odmor od buke, gužve i sl. te generalno uređeniji centar grada (od fasada do terasa kafića koje onemogućuju kretanje itd.)

Širi centar — više biciklističkih staza, staza za trčanje i rekreacijskih područja, ali i staza za pješčenje (uz potoke i sl), šetnju i dječjih igrališta te odvojenih prostora za pse (parkovi za pse) – bolja mogućnost kretanja (pješice, biciklom, automobilom itd.) do rekreacijskih zona Bundeka, Jaruna i Maksimira, bolje organizirano parkiranje (automobila i bicikala) i više takvih zona jer su ove zagušene

D. SISTEMATIZACIJA I INTERPRETACIJA PODATAKA

(pogotovo Bundek) ili previše ispražnjene od sadržaja (kao park Maksimir). Jarun je percipiran kao najbolji omjer različitih sadržaja.

Periferija — više sadržaja, više uređenih zelenih površina, parkova, igrališta te prostora za sport i rekreaciju.

3. Prijedlozi za Zagreb kao cjelinu – grad

Niz je lokacija na koje su upozorili građani ili udruge koje se unatoč tome što su precizno označene nisu mogle svrstati isključivo u lokacije ili potrebe. Kao što je i navedeno u opisu problema dosega, lokacije od gradskog značaja dio su kompleksnog polja u kojem stanovnici prepoznaju sliku grada. Opisi takvih lokacija dio su vizije koju udruge ili stanovnici imaju o Zagrebu i na neki su način pogled prema Zagrebu iz vanjskog položaja. Takve lokacije stoga treba iščitati kao sinegdohe (parcijalne elemente koji imaju snagu reprezentacije cjeline). Njih je stoga nemoguće klasificirati isključivo u lokacije ili potrebe, s obzirom na to da se u njima hibridizira lokacija i potreba. Često jedna stoji za drugu, odnosno lokacija je tek primjer opće potrebe.

Svaka od lokacija je proizvod jednog specifičnog diskursa kojim se konceptualizira grad kao cjelina. Ne radi se u tolikoj mjeri o stvarnim potrebama građana koliko o načinu na koji se koncept grada razumije. Iz navedenih primjera može se zaključiti kako je dalje snažna percepcija grada kao strukture koja otuđuje, koja je

„neprirodna“ ili koja prisilno ubrzava svakodnevicu. Takav se stav baštini još od vremena Waltera Benjamina i njegovih prvih eseja o gradu s početka 20. stoljeća. No s druge strane, iz javnog prostora dolaze i sasvim druge, pa i oprečne koncepcije grada, grada kao mjesta civilizacije i potencijala. Mnogi problemi koje su građani identificirali tako imaju i svoju drugu stranu koja je vidljiva tek kada se dubinski promotre drugi izvori: mediji, popularna kultura, svakodnevno korištenje grada i arhitekstura (znakovi, imena ulica i ostali urbani tekstualni materijal).

Iz prikupljenih podataka mogu se identificirati dvije kategorije koje imaju karakter općih gradskih potreba:

PARKOVI

Parkovi i zelene površine istaknute su lokacije koje, kako kaže jedan građanin „vape za sadržajem“. Na ovoj razini identifikacije (grad kao cjelina) nije međutim lako očitati što se podrazumijeva pod sadržajem. Neke lokacije su doista prazne i čini se da ne ispunjavaju nikakvu svrhu. Možemo ih klasificirati kao oznake novih prometnih ili urbanističkih regulacija. Primjer takve lokacije je Trg Vlatka Mačeka na kojem se pojavio zeleni pješački otok koji je okružen parkiralištima, a na njemu je tek jedan reklamni pano. Taj prostor nitko ne koristi, a niti pak ima kakvu reprezentativnu ulogu.

Drugu vrstu takvih površina čine uređeni parkovi koji međutim nisu privukli određenu vrstu korisnika, barem ne onu vrstu koja

D. SISTEMATIZACIJA I INTERPRETACIJA PODATAKA

---

se implicira „sadržajem“. S obzirom na to da ovaj dio istraživanja isključivo identificira potrebe i lokacije, u ovoj fazi nismo u stanju dati detaljni prikaz vizije parka kakvu imaju stanovnici grada. Radi li se ovdje o standardnoj reprezentativnoj parkovnoj strukturi koja donekle muzealizira javnu površinu kao što je to slučaj sa Zrinjecom ili je riječ o „slobodnijoj“ verziji korištenja parka kakvoj svjedočimo zadnjih godina na Trgu kralja Tomislava ili zelenoj površini na Trgu maršala Tita. Specifičan je i Trg dr. Franje Tuđmana koji se koristi kao boćalište, šetalište pasa i staza za trčanje. Premda naizgled te površine nemaju jasnu svrhu, one ipak jesu dio svakodnevne velikog broja stanovnika koji uz te lokacije vezuju raznovrsna iskustva i time dodijeljuju tom prostoru osobno pa i grupno značenje.

Svaka intervencija u te prostore intervencija je i u svakodnevnicu njenih korisnika. U slučaju da se neka od takvih lokacija izabere, trebat će vrlo pomno istražiti njen položaj u simboličkom univerzumu onih koji ga svakodnevno koriste. Za sada je očigledno da Zagreb nema isključivo jednu vrstu parka i zelenih površina. Ideja gradskog parka kao promenade tek je jedna od njih.

PROMET I PROMETNA INFRASTRUKTURA

To je drugi veliki kompleks vizure grada. S jedne strane stanovnici naglašavaju reprezentativni karakter ulaska i transporta u Zagrebu, a s druge strane postoji stalni naglasak na pješaka kao ugroženu kategoriju u prometu. No i ovo postavljanje pješaka u prvi plan je

ambivalentno, s obzirom na to da je u Zagrebu i dalje automobil primarni način transporta. Tako ideju gradskog pješaka kao važnog elementa treba sagledavati kroz određenu konceptualizaciju grada koja se pojavljuje kada su građani suočeni s promišljanjem grada u javnoj sferi. No osim diskursa „svetog“ pješaka, u ostalim prilikama građani koriste i druge vrste diskursa u kojima dominantnu ulogu igraju automobili, kao i cijeli značenjski kompleks koji on ima u gradskoj kulturi (često klasno i rodno obilježen), a koji možemo ponovno pronaći izvan neposrednih podataka skupljenih ovim istraživanjem.

No unatoč tome posljednjih godina intenzivno raste broj ljudi koji svakodnevno koriste bicikl i koji su uslijed loše regulacije prometa doista zakinuti. Da se ne radi samo o načinu konceptualizacije grada svjedoči i organiziranost te skupine u udruhu *Sindikata biciklista* (udruga pješaka primjerice ne postoji). Biciklističke staze, bile one rekreativne ili svakodnevne, potreba su koja se više puta ponovila kao opći gradski problem.

Na kraju, tu je i gradski prijevoz: tramvaji i autobusi. Interes građana uglavnom je vezan uz okretišta kao mjesta koja su zapuštena i neuređena, a imaju veliki protok osoba pa samim time i potencijal koji je za sad uglavnom ostao neiskorišten, iako neka od okretišta imaju snažan sinegdohalni status, pa možda i status urbane legende. Dovoljno je ovlaš provjeriti popularnu kulturu Zagreba u zadnjih tridesetak i više godina da bi se u to uvjerali (okretište Dubrava i Remiza).

D. SISTEMATIZACIJA I INTERPRETACIJA PODATAKA

NEISKORIŠTENI POTENCIJALI ZA KONSTRUKCIJU NOVOG IDENTITETA lako se i u prve dvije kategorije očitavaju nedostaci koje su identificirali građani, postoji i želja za novim oblicima reprezentacija Zagreba. Najvažniji takav elementi su Sava i Savski nasip. Građani Savu i Savski nasip ne promatraju isključivo u kategorijama parka ili rekreacije, već i simboličkog potencijala i nove slike Zagreba.

Drugi snažni identitetski potencijal čini Sveučilište. Snažnije isticanje Zagreba kao sveučilišnog grada sa sobom donosi cijeli kompleks konstrukcije tog pojma koji se ne odnos isključivo na znanje, njegovu proizvodnju i potrošnju, već i na studentski život, kulturnu proizvodnju i kreativnu industriju koja ih prati.

4. Prijedlozi za obnovu građevina – zgrade

Iako je projekt *Zagreb za mene*, pa time i metoda identifikacije pozicija i sadržaja kroz participaciju građana, bila posvećena isključivo javnim prostorima, među prijedlozima građana pojavili su se i oni za uređenje pojedinih zgrada. Prijedlozi pristigli raznovrsnim kanalima mogli bi se podijeliti prema potrebama na one za koje se smatra da nemaju reprezentativnu funkciju kakvu bi morale imati i time pripadaju u domenu građevina od gradskog interesa. Ta se grupa prvenstveno sastoji od industrijskih kompleksa: stara destilerija Badel, zgrada Paromlina, ciglana na Črnomercu, cementara u Podsusedu, uljara na Branimirovoj i kompleks Gredelj. Svaki od njih rezultat je nekog industrijskog tranzicijskog perioda i

samim time predstavlja oblik industrijske baštine koja ima razvojni potencijal. No građani nemaju neki jasan prijedlog koji bi to sadržaji trebali biti. Kod tih zgrada radi se isključivo o njihovoj simboličkoj vrijednosti. Time se one nalaze donekle na rubu generalne namjene projekta – uređenje javnih prostora. Naime fasade kuća i njihov vanjski izgled, pa i pozicija u urbanom tkivu, granice su privatnog i javnog, mjesta u kojima se te dvije kategorije susreću i koja se ne mogu bez ostatka pripisati nijednoj od njih. Sukladno navedenoj reprezentativnoj funkciji izdvaja se još jedna grupa zgrada koje nisu industrijskog već institucionalnog podrijetla. Neke od njih imaju već jasnu funkciju koja se ne dovodi u pitanje. Stadion u Maksimiru najviše puta naveden kao mjesto koje zahtjeva dovršetak te odmah iza njega, po broju spominjanja, Autobusni kolodvor. Pri tome je stadionu manje istaknuta reprezentativna funkcija, a više ugoda u korištenju koja je sada, prema stavovima građana, narušena. S druge strane, Autobusni kolodvor je mjesto koje podjednako stvara nelagodu građanima – i kao reprezentativno mjesto (prvi kontakt stranaca s gradom), ali i kao nefunkcionalni prostor. Osim ta dva primjera još su dvije institucionalne zgrade mjesta koja građani identificiraju kao važna. To je napušteno gradilište Sveučilišne bolnice, bivša vojna bolnica u Vlaškoj, Grad mladih i Prvi filmski studio. Kao i za primjere industrijske baštine i za ove zgrade nije dana ideja o tome u koju bi svrhu one mogle poslužiti.

Osim reprezentativnih funkcija koje građani identificiraju kao oblik nebrige i problematičnog prostornog identiteta Zagreba, tržnice

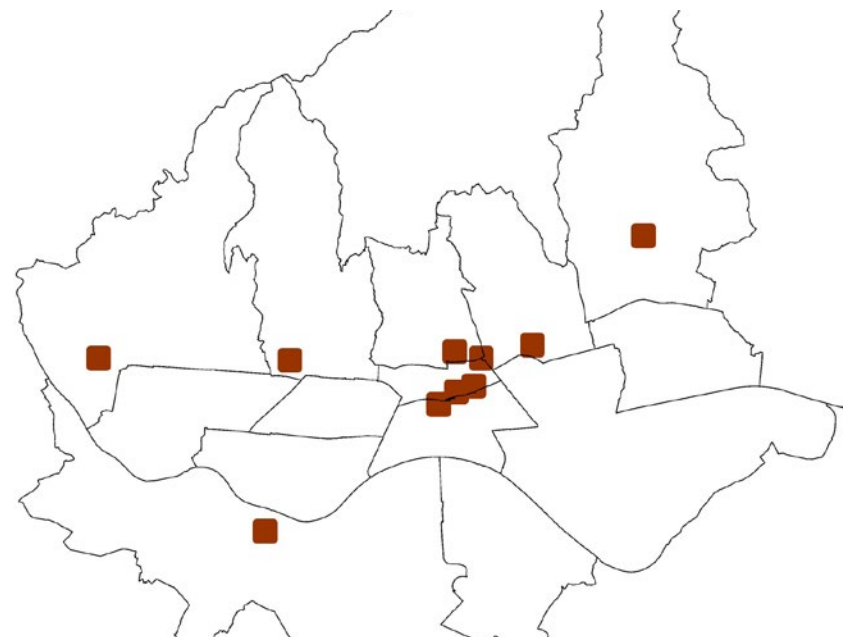
D. SISTEMATIZACIJA I INTERPRETACIJA PODATAKA

su druga velika kategorija za koje se traži neki oblik intervencije. Ponovno je riječ o jasnim funkcijama koje se ne bi trebale mijenjati, ali se traži neka vrsta uređenja jer građani koji su sudjelovali u istraživanju trenutnim stanjem nisu zadovoljni. Slično, premda u manjoj mjeri, traži se uređenje škola u Zagrebu, posebno onih koje imaju jači simbolički karakter poput kompleksa srednjih škola u Križanićevoj ulici. Neka vrsta hibridnog prostora koji istovremeno ima funkciju, ali je ona vremenski ograničena je kompleks velesajamskih zgrada. Iako su neki od paviljona već promijenili svrhu, građani traže intenzivniju participaciju u tom prostoru i šire otvaranje velesajma već inkorporiranim sportskim sadržajima, poput primjerice izgradnje bazena.

Uz identifikaciju građevina koje imaju gradski doseg građani su identificirali i neke lokalne građevine u pojedinim četvrtima, poput napuštenih baraka ili nedovršenih zgrada. Sve četvrti, i to je jedan od općenitih zaključaka, imaju potrebu za izgradnju kulturnog centra koji bi imao više namjena. Raznovrsni elementi društvenog života koji se sada događaju u knjižnicama ili školama kada nema nastave mogli bi se preseliti u takve prostore.

Ovako kategorizirani prostori pokazuju svoju heterotopnu prirodu. Za razliku od utopija koje nemaju poziciju, heterotopije su njihova zamjena u prostoru. Općenit primjer heterotopije je ogledalo. Ono omogućava da se vidimo tek kada svoj pogled uperimo preko realnog posrednika koji nam razotkriva kontekst u kojem se nalazimo, naše

mjesto u svijetu. Prazne građevine izazivaju jednak efekt: pomoću njih osvještavamo vlastitu poziciju u društvu i razumijemo društveni narativ u kojem živimo. One traže od stanovnika da upišu neki tip sadržaja ili da barem identificiraju instancu koja je odgovorna za upisivanje sadržaja.

Shema potrebe za uređenjem zapuštenih zgrada i kompleksa

E. KRITERIJI IZBORA LOKACIJA

Prema potrebama i potencijalima, izabrane lokacije mogu se klasificirati prema doseg koji imaju. Doseg pojedine lokacije može biti gradski, kvartovski ili lokalni. Međutim, nije lako odrediti za svaku lokaciju njen doseg. Problem takve klasifikacije sadržan je u kompleksnosti subjekta kojeg često, generalizirajući, nazivamo stanovnikom. Naime, ne postoji jedan stanovnik grada, već je to skupina heterogenih percepcija grada koje su često i međusobno sukobljene. Moglo bi se reći da je grad oznaka mjesta koje se nalazi između sukobljenih vizija i identiteta. Tako i lokalni, kvartovski i gradski doseg ovisi o načinu na koji smo naučeni promatrati grad.

Time je klasifikacija postala neuralgično mjesto akupunkturne metodologije koja je utemeljena u participativnom pronalaženju rješenja za pojedinu lokaciju. U slučaju klasifikacije participativnosti i heterogeni glasovi se nužno gube. Dodjeljivanje specifičnog karaktera nekoj lokaciji ostaje na istraživaču koji mora svoju odluku temeljiti na sintetskom poznavanju prikupljenog materijala. Iako se u prvoj fazi istraživanja radilo o svojevrsnoj fragmentaciji podataka, pronalaženju potreba i lokacija, klasifikacija traži da se podaci ponovno povežu u određenu cjelinu koja će omogućiti samu klasifikaciju. Sam postupak klasifikacije uvijek ima neki element koji nije njen dio, a odlučujući je za njezino postojanje. Primjerice klasifikacija živog svijeta na biljke i životinje ne uključuje neki partikularni entitet koji je životinja ili biljka, on je njemu nadređen i stoga ne može biti dio samog sistema. Takve su podjele, koliko god to izgledalo čudno na prvi pogled, na kraju uvijek arbitrarne. Dovoljno je samo proučiti

nekoliko nezapadnih klasifikatornih sistema da se ustanovi do koje je mjere zapadna taksonomija proizvod društvenih potreba, a ne nekog „prirodnog“ stanja stvari. Ukoliko opet preuzmemo taksonomijski primjer živog svijeta (podjelu koju zahvaljujemo Carlu Linneu iz 17. stoljeća), vidimo kako ona izmiče rigoroznom logičkom testu. Ona se zasniva na ideji univerzalnog praznog prostora u koji se može upisati raznovrsni materijal (biljke, životinje, geološka struktura staništa, kemijska struktura itd), no činjenica je da prazni, apstraktni matematički prostor ne postoji, njega nije moguće empirijski potvrditi. Drugim riječima klasifikacija koju danas zapad posjeduje utemeljena je na mentalnoj strukturi koja poput proteze služi kako bismo se s razumijevanjem kretali svijetom. Druga društva i kulture nemaju takav pristup prirodi, tj. pristup se zasniva na nekim drugim pretpostavkama. Samorazumljivost neke klasifikacije utemeljena je u činjenici kako je cijelo društvo uspostavljeno na tim temeljima, od institucija do privatnih života. Drugačije vrste klasifikacije time izgledaju besmisleno.

1. Koncept decentralizacije kao primarni kriterij

Prepoznajući logičku kompleksnost klasifikacijskog postupka i njenu nemoć da u potpunosti svlada empirijsku stvarnost, kao vanjski element klasifikacije uzeli smo koncept *decentralizacije*. Na različitim razinama istraživanja (fokus grupe, vijeća četvrti, razgovori sa stanovnicima) posebno je bila izražena zabrinutost da će se predviđeni zahvati koncentrirati u središtu grada, a periferni dijelovi

E. KRITERIJI IZBORA LOKACIJA

---

ostati bez intervencija. No, istovremeno ni gradsko središte nismo mogli ostaviti bez intervencije. Klasifikacija prema dosegu tako je postalo moćno sredstvo da se dobije ravnomjeran izbor lokacija koje će premrežiti cijeli grad. Dosezi lokacija definirani su potencijalnim korisnicima kojima je ta lokacija važna i potencijalnim korisnicima koje bi ta lokacija mogla privući nakon uređenja s obzirom na potrebe koje će zadovoljiti. Ako se lokacija s lokalnim dosegom nalazila u središtu dobivala bi jednaku važnost kao i ona koja ima gradski značaj, a nalazi se na periferiji.

Krajnji rezultat takvog postupka bila je jednakomjerna rasprostranjenost lokacija s visokim indeksom na prostoru grada. To je dobar pokazatelj da je postupak zadovoljio osnovnu namjeru – decentralizaciju. U nekom drugom slučaju, kada bi se pojavila drugačija vrsta kriterija dobili bismo, naravno, i drugu vrstu rasporeda. *Akupunktura* tako može odgovarati na raznovrsne zahtjeve koji se mogu mijenjati s obzirom na kontekst u kojem se provodi istraživanje.

Primarni je kriterij vrednovanja lokacija dakle decentralizacija. Kriterij je proizašao iz analize podataka prikupljenih upitnicima, podataka dobivenih od udruga, od vijeća gradskih četvrti te stručne procjene interdisciplinarnog tima *Akupunktura grada* u projektu *Zagreb za mene*. Kriterij je utemeljen na jasno iskazanoj potrebi za važnim intervencijama u javnom prostoru (primjerice, stvaranje novog javnog prostora – potreba za izgradnjom trga ili zajedničkog parka u više naselja koja uopće nemaju takav tip javnog prostora). Ta je

potreba vidljiva van središta grada, a raste s udaljavanjem od središta te s iskazanim “prezasićenjem” sadržajima koje je jasno vidljivo u iskazima koji se odnose na središte grada. Ukratko, osnovna ideja je balansiranje potreba stanovnika (i korisnika prostora) središta i ostalih dijelova grada.

2. Kvalitativni i kvantitativni kriteriji

Uz primarni kriterij decentralizacije, sekundarni kriteriji postavljeni su kako bi se preciznije valorizirale lokacije dobivene istraživanjem javnog mišljenja. Valorizacija sekundarnim kriterijima bavi se procjenom snage participativnog uzroka kroz kvalitativne i kvantitativne parametre. Za kvalitativni parametar dodjeljivana su maksimalna 3 boda od ukupno 10 bodova, dok je za kvantitativni lokacija mogla dobiti maksimalna 2 boda.

CIVILNA AKCIJA (inicijative građana kao kvalitativni kriterij)

Kvalitativni parametar u zapisu lokacije dobivene od sugovornika, bilo da se radi o stanovniku, udruzi ili vijeću, procjenjuje koliko je potreba “sazrela” kao inicijativa te je imenovana je “civilnom akcijom”.

Najniži, nulti stupanj civilne akcije, predstavljaju individualni komentari stanovnika ili predstavnika vijeća gradskih četvrti. Radi se o zapisima kod kojih ne postoji konsenzus između više pojedinaca pa je parametar civilne akcije u tim slučajevima valoriziran s 0 bodova. U zapisu lokacije postoji samo prepoznavanja potrebe ili problema uz njihov kratki opis.

E. KRITERIJI IZBORA LOKACIJA

Lokacije koje su također evidentirane i kratko opisane na isti način, ali sa sobom nose konsenzus udruge ili vijeća, predstavljaju prvi stupanj civilne akcije valorizirane s jednim bodom.

Iduća razina podrazumijeva da za konkretnu lokaciju postoji konkretnija elaboracija ili programiranje. Kada je potreba jasnija i/ili snažnija, udruga, vijeća ili pak stanovnici pokrenuli su proces promišljanja o lokaciji i takvoj, drugoj razini civilne akcije, dodjeljivana su po dva boda. Karakteristični primjeri za ovu razinu su prijedlozi udruga poput elaborata raznih biciklističkih magistrala (trasa Samoborček, magistrala Gl. Kolodvor Sesvete), programa i priprema za projekte u javnom prostoru od strane vijećnika gradskih četvrti (projekti za park Kozjak, parkovni prostor za druženje u Gornjoj Dubravi itd) pa do peticija civilnih udruga i stanovnika za uređenje parkova ili trgova (peticija građana za trg na Borovju, civilna akcija niza udruga i peticije za park na Kajzerici).

Najviša, treća razina civilne akcije, bila je prepoznata na samo nekoliko primjera i pretpostavljala je da na lokaciji ili vezano uz nju postoji samoorganizirana aktivnost, lokalno udruživanje, akcije na terenu i slično. Karakteristični primjeri koje je moguće izdvojiti su organiziranje manifestacija na prostoru za druženje u naselju Kozari Put ili akcije i radionice za park u Rudešu.

PONAVLJANJE PRIJEDLOGA (kvantitativni kriterij)

Kvantitativni parametar valorizira lokacije na koje su sugovornici višestruko upućivali, što je ukazivalo na širu prisutnost potrebe i

lokacije u sferi javnog mišljenja. Metodologija projekta pritom razlikuje je li ponavljanje nastalo unutar iste kategorije izvora (stanovnici, udruge, vijeća) ili su na nju ukazali različiti izvori. Ako se lokacija spominjala u više različitih kategorija izvora, dodijeljen joj je jedan bod. Drugi od dva moguća boda dodjeljivan je lokacijama spominjanim kod više sugovornika istog izvora, s tim da je za to ponavljanje bilo potrebno imati barem tri spominjanja iste lokacije ako se radilo o stanovnicima, a po dva spominjanja ako se radilo o udrugama ili vijećima.

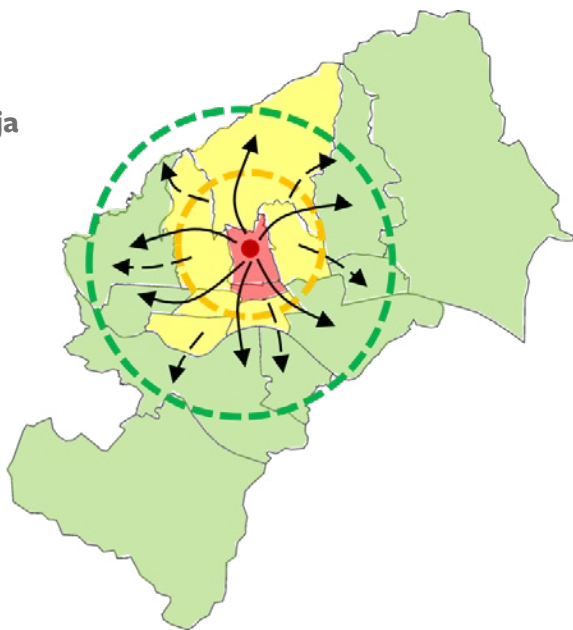

Preklapanje prijedloga prostora za uređenje dobivenih na fokus grupi

E. KRITERIJI IZBORA LOKACIJA

Kriterij 1.

Decentralizacija

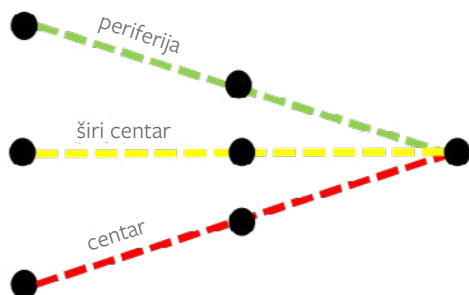

GRADSKI (32)

KVARTOVSKI (89)

LOKALNI (90)

BODOVI: 5
4
3
2
1

Kriterij 2. i 3.

Civilna akcija

- BODOVI:**
- 1 UDRUGA
  - 2 ELABORACIJA
  - 3 AKTIVNOST

Ponvljanje u različitim izvorima

- BODOVI:** 1 STANOVNIK / UDRUGA / VIJEĆE

Ponvljanje u istom izvoru

- BODOVI:** 1 STANOVNIK 3+, UDRUGA 2+, VIJEĆE 2+

Indeks

0 — 10

Odabir 51/211

5 — 9

E. KRITERIJI IZBORA LOKACIJA

---

3. Rezultat primjene kriterija

Od 211 lokacija unesenih na kartu, 22 nisu ušle u daljnje razmatranje (radi se o intervencijama koje se mogu riješiti u sklopu malih komunalnih akcija, koje se nalaze unutar parcele škole ili su nova prometna rješenja), a 2 lokacije pridružene su jednoj koja ih objedinjuje. Preostalih 187 lokacija podijeljeno je prema dosegu te indeksirano kako slijedi:

A) OD UKUPNO 72 LOKACIJE LOKALNOG DOSEGA

- njih 61 indeksirano je s 3 boda
- njih 9 indeksirano je s 4 boda
- te su 2 indeksirane s 5 bodova

B) OD UKUPNO 83 LOKACIJE KVARTOVSKOG ZNAČAJA

- njih 13 indeksirano je s 2 boda
- njih 23 indeksirano je s 3 boda
- njih 17 indeksirano je s 4 boda
- njih 15 indeksirano je s 5 bodova
- njih 13 indeksirano je sa 6 bodova
- 1 lokacija indeksirana je sa 7 bodova
- te je 1 lokacija indeksirana s 8 bodova

C) OD UKUPNO 32 LOKACIJE GRADSKOG ZNAČAJA

- 1 je indeksirana s 1 bodom
- njih 3 su indeksirane s 2 boda
- njih 5 indeksirano je s 3 boda
- njih 4 indeksirano je s 4 boda
- njih 6 indeksirano je s 5 bodova
- njih 10 indeksirano je sa 6 bodova
- 1 lokacija indeksirana je sa 7 bodova
- 1 lokacija indeksirana je s 8 bodova
- te je 1 lokacija indeksirana s 9 bodova.

Akupunktura grada svoj dio istraživanja zaključuje ovom bodovnom ljestvicom te u daljnji odabir predaje one lokacije bodovane indeksom 5 ili više, što je ukupno 51 lokacija.

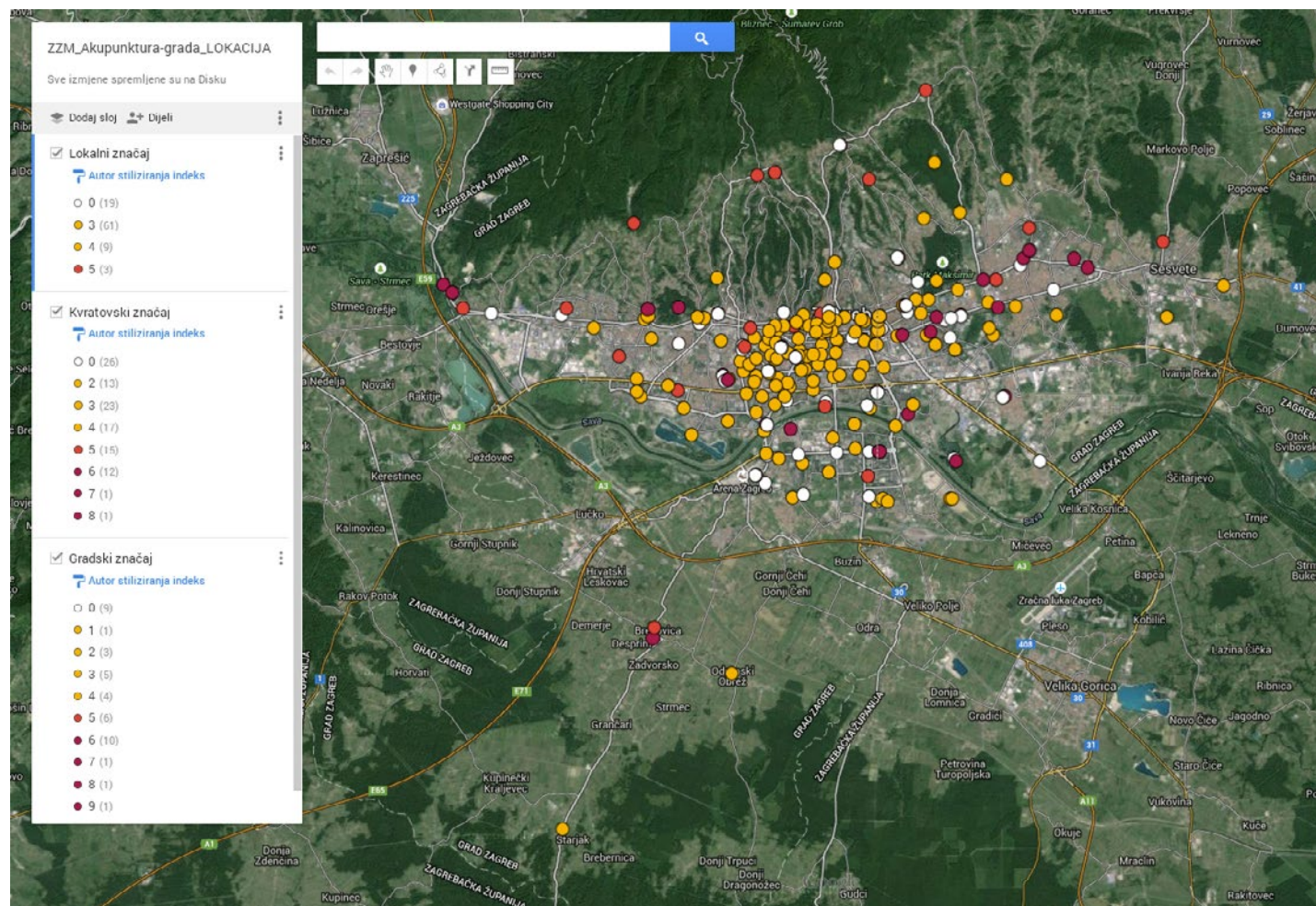
—

Tim Akupunktura grada u sklopu projekta *Zagreb za mene* djelovao je u sastavu:

Mathea Aragović; Kristina Careva; Larisa Čišić; Iva Grubiša; Olja Ivanović; Antonio Jakubek; Marta Jalšovec; Luka Krstulović; Tatjana Liktar Elez; Rene Lisac; Petra Orbanić; Matija Pajić; Tomislav Pletenac; Mateja Porkolabić; Katarina Šolčić; Jana Vukić; i Dino Vukušić.

E. KRITERIJI IZBORA LOKACIJA

KRITERIJI IZBORA
LOKACIJA

E. KRITERIJI IZBORA LOKACIJA

KRITERIJI IZBORA LOKACIJA

lokacija	Indeks	trg	park	druženje	igralište	rekreacija	ljubimci	pješački promet	biciklistički promet	prometno čvorište	baština	gradska četvrt
Trasa pruge Samoborčeka	9		novi	*		novi		novi	novi			
Biciklistička magistrala Glavni kolodvor-Sesvete	8					novi		novi	novi			Peščenica - Žitnjak
Park za zajedničke aktivnosti Kozari Put	8		novi	*	novi	novi	novi					Peščenica - Žitnjak
Trasa gradske pruge Dubrava	7							novi	novi			Dubrava Gornja
Stari grad Susedgrad	7											Podused - Vrapče
Ribnjak pored dvorca Brezovica	6		novi	*		novi						dvorac i perivoj Brezovica
Okretišće Črnomerec	6									obn		Črnomerec
Park Grmošćica / Most Ilica - TOZ	6		novi			novi		novi	novi			mostovi i park šuma
Okretišće Dubrava	6									obn		Dubrava Donja
Okretišće Dubec	6									obn		Dubrava Gornja
Park za zajedničke aktivnosti Dubec	6		novi	*								Dubrava Gornja
Trg 145. brigade Dubrava	6	obn										Dubrava Gornja
Trasa uz potok Bliznec	6					novi		novi	novi			Maksimir / Peščenica - Žitnjak
Pješački prijelazi Avenije Dubrovnik	6							obn	obn			Novi Zagreb - istok i zapad
Park za Kajzericu	6		novi	*								Novi Zagreb - zapad
Staza uz potok Vrapčak	6		novi			novi		novi	novi			mostovi i park šuma Podused - Vrapče
Okretišće Borongaj	6									obn		Peščenica - Žitnjak
Sanacija jezera na Savici	6		novi	*	novi	novi	novi					Peščenica - Žitnjak
Sjeverni prilaz kampusu Borongaj	6							novi	novi			Peščenica - Žitnjak
Trg između zgrada na Borovju	6	novi		*								Peščenica - Žitnjak
Trg/tržnica Volovčica	6	obn										Peščenica - Žitnjak
Rekreativni potez Podused-Zaprešić	6					novi		novi	novi			Podused - Vrapče
Okretišće Ljubljanka (Remiza Ljubljanka)	6									obn		Trešnjevka Sjever
Potok Ljubljanka	6		novi					novi	novi			Trešnjevka Sjever
Trešnjevski trg	6	obn		*								Trešnjevka Sjever
Okretišće Savski Most i pješački most na Savi	6							novi	novi	obn		Trnje
Trg na Savici	6	novi										Trnje
Okoliš dvorca Brezovica	5											dvorac i perivoj Brezovica
Biciklistička magistrala baruna Filipovića do HNK	5								novi			Črnomerec, Donji grad
Blok u Ilici 81	5	novi	novi	*	obn	obn						Donji grad
Potreba za trgovom - Čarska ulica	5	novi										Dubrava Donja
ŠRC Grana Klaka	5					obn						Dubrava Gornja
Jezuitski trg	5	obn										Gornji grad
Javna površina - Vinec 3	5	novi		*								Maksimir
Maksimirska ulica	5			*				novi	novi			Maksimir
Park Kozjak	5		novi	*		novi						Maksimir
Park zapadno od Marmulice	5		novi	*	novi	novi	novi					Novi Zagreb - istok
Park za Lanište	5		novi	*								Novi Zagreb - zapad
Sijemski potoci - nedostatak šetnica	5							novi				Podsijeme
Šestinski trg	5	obn			obn							Podsijeme
Trg Sv. Šimuna - Markuševac	5	obn										Podsijeme
Žičara za Sijeme	5									obn		Podsijeme
Park 101. brigade Gajnice	5		obn	*	novi	novi						Podused - Vrapče
Trg u Podusedu	5	obn		*								Podused - Vrapče
Ulaz u park Medvednicu	5			*				novi				Podused - Vrapče
Glavni park Sesveta	5		novi	*								Sesvete
Trg Ivana Kukuljevića	5	novi	obn	*			novi					Stenjevec
Park Ruđeška cesta	5		obn	*								Trešnjevka Jug
Novi trg Trešnjevke (prostor oko Tehničkog muzeja)	5	novi		*				novi	novi			Trešnjevka Sjever
Park pravедnika	5		obn		obn	novi	novi					Trešnjevka Sjever
Sjeverna obala Save, zapadno od Mosta Slobode	5		novi		novi	novi	novi	novi	novi			Trnje

E. KRITERIJI IZBORA LOKACIJA

NOVO

trg

park

druženje

igralište

rekreacija

ljubimci

pješački
promet

biciklistički
prmet

prometno
čvorište

OBNOVA

BAŠTINA

memorja
željezničke
pruge

dvorac i
perivoj

mostovi i
park šuma

kontakt s
prirodnom
cijelinom

TRASA SAMOBORČEKA

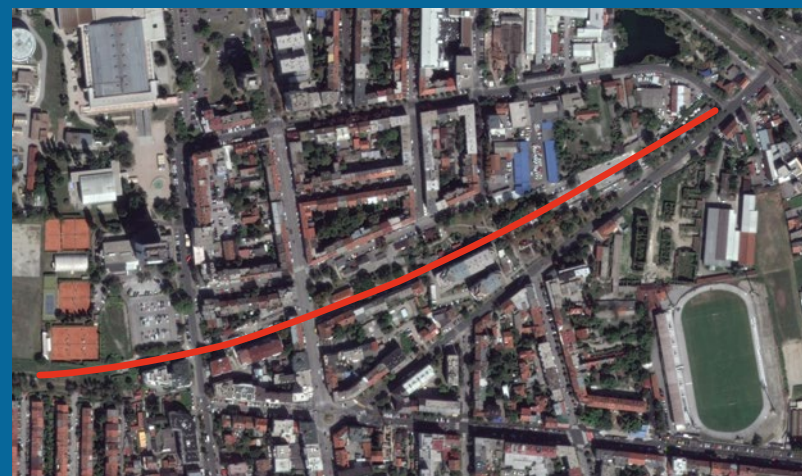

INDEKS 9

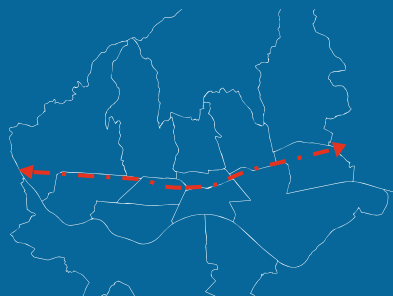
ČETVRT Trešnjevka – sjever / Stenjevec / Podsused – Vrapče

IZVOR vijeće, udruge i stanovnik

OPIS Opis Potez od prve stanice u Adžijinoj do Jankomirskog mosta – bilo koja dionica. Prijavljivano kao projekt gradu, biciklistička staza, memorijalni sadržaji, krajobrazne točke na rekreativnoj magistrali kroz kvartove zapadnog dijela grada. Potez prati sačuvanu trasu Samoborčeka. Moguće je korištenje postojećih željezničkih mostova, moguće je predvidjeti male parkove u kvartovima kroz koje staza prolazi, uz samu stazu. Postoji mogućnost etapne izvedbe malih poteza i rehabilitacije elemenata željezničke infrastrukture Samoborčeka kao memorijalnih sadržaja. Idealna lokacija za pješačko-biciklističku memorijalnu stazu uz dodatne sadržaje: npr. dječja igrališta, parkovi, workout sprave, veza s vlakom itd. Ova lokacija propada zbog imovinsko-pravnih odnosa, a mogla bi se urediti kao rekreativna zona za mlađe i starije osobe. Revitalizacija trase Samoborčeka na trasi koja prolazi Podsusedom.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na važnost trase nekadašnje uskotračne željezničke pruge vlaka Samoborčeka koju je moguće urediti kao kvalitetnu pješačko-biciklističku stazu koja povezuje stambena naselja zapadnog dijela grada od centra Zagreba do Samobora.

BICIKLISTIČKA MAGISTRALA GLAVNI KOLODVOR – SESVETE

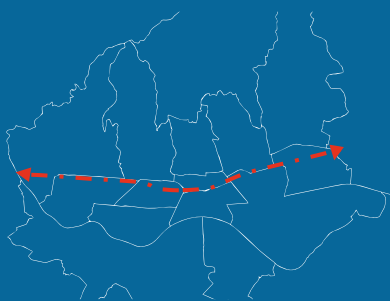
INDEKS 8

ČETVRT Donji grad / Peščenica-Žitnjak / Donja Dubrava / Sesvete

IZVOR udruga

OPIS Opis Biciklističko-pješačka staza koja od Glavnog kolodvora uz prugu (tj. Branimirovu ulicu) ide prema Sesvetama. Kad bi se ostvarila biciklističko-pješačka staza uz prugu od grada do Sesveta, tada bi se te dvije veze/staze križale kod Borongaja. To bi definitivno poboljšalo vezu tog dijela koji je sad pomalo izoliran, a zapravo je tek nekoliko minuta biciklom udaljen od Maksimira i 20-ak od Save i savskog nasipa.

Magistrala prolazi zelenim pojasom sa sjeverne strane pruge. Pojas mjestimično omogućuje stvaranje krajobraznih i rekreativnih sadržaja vezanih uz magistralu.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na mogućnost uređenja biciklističke magistrale od Ulice baruna Filipovića, preko Zapadnog kolodvora do Hrvatskog narodnog kazališta.

PARK ZA ZAJEDNIČKE AKTIVNOSTI KOZARI PUT

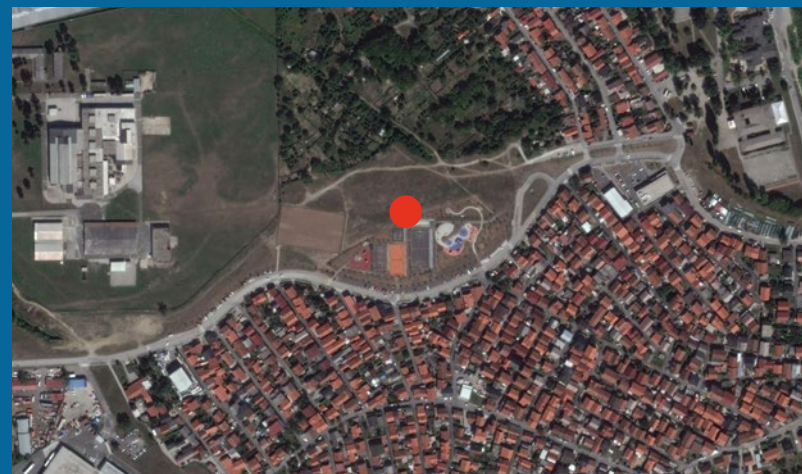
INDEKS 8

ČETVRT Peščenica – Žitnjak

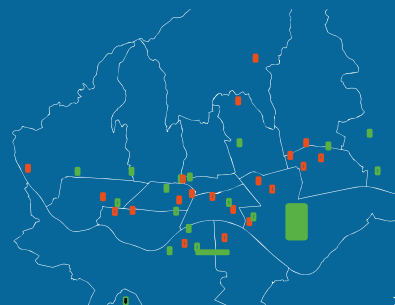
IZVOR vijeće i stanovnik

OPIS Spomenuta parcela se nalazi između Kozari boka i Kozari putova. Ona predstavlja zajednički interes oba mjesna odbora kojima nedostaje sadržaj, a koji građani godinama nastoje ostvariti. Zbog navedenog, samoinicijativno su se počela pokretati neka društvena događanja, prvo na neuređenoj površini koju su građani vlastitim radom i sredstvima uredili tako da se mogu zadovoljiti osnovne potrebe. Na toj je površini napravljeno improvizirano bočalište, zemljano nogometno igralište sa improviziranim golovima, mali park s klupama, stolovima i roštiljima namijenjen druženju građana koji je već par godina u toj funkciji (Park Matije Gupca). U prilog tome ide i podatak da se u Parku već par godina za redom održava kvartovska kestenijada, kuhanje kukuruza koji se besplatno dijeli građanima, natjecanje iz gađanja zračnom puškom uz potporu lokalnih braniteljskih udruga, paljenje svijeća za obljetnicu tragedije Vukovara te još nekoliko sličnih blagdanskih druženja na kojima prisustvuju stanovnici oba naselja.

U ovom dijelu grada izgradnja je vrlo gusta te nedostaje javnih površina za druženje i rekreaciju. Nekoliko sportskih klubova djeluje, a svi iznajmljuju školsku dvoranu za treninge – vanjskih igrališta nema. Na dijelu ove zelene površine napravljeno je vanjsko igralište bez plana i dozvole. Osim toga, postavljeno je nekoliko klupa kroz akcije lokalnog stanovništva, posađeno nekoliko stabala te se ponekad održavaju kestenijade ili slična druženja.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potencijal prostora sjeverno od Kanalskog puta čije dijelove stanovnici samoinicijativno uređuju i koriste. Prostor se može kvalitetno urediti za druženje, rekreaciju i manifestacije oba naselja.

TRASA GRADSKE PRUGE DUBRAVA

INDEKS 7

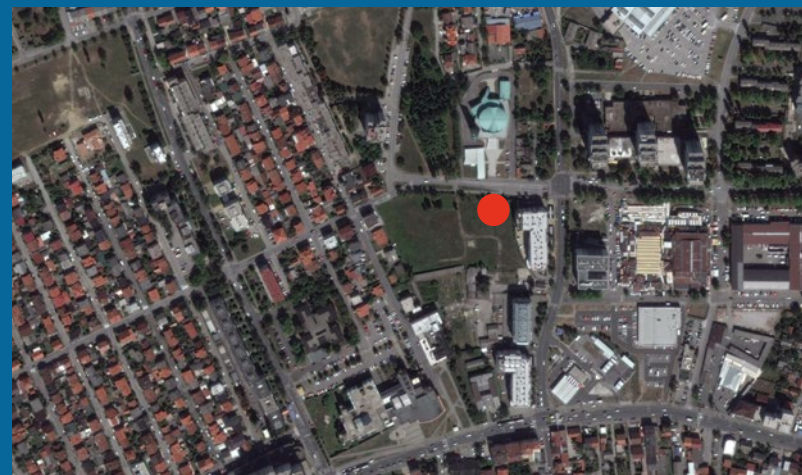
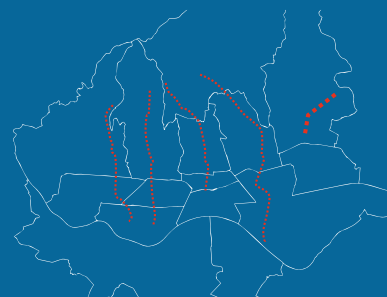
ČETVRT Gornja Dubrava

IZVOR udruge i stanovnik:

OPIS "Uskotračna željeznička pruga koja bi prvenstveno vodila pod Pionirski grad (danas Grad mladih): http://www.kzmz.hr/2/print_c.asp?sadrzaj_id=95. Nešto slično zanimljivo postoji još dalje na istoku - uz potok Trnavu nekad je išla gradska pruga Dubrava sve do Slanovca (naselja u sklopu Markuševičke Trnave) i prolazila je tik pored Grada mladih (nekad: Pionirski grad. Potok Trnava dalje teče uz Studentski grad, Trnovčicu i Dubec gdje se nalazi daleko najveći kompleks gradskih vrtova u gradu i taj potez (Mark. Trnava - potok Trnava - potok reka - Sesevete) mogla bi biti još jedna velikoptezna šetnica/biciklistička staza. Dužina bi joj bila sigurno više od 5 km, a mogla bi se nastaviti i dalje prema Sopotima.

Spominjao sam na temu Maksimira i Blizneca i nekadašnju pionirsku željeznicu Maksimir, čiji bi tragovi mogli povezivati dvije najveće šume istoka grada (Maksimira, Dotrščina), s jednom od najdužih potencijalnih šetnica/biciklističkih staza grada (uz Bliznec, od Ferenščice do Bačuna). Za vašu inicijativu, dostavljam prijedlog oživljavanja trase bivše uskotračne željeznice - 6 km, na pravcu Grad mladih (Dubrava) - Markuševička Trnava. Originalna lokomotiva spomenik nalazi se na ribnjaku ispod Grada mladih. Trasa bi se mogla modificirati prema vodotoku potoka, a mogla bi biti pješačko - biciklističke namjene, sa zanimljivim postojećim bivšim stajališnim zgradama. Na internetu upisati pojam " Pruga Pionirac". "

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na važnost trase nekadašnje uskotračne željezničke pruge vlaka na pravcu Grad mladih- Markuševička Trnava koju je moguće urediti kao kvalitetnu pješačko-biciklističku stazu koja povezuje šume Maksimir i Dotrščinu.

STARI GRAD SUSEDGRAD

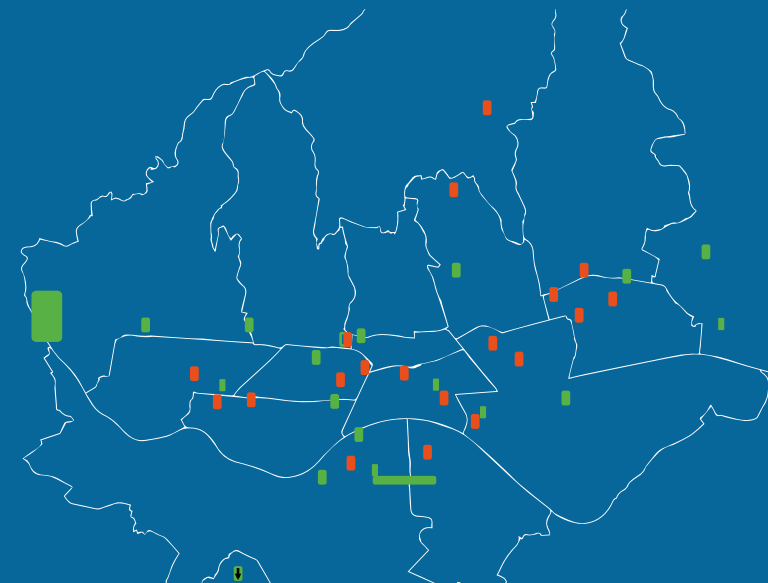
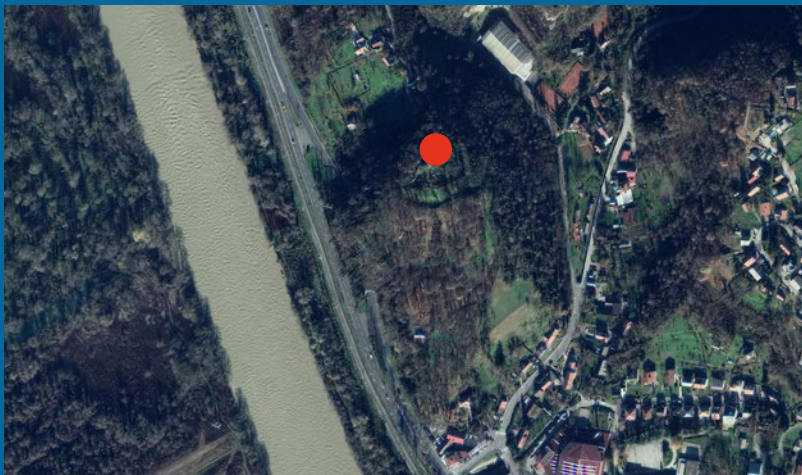

INDEKS 7

ČETVRT Podsused – Vrapče

IZVOR vijeće i udruga

OPIS Primjereno osvijetliti zidine i revitalizirati.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređenja okoliša, pristupa i osvjjetljenje dvorca Susedgrad.

RIBNJAK PORED DVORCA BREZOVICA

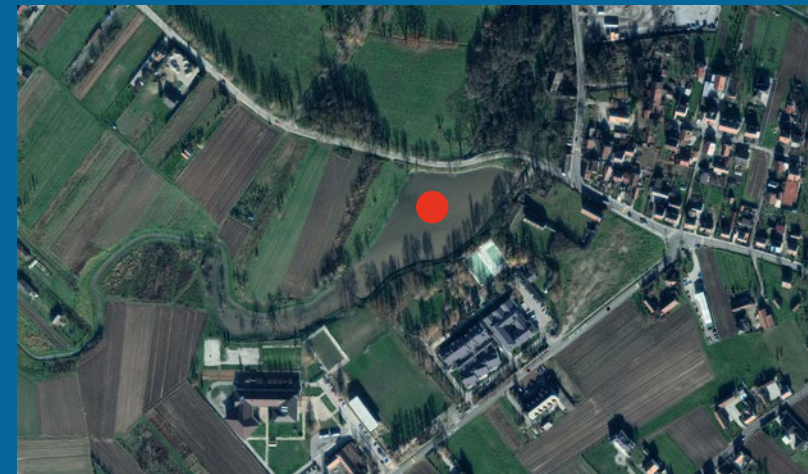
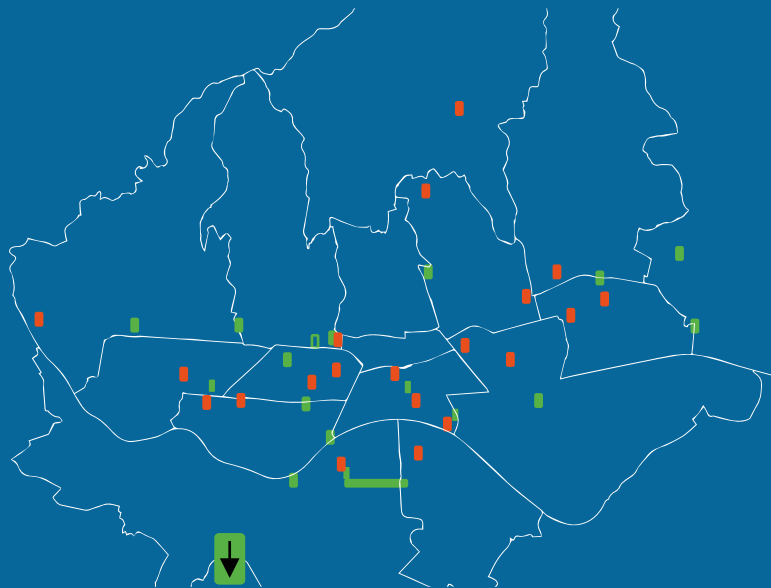
INDEKS 6

ČETVRT Brezovica

IZVOR vijeće

OPIS U vlasništvu Hrvatskih voda – prijedlog preuređenja u zonu sporta i rekreacije.

Istraživanjem mišljenja građana istaknut je značaj dvorca, perivoja i ribnjaka u Brezovici te njihov potencijal za kvalitetni javni prostor naselja te vrijedno naslijeđe stanovnika cijelog Grada Zagreba.

OKRETIŠTE ČRNOMEREC

INDEKS 6

ČETVRT Črnomerec

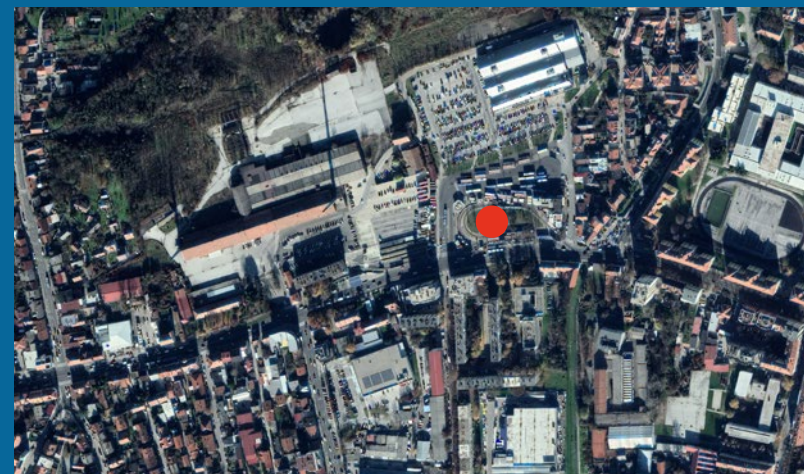
IZVOR udruge i stanovnici

OPIS Mjesto po mjeri tramvaja i autobusa, a ne korisnika. Postoje ukupno 3 klupice na toj važnoj gradskoj žarišnoj točki okupljališta, a kretanje je ograničeno i opasno. Na središnjoj zelenoj površini nedavno su asfaltirane 2 staze, ali to samo potencira opasne prelaskе i nije iskorištena dobrobit zelenila.

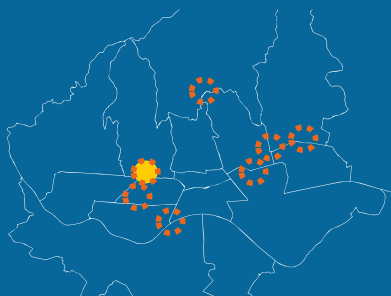
“Vašar, a ne urbani prostor. Donedavno se baš nismo mogli žaliti, kad je vikendima čak i Trg bana Jelačića podsjećao na vašar, ali okretište Črnomerec je svega centimetar iznad Hrelića po kvaliteti urbanog prostora, a okolne zgrade je jedan moj dobar prijatelj usporedio sa zloglasnim Auschwitzom.

Bolje opremiti i urediti prostor te urediti i renovirati tržnicu.”

U popis lokacija svakako treba uključiti zadnje stanice tramvaja – Črnomerec, Dubrava, Remiza itd – koje danas izgledaju prilično provincijalno i ružno. Loše uređeno okretište.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređenja prostora i komunikacija na okretištu Črnomerec.

PARK GRMOŠČICA / MOST ILICA – TOZ

INDEKS 6

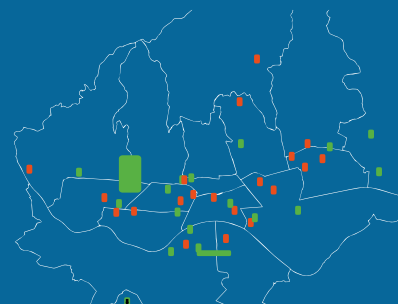
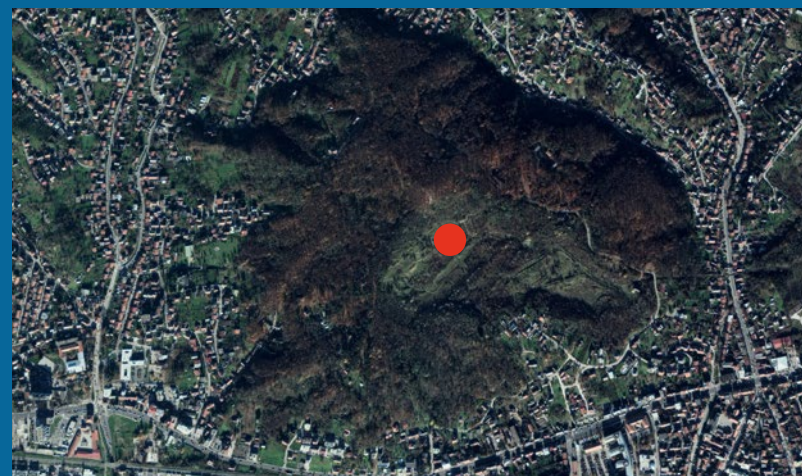
ČETVRT Črnomerec

IZVOR udruge i stanovnik

OPIS Uređivanje i dovođenje sadržaja u park šumu. Uređenje mosta preko Ilice kao nastavka željezničkog mosta kod TOZ-a. Uređenje prijelaza iz rekreativne trase Samoborček na Grmoščicu. Šetnica po “glinenom” mostu na Kustošijanskoj cesti kao veza prema Črnomercu.

Naime, trasa nekadašnje transportne trake spaja ulicu Grmoščica s vijaduktom i nastavlja se sve do bivše ciglane. U perspektivi, taj uski koridor, koji je zapravo neiskoristiv za bilo kakve druge sadržaje, upravo je idealan za javno šetalište koje bi spajalo jednom reurbanizirani prostor oko okretišta na Črnomercu s najvećim tamošnjim parkom. To bi bio najkraći put od okretišta do parka i obrnuto, te u tom smislu i vrlo koristan pješački komunikacijski pravac. Šetnjicu bi trebalo urediti. Most koji se nalazi u zapadnom dijelu grada, tj. most-nadvožnjak, spaja bivšu tvornicu TOZ i Ilicu, a tu je postavljen još između 1970. i 1980. godine za potrebe radnika. Most je u katastrofalnom stanju – propada, zahrđao je i vrlo je opasan za prolaznike koji tim putem prolaze svaki dan. Ispod njega je pruga koja spaja istočni dio Zagreba sa zapadnim i vrlo je frekventna.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređenja parkovnog prostora Grmoščice i rekreativnih komunikacija do park šume. U blizini se nalazi i stari most preko željezničke pruge kod TOZ-a koji može postati jedna od poveznica s park-šumom Grmoščica.

OKRETIŠTE DUBRAVA

INDEKS 6

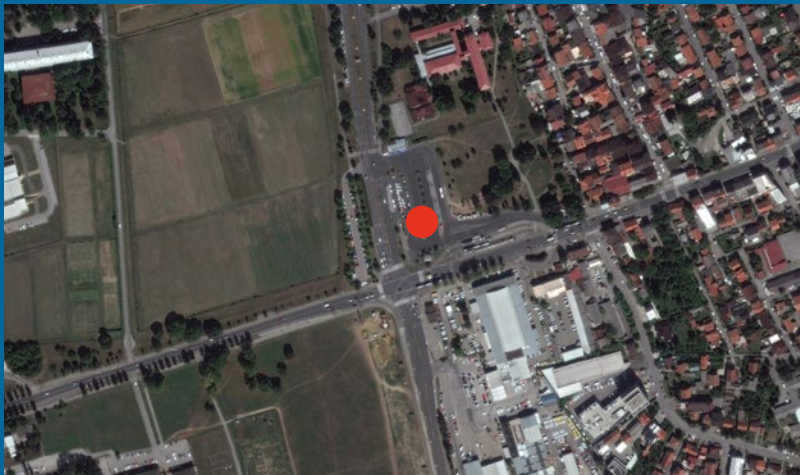
ČETVRT Gornja Dubrava

IZVOR stanovnik

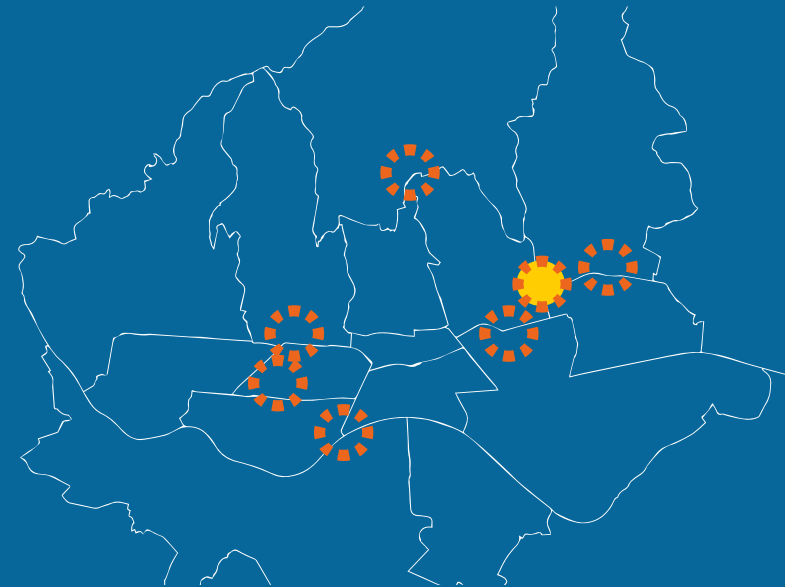
OPIS Začudo je okretište Dubrava najmanje kritično, ali svejedno mu je potrebna modernizacija, Dubrava je najveća gradska četvrt stoga treba imati adekvatnu prometnu infrastrukturu.

Urediti tržnicu, urediti okretište i park kod okretišta.

U popis lokacija svakako treba uključiti zadnje stanice tramvaja / Črnomerec, Dubrava, Remiza itd. / koje danas izgledaju prilično provincijalno i ružno.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu kvalitetnog uređenja tramvajskog okretišta.

OKRETIŠTE DUBEC

INDEKS 6

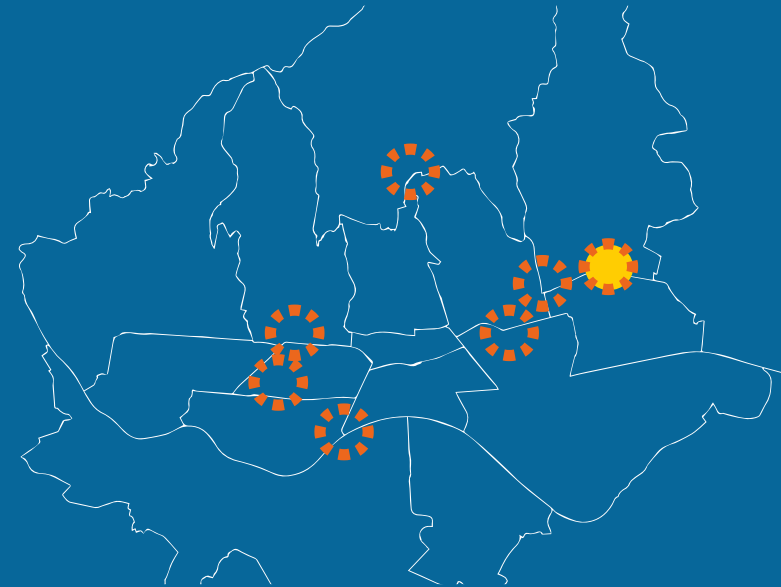
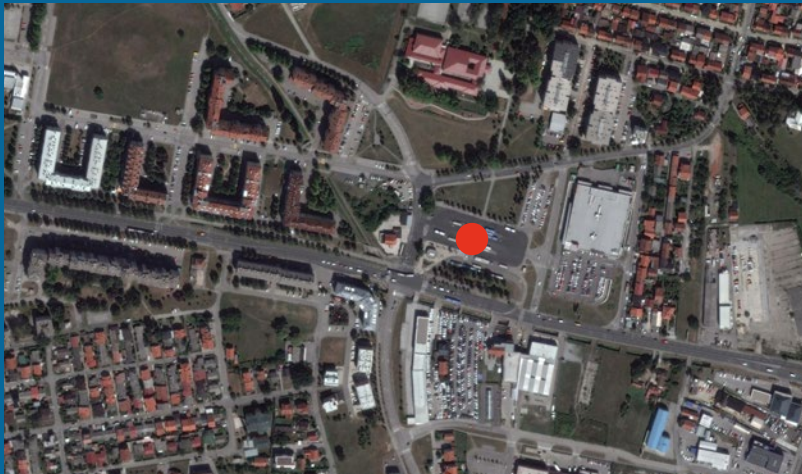
ČETVRT Gornja Dubrava

IZVOR stanovnici

OPIS Postoji površina na “brežuljku” koja trenutno nema namjenu, djeca se tamo igraju, ali ju je potrebno urediti u dječje igralište sa namjenom.

Urediti klupe na okretištu.

U popis lokacija svakako treba uključiti zadnje stanice tramvaja – Čnomerec, Dubrava, Remiza itd – koje danas izgledaju prilično provincijalno i ružno.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu kvalitetnog uređenja tramvajskog okretišta.

PARK ZA ZAJEDNIČKE AKTIVNOSTI DUBEC

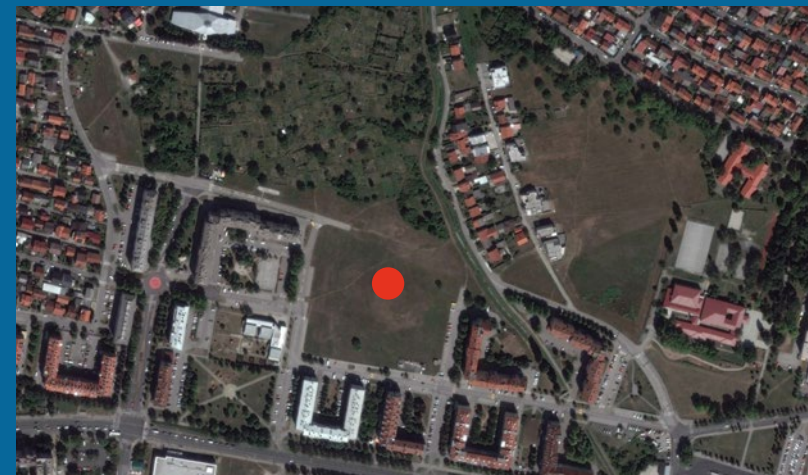
INDEKS 6

ČETVRT Gornja Dubrava

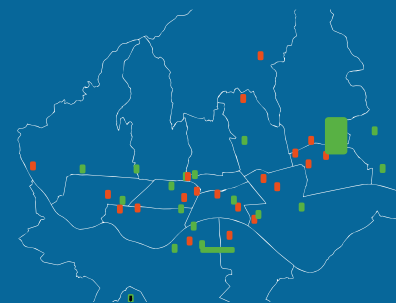
IZVOR vijeće

OPIS “Povodom vašeg gostovanja na našem sastanku i ideji da se naprave roštilji s klupama i sjenicama te wc-ima, radi poboljšavanja kvalitete života po gradskim četvrtima, šaljem vam katastarske čestice koje su u gradskom vlasništvu da se to što brže napravi. Mo Središte k.č. 4161, 4160/2, 4160/1 - uz Međugorsku ulicu; Mo Poljanice k.č. 4537/1, i k.č. koje su dijelom u vlasništvu grada 4559, 4564, 4582/30; Mo Studentski grad 2737/2. Ovo je kao što smo se i složili na sastanku samo mala akcija koja nikako ne smeta prijedlozima za veće projekte iznesene na sastanku: Grad Mladih itd. Molim vas da prihvatite ove prijedloge jer mi u GČ Gornja Dubrava nemamo adekvatnih sadržaja za druženje građana na otvorenom a veliki broj živi u malim stanovima i ovo bi stvarno bio veliki pomak ka kvalitetnijem životu, a zbog sjenica aktivnosti bi se mogle održavati bez obzira na vremenske prilike.

Znači nešto kao na Jarunu, po desetak ili više roštilja po lokaciji, sa sjenicama, minimalni wc što se tiče uređenja (nešto što se ne može potrgati, samo s paravanima za privatnost, sve od betona), veliki tuš-kišobran sa četiri tuša sa regulatorom na pritisak da voda ne curi stalno, parkirna mjesta. To su zaista mizerni troškovi s enormnom učinkovitošću.”

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu formiranja i uređenja parka za druženje i manifestacije u Gornjoj Dubravi.

TRG 145. BRIGADE DUBRAVA

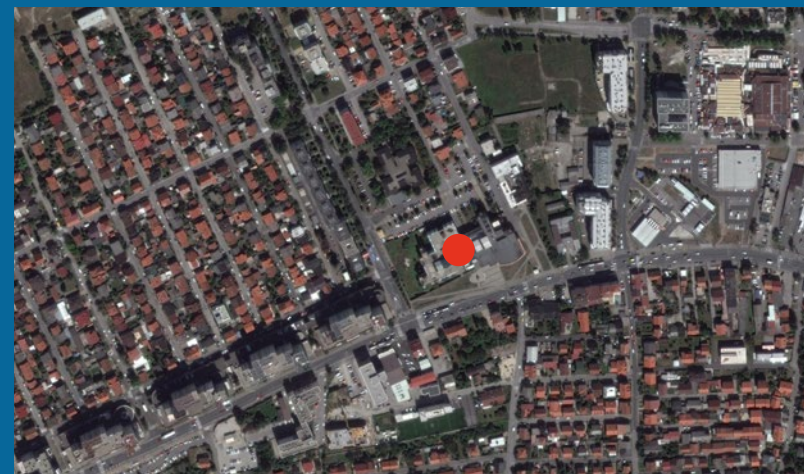
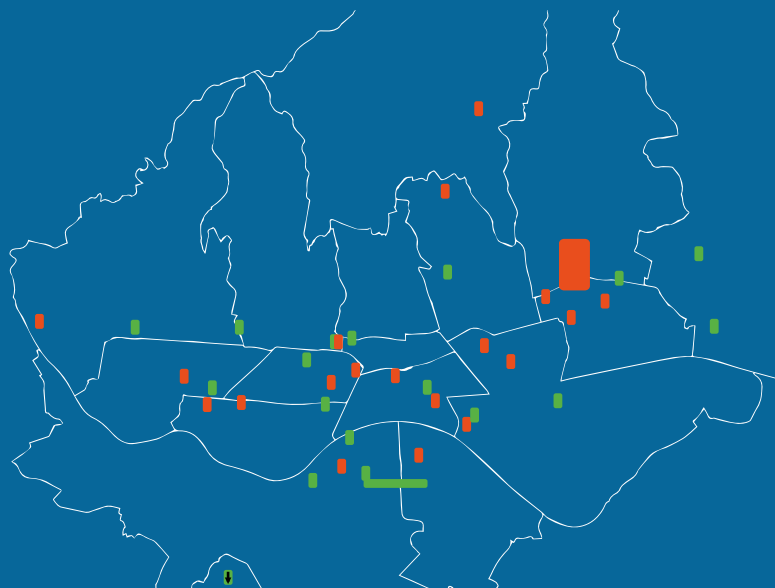
INDEKS 6

ČETVRT Gornja Dubrava

IZVOR vijeće

OPIS Trg je imenovan, ali neuređen. Postoji projekt, no još nije realiziran. Mogle bi se izgraditi i podzemne garaže od kojih bi se prihod mogao namijeniti financiranju kulture u Dubravi.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na neuređeni prostor trga i potrebi Gornje Dubrave za centralnim prostorom.

TRASA UZ POTOK BLIZNEC

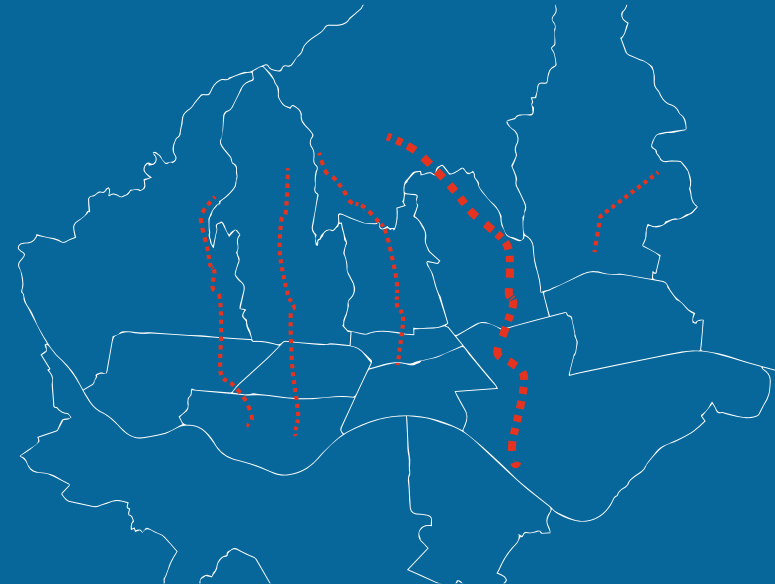
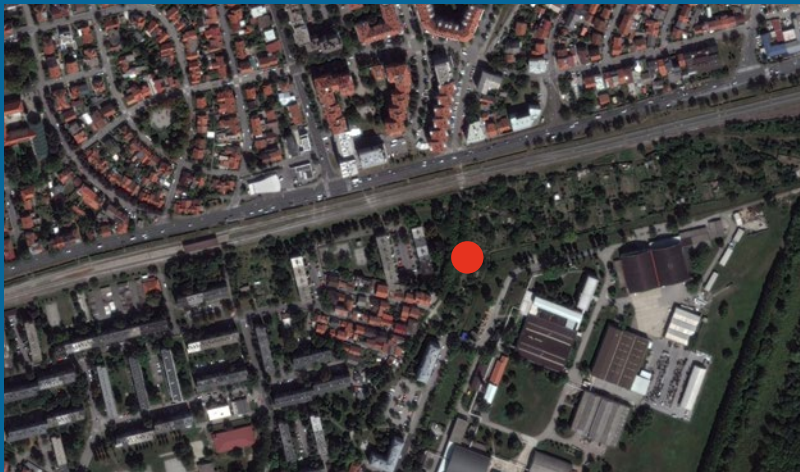
INDEKS 6

ČETVRT Maksimir / Peščenica-Žitnjak

IZVOR udruga i stanovnik

OPIS Ključni objekt – rampa na sjevernom izlazu pothodnika ispod pruge/Branimirove, dakle ništa neizvedivo. Urediti prostor, napraviti biciklističke staze, klupe uz potok.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređenja pješačko-biciklističke staze uz potok Bliznec.

PJEŠAČKI PRIJELAZI AVENIJE DUBROVNIK

INDEKS 6

ČETVRT Novi Zagreb – istok / Novi Zagreb – zapad

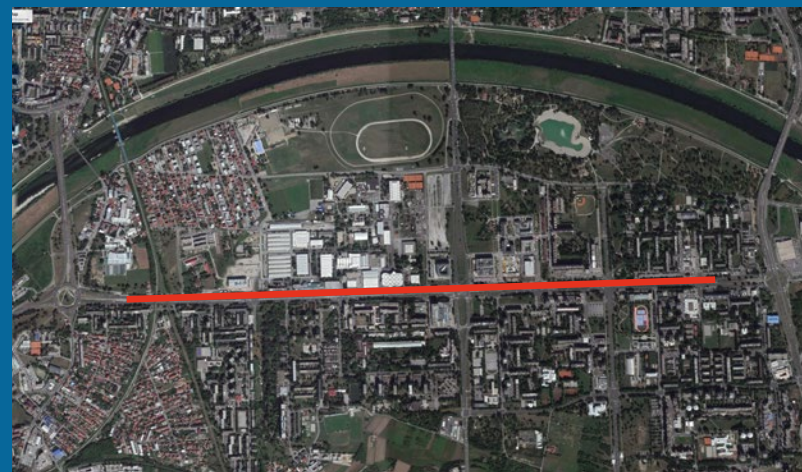
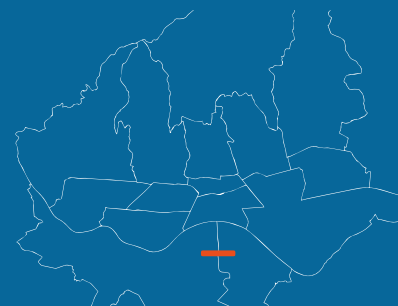
IZVOR vijeće i stanovnici

OPIS “Vijeće podržava prijedlog i elaborat arhitekta Zimmermanna. Artikulacija poteza Avenije Dubrovnik, problematična križanja te pješački i biciklistički prijelazi, sadržaji i prostori pothodnika. Mišljenja sam kako je tema „Avenija Dubrovnik – istok” To su po mom mišljenju Utrina-Zaprude i Porezna-Gimnazija.Dubrovnik – istok“ kvalitetan prijedlog Novog Zagreba za Projekt „Zagreb za mene“. Treba nastojati da se jedno ili dva križanja uključe u Projekt. Prilagoditi pothodnike za bicikle i za kolica (invalidi i djeca).

Problematika se odnosi na desetke tisuća stanovnika Novog Zagreba koji svakog dana „pješački prometuju“ Avenijom Dubrovnik.

Na uglovima Utrina i Sopota su sveukupno 3 pješačka pothodnika bez lifta, rampe ili bilo kakvog drugog rješenja za savladavanje arhitektonske barijere. Ustvari, u Utrinama kod tržnice postoji jedna pomična platforma, ali ona iz nekog razloga nije u funkciji. Tek je kod okretišta u Zaprudu i kod Avenue Malla pješački prijelaz. To konkretno znači da ja kad se hoću s bebom prošetati do Bundeka, moram ići unazad do okretišta u Zaprudu pa onda proći cijelo Zaprude da dođem do Bundeka, a kad se hoću prošetati do Avenue Malla, moram ići skroz južno od Sopota, obići cijeli Sopot da bih mogla doći do A. Malla. Isto je i stanovnicima Zapruda i Središća kad žele otići na Utrinsku tržnicu.”

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu rješavanja neadekvatnih pješačkih i biciklističkih prijelaza na križanjima uz Aveniju Dubrovnik kako bi se olakšala komunikacija između naselja.

PARK ZA KAJZERICU

INDEKS 6

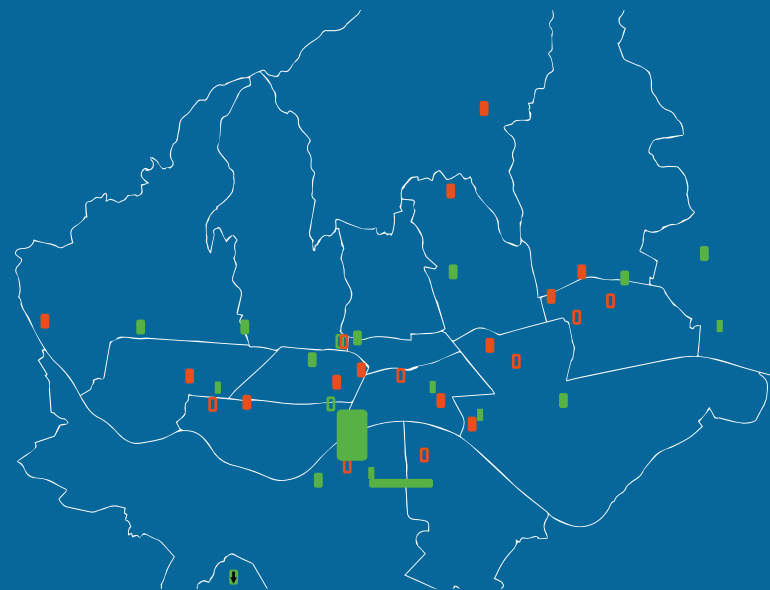
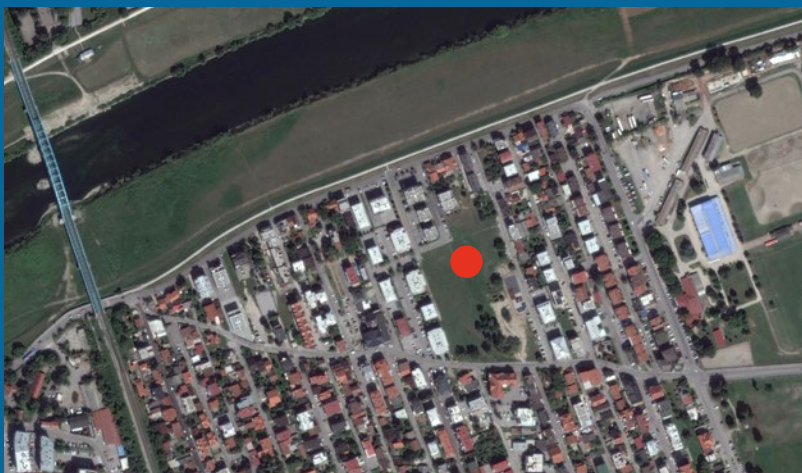
ČETVRT Novi Zagreb – zapad

IZVOR udruge

OPIS Prvi javni park na Kajzerici, vodi se peticija.

Pet organizacija civilnog društva pokrenulo je inicijativu za javni park u zagrebačkoj Kajzerici. Cilj je da se jedini preostali slobodni zeleni prostor na Kajzerici osmisli i uredi prema potrebama i željama zajednice. To nije samo inicijativa za javni park tamo gdje takav sadržaj nedostaje, već je i zahtjev za odgovornim upravljanjem gradom. Park na predloženoj lokaciji jest i pauza od (pre)izgrađenog; nužna praznina koja uopće znači grad.

Peticija da Kajzerica dobije park – upućen zahtjev za izmjenom i dopunom GUP-a.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu formiranja i uređenja parka za druženje i manifestacije na Kajzerici.

STAZA UZ POTOK VRAPČAK

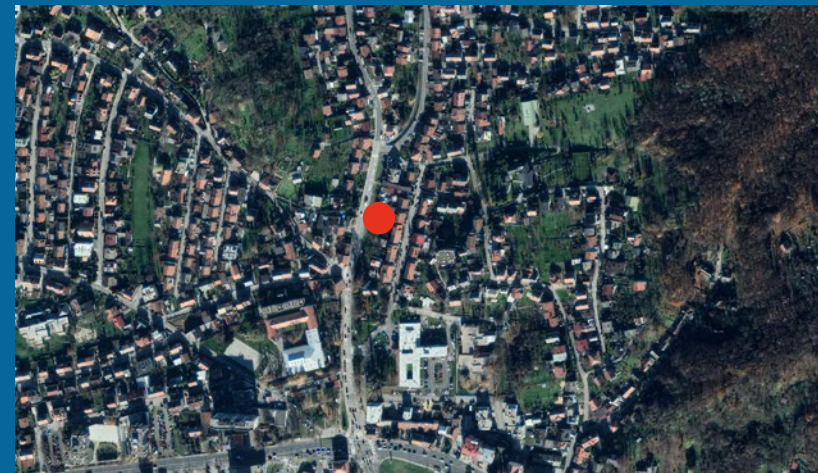
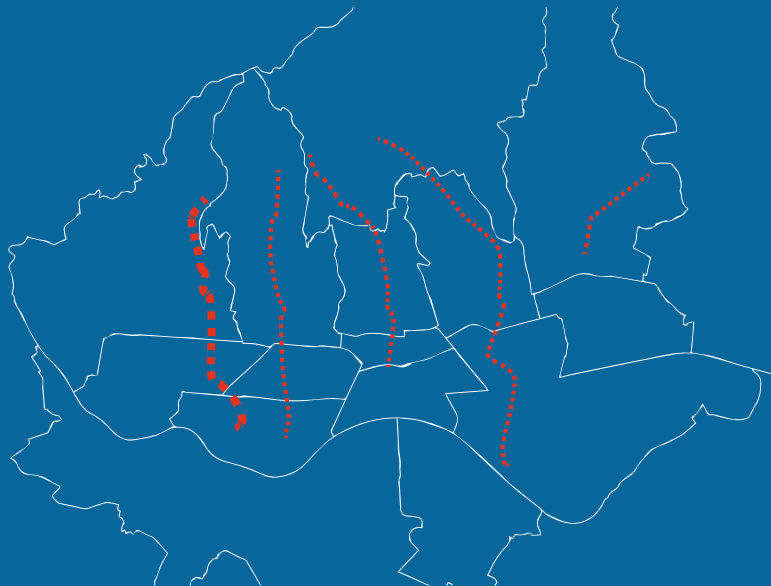
INDEKS 6

ČETVRT Podsused – Vrapče

IZVOR vijeće i udruga

OPIS Uređenje potoka, napraviti šetnicu (u potoku zaštićeni rakovi)

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređivanja pješačko-biciklističkog poteza uz potok Vrapčak.

OKRETIŠTE BORONGAJ

INDEKS 6

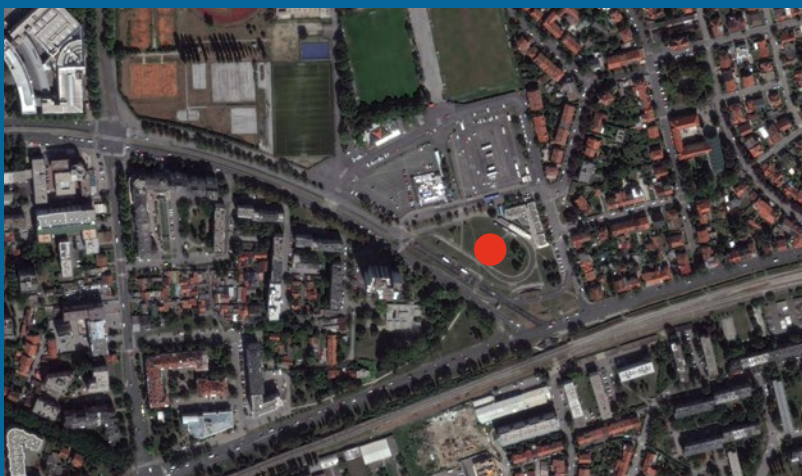
ČETVRT Peščenica – Žitnjak

IZVOR stanovnici

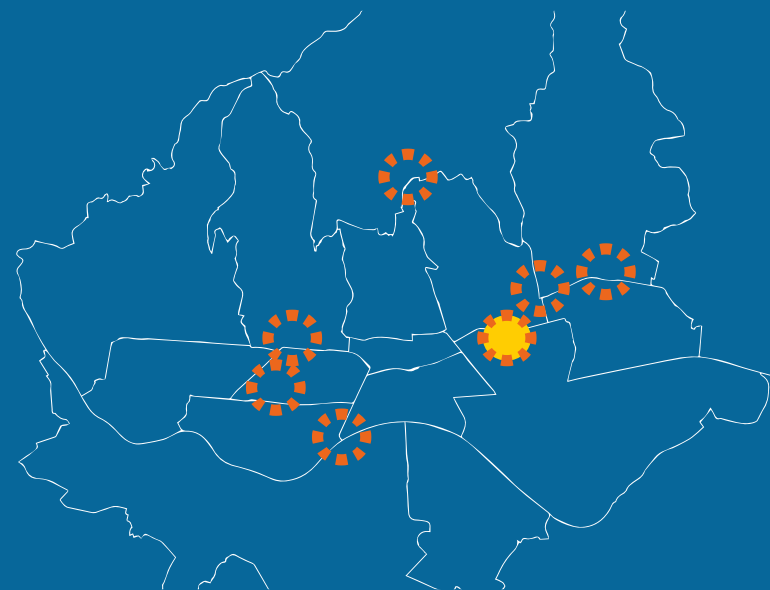
OPIS “Istočno od najvećeg fakulteta u Hrvatskoj, nalazi se mjesto sličnije getu nego okolici visoke obrazovne institucije. Tako je, okretište Borongaj diči se grafitima, razbijenom rasvjetom, improviziranim trgovinama i pothodnikom u kojem me ne bi čudilo da djelatnici čistoće na dnevnoj bazi pronalaze narkomanske igle. Ne vjerujete? Prošećite se sami!

Urediti zapuštene prostore i bolje ih opremiti.

U popis lokacija svakako treba uključiti zadnje stanice tramvaja / Črnomerec, Dubrava, Remiza itd. / koje danas izgledaju prilično provincijalno i ružno.”

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu kvalitetnog uređenja tramvajskog okretišta.

SANACIJA JEZERA NA SAVICI

INDEKS 6

ČETVRT Peščenica – Žitnjak

IZVOR vijeće i stanovnici

OPIS Sanacija gudronskih jezera u Savici nije nužna samo zbog ornitološkog parka, već i zbog zaštite crpilišta Petruševac koje opskrbljuje pitkom vodom trećinu Zagrepčana. U posljednjih 50 godina polovica crpilišta je nepovratno uništena, a ona su nam, za razliku od drugih gradova u svijetu, bila „pod nogama“.

Urediti šetnicu uz jezero.

Urediti šetnicu, igralište za djecu, prostor za pse i sl. (makar na dijelu prostora oko jezera). Napraviti prostor za organiziranje škole u prirodi i sl. (možda urediti kao Bundek).

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na značaj ornitološkog rezervata i izvora pitke vode na jezerima te njihov potencijal da postanu kvalitetna rekreativna zona u sačuvanom prirodnom okolišu nedaleko od gradskog centra.

SJEVERNI PRILAZ KAMPUSU BORONGAJ

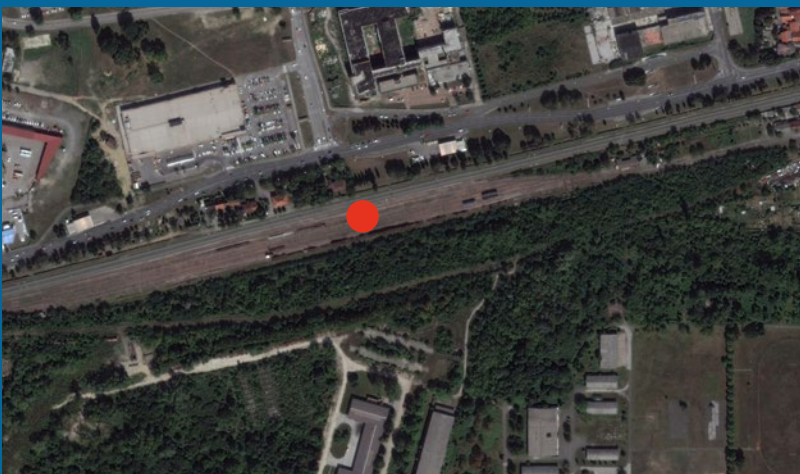

INDEKS 6

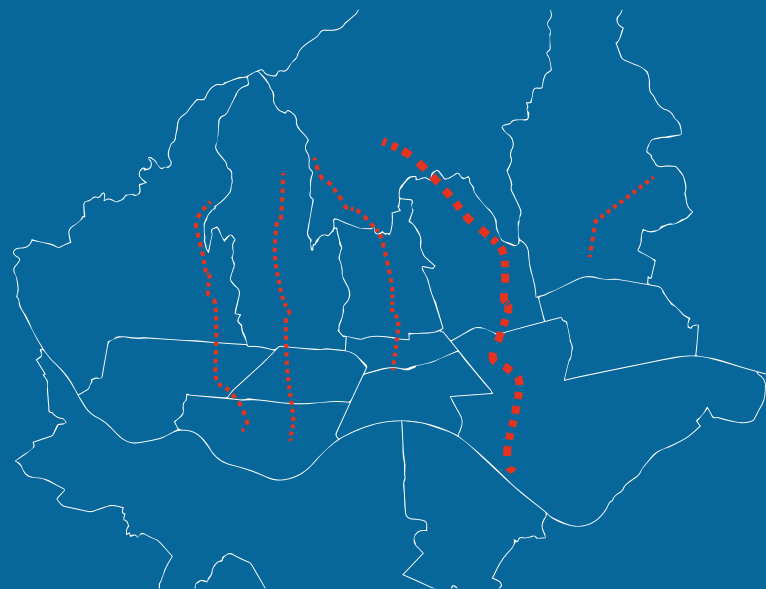
ČETVRT Peščenica-Žitnjak

IZVOR udruga

OPIS “Jučer je bilo spomenuto i povezivanje kampusa na Borongaju - šteta što ne postoji normalan put prema Dubravi i ž.st. Trnava koja bi zapravo trebala biti njihova „kućna“ stanica. Područje Kampusa je u stvari blizu željezničkoj pruzi i ž.st. Trnava, a pješacima čak ni tramvaj u Dubravi nije tako daleko (o biciklistima da i ne govorim). Sigurno bi mnogim studentima koji žive uzduž prometne osi zapad-istok i željeznice pristup željeznicom bio puno brži i spretniji od zaobilazaka autobusom od Kvatrića ili pak Dubrave.”

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu pješačko-biciklističkog povezivanja preko Branimirove ulice.

TRG IZMEĐU ZGRADA NA BOROVJU

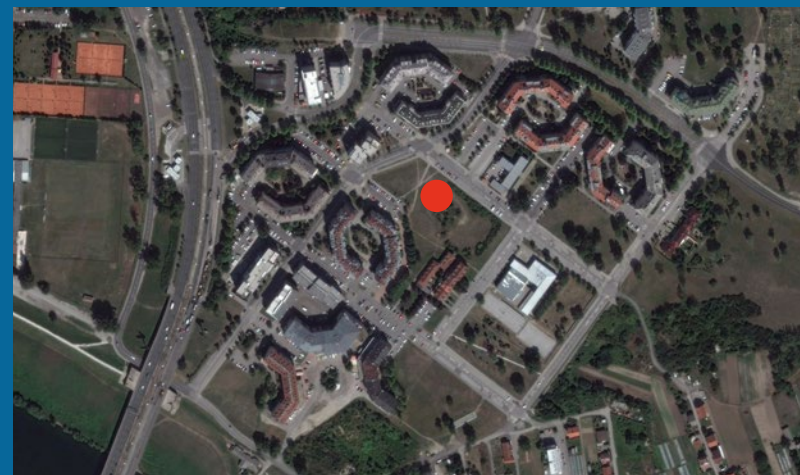
INDEKS 6

ČETVRT Peščenica-Žitnjak

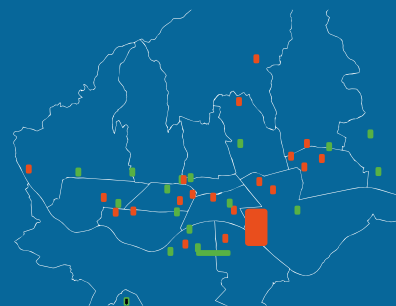
IZVOR stanovnici

OPIS “Već godinama stoji neuređen, puno rupa sad je voda u njima, pisao je lokalnom vijeću da se iz komunalnih akcija to sredi ali nikako da nađu novac.

Naime, urbano naselje Borovje gradi se već punih 25 godina, od kada je prostor predviđen za trg pun rupa koje se napune vodom kod svake kiše, a ljeti od prašine ne mogu se otvoriti prozori na okolnim zgradama. Obračali smo se preko Vijeća Gradske četvrti Peščenica-Žitnjak gradu Zagrebu Gradskom uredu za prostorno uređenje, izgradnju grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet, no do danas nije konkretno ništa učinjeno (posjedujemo informaciju da je navodno izdana lokacijska dozvola). Kako svakodnevno primamo peticije građana Borovja za uređenje tog prostora, a iz sredstava malih komunalnih akcija nismo u stanju taj problem riješiti ni u slijedećih 20 godina, to se obraćamo Vama da razmotrite mogućnost uređenja i privođenja prostora svrsi za koju je predviđen.”

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu da se uredi površina između višestambenih zgrada u kvalitetni kvartovski trg.

TRG / TRŽNICA VOLOVČICA

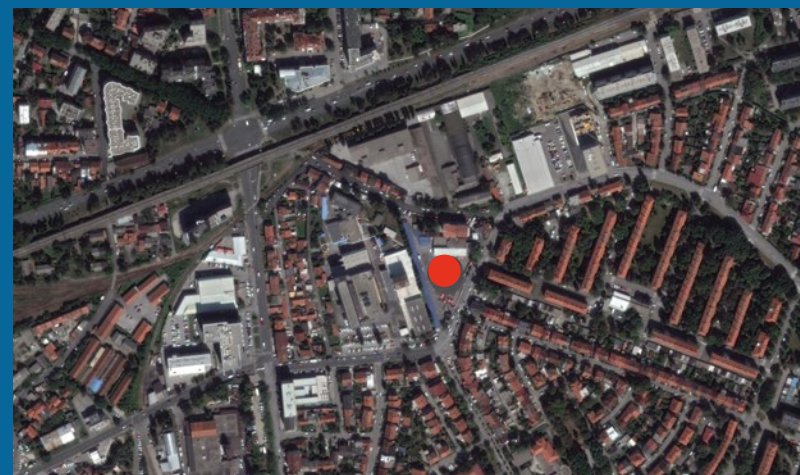
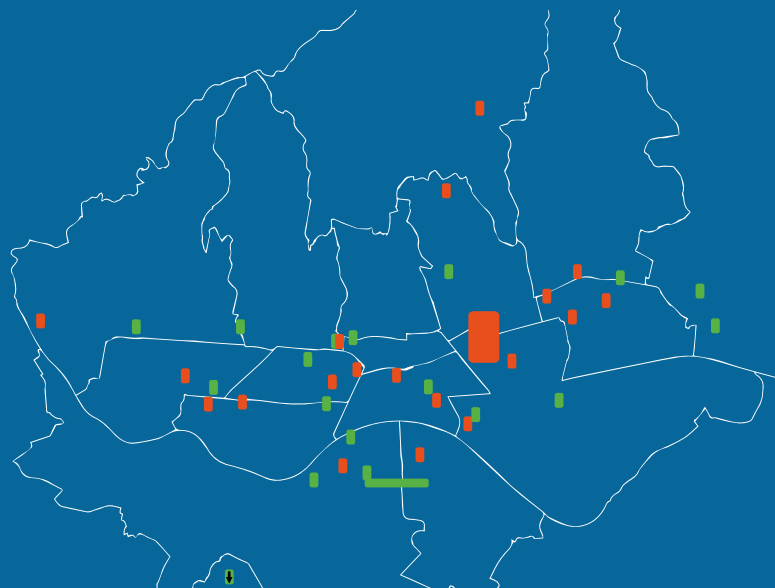
INDEKS 6

ČETVRT Peščenica – Žitnjak

IZVOR udruge

OPIS Mrtva lokacija s nekoliko štandova, trgovine su zatvorene. U blizini su autobusne postaje. Potrebno je oživjeti prostor. Nedostatak sadržaja na tržnici Volovčica.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređenja prostora tržnice na Volovčici.

REKREATIVNI POTEZ PODSUSED – ZAPREŠIĆ

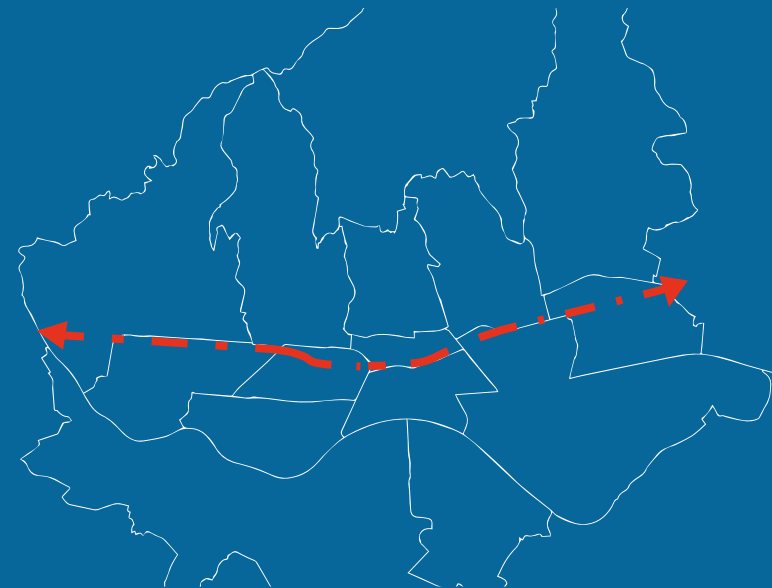
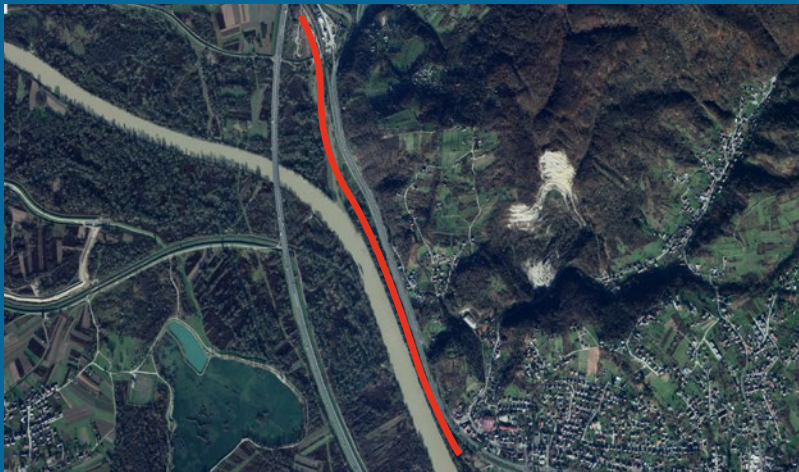

INDEKS 6

ČETVRT Podsused – Vrapče

IZVOR udruga

OPIS Potez rekreacije uz Savu Podsused-Zaprešić (između pruge i Save). Uređenje čvora nove pruge Podsused-Samobor kod Save.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na mogućnost uređenja rekreativnog poteza uz Savu kao dijela međunarodnog biciklističkog smjera prema Sloveniji.

PARK RUDEŠKA CESTA

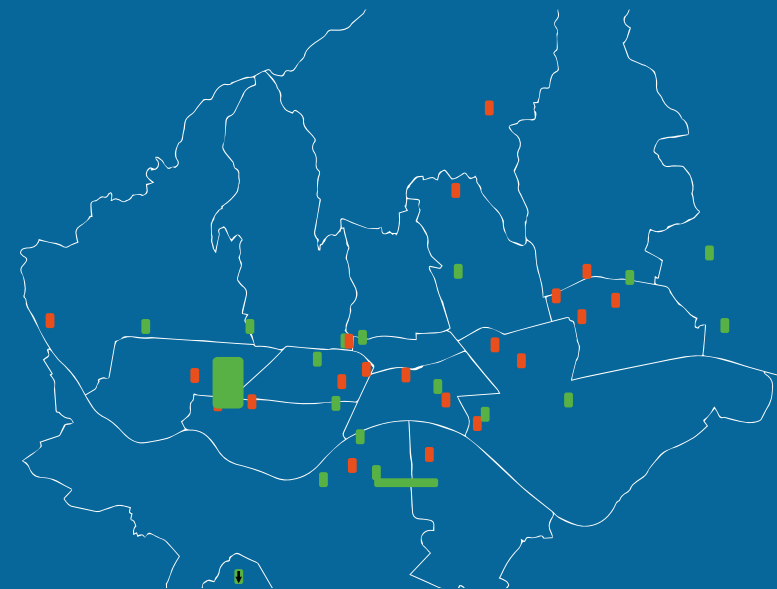
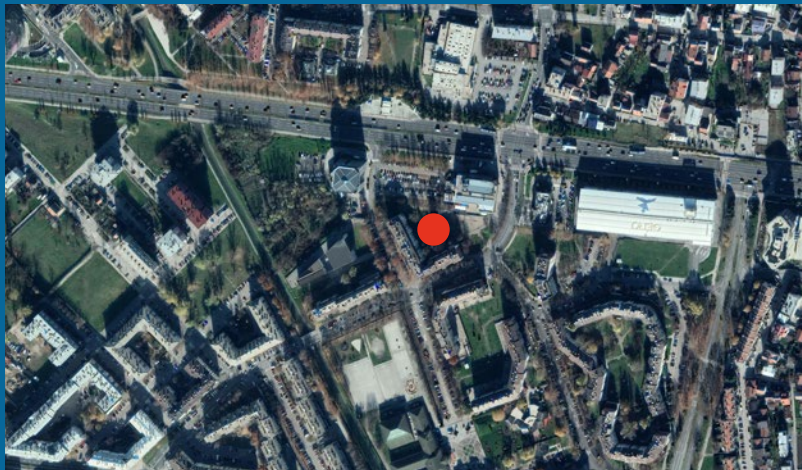

INDEKS 6

ČETVRT Trešnjevka – jug

IZVOR stanovnik

OPIS “Sam park može biti tematski spojen sa našom lokalnom udrugom Vestigium koja gleda upravo na park, a aktivnostima spaja cijeli kvart kroz zeleni plac, druženja djece i odraslih kroz raznorazne radionice.”

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu za uređenjem kvartovskog parka za Rudeš.

REMIZA LJUBLJANICA

INDEKS 6

ČETVRT Trešnjevka-sjever

IZVOR vijeća i stanovnici

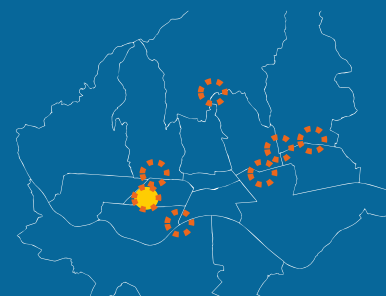
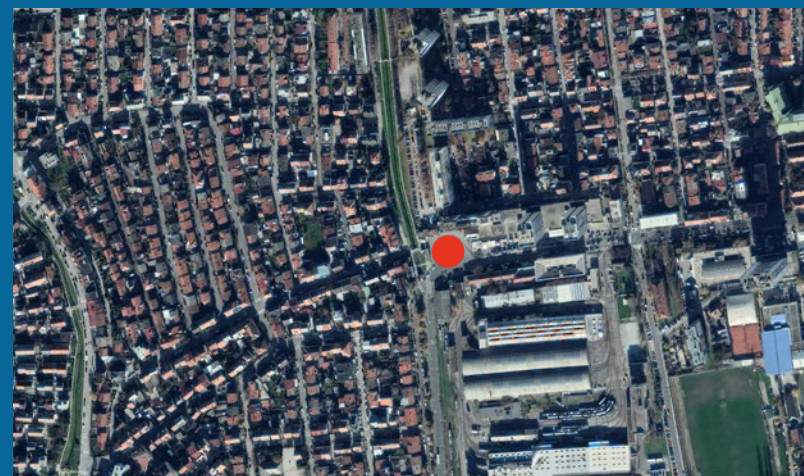
OPIS "Tamo se nalazi drvena kućica ZET-a i zelena površina, ovim prostorom cirkulira mnogo ljudi i predloženo je uljepšavanje cijelog tog prostora. Taj je prostor oduvijek bio prostor ZET-a pa bi se u skladu s time ondje mogao napraviti Muzej ZET-a i radnika u koji bi se mogla uklopiti ta drvena kućica, mogao bi se predstaviti povijesni pregled ZET-a i uloga Trešnjevke u toj temi. Također, trebao bi se urediti i mostić prema prijašnjem stanju (da se preoblikuje u drveni mostić) u neposrednoj blizini ove lokacije, kao i ruglo od kioska čiji bi izgled trebao poprimiti drugačiji karakter.

Urediti prostor (neuređan je i nedefiniran)."

Obnoviti i urediti prostor. Nedostaju zelene površine.

Pretvoriti u trg, urediti parkove iza remize (prilagoditi za djecu mlađu od 3 godine).

U popis lokacija svakako treba uključiti zadnje stanice tramvaja / Črnomerec, Dubrava, Remiza itd / koje danas izgledaju prilično provincijalno i ružno

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređenja okretišta kao malog trga.

POTOK LJUBLJANICA

INDEKS 6

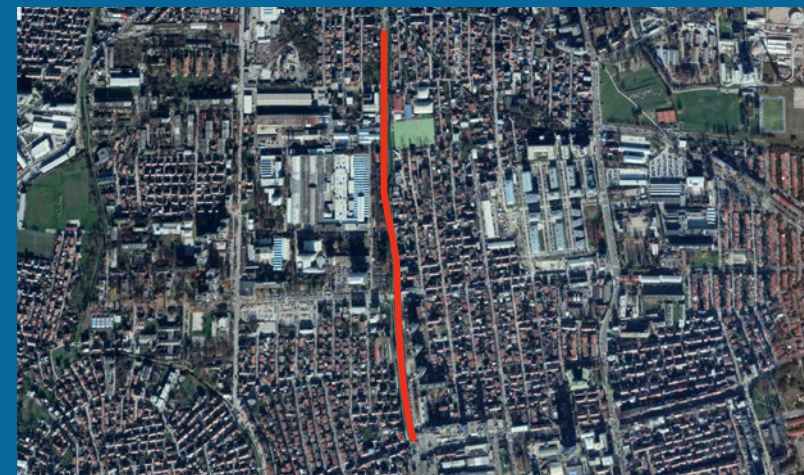
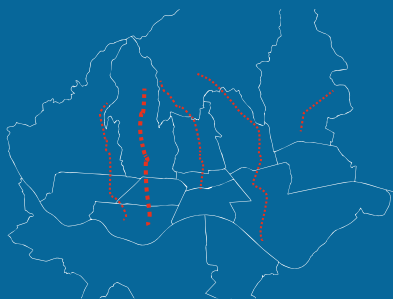
ČETVRT Trešnjevka – sjever

IZVOR vijeće i stanovnici

OPIS Na dijelu sjeverno od Baštijanove šetalište je preusko. Na cijeloj dužini šetališta nalazi se tek par klupa za sjedenje, na sjevernom dijelu od Baštijanove nijedna. Duž šetališta se mjestimice javljaju sadržaji (dječje igralište, sportski centar *Concordia*), s kojima šetalište nije najbolje povezano.

Urediti u šetalište i veslačke staze za kanue jednokleke.

34 mosta kroz tri potoka (postoji i četvrti) na Trešnjevci. Svi mostovi mogli bi se urediti jednom akcijom. Prije nekoliko godina ondje je bila izložba o mostovima i potoku.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređenja šetnice uz potok s mostovima i rekreativnim sadržajima u obliku uzdužnog parka.

TREŠNJEVAČKI TRG

INDEKS 6

ČETVRT Trešnjevka sjever

IZVOR vijeće i stanovnici

OPIS Trešnjevka je druga najveća gradska četvrt, stoga zahtijeva normalan središnji trg. Trešnjevački je trg upravo zamišljen da to postane, ali u tom smislu nikad nije zaživio, a uz ovaj bi projekt mogao. Radi se tek o par kozmetičkih promjena i dodavanju društvenog sadržaja i koji bi za čas oživjeli jedan potpuno mrtav dio grada.

Tramvajsko stajalište prilagoditi invalidima.

Urediti trg, dodati klupe, maknuti bankomat.

Preurediti prostor.

Urediti prostor ispred tržnice.

Urediti, urediti klupe itd. (maknuti kasino – Dvije lipe)

Uređenje, više klupa.

Uređenje platoa.

Urediti prostor (neuređan je i nedefiniran).

Urediti prostor.

Urediti prostor uz više klupa.

Urediti trg da ne bude “hladan” poput Kvaternikovog trga.

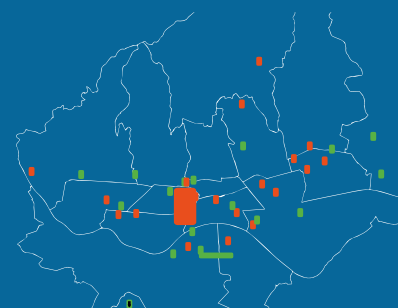
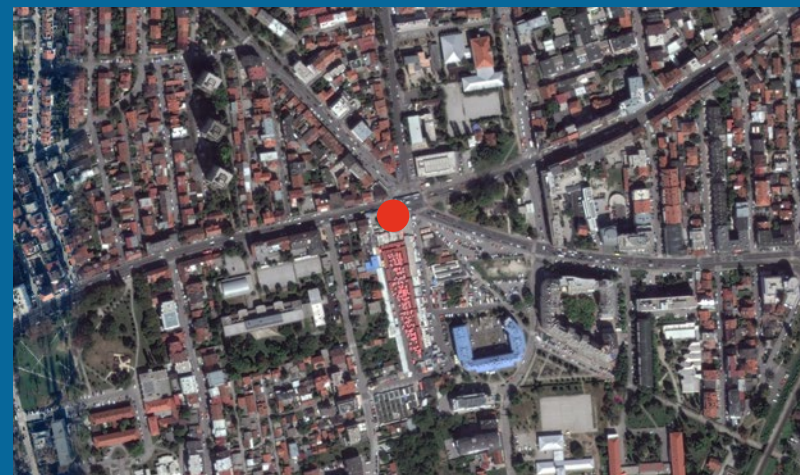
Bolje urediti (ukloniti ambroziju).

Urediti plato ispred ulaza u tržnicu.

Više klupa u parkovima i na Trešnjevačkom trgu.

Uređenje zapuštenih prostora.

Vijeće ističe mnogostrukost problema i svjesni su da se ne može sve regulirati, ali smatraju da se ova lokacija može obnoviti kao centralni trg.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu da se javni prostor Trešnjevačkog trga uredi u kvalitetan centralni prostor kvarta.

OKRETIŠTE SAVSKI MOST I PJEŠAČKI MOST

INDEKS 6

ČETVRT Trnje / Novi Zagreb – zapad

IZVOR stanovnici i udruga

OPIS Također kao u Dubravi, potrebna je samo modernizacija, možda i unapređenje društvenog sadržaja, klupice, lokali.

Urediti prostor.

Potrebno urediti prostor i zelene površine i drveće.

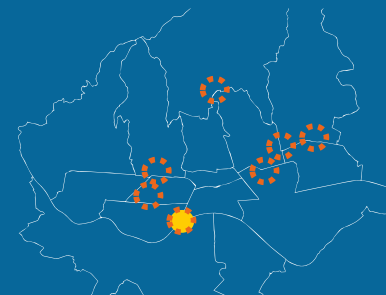
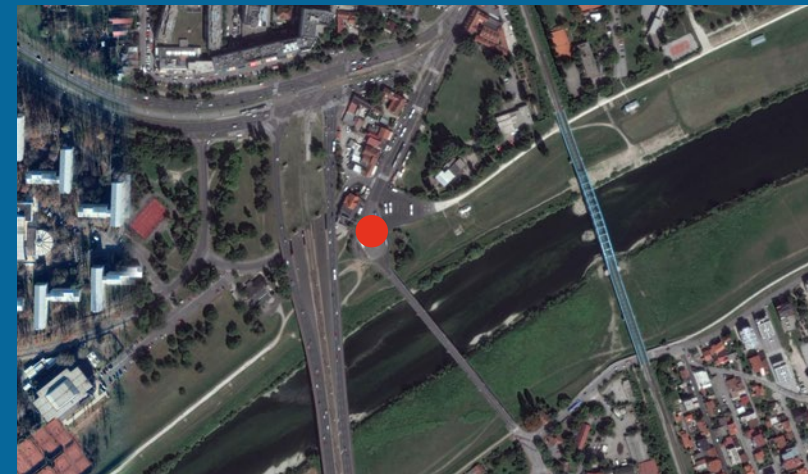
Uređenje (zelene površine).

Potrebno je urediti i bolje opremiti okretište jer je zapušteno i ružno.

U popis lokacija svakako treba uključiti zadnje stanice tramvaja – Črnomerec, Dubrava, Remiza itd – koje danas izgledaju prilično provincijalno i ružno.

”Nije da je u boljem ili lošijem stanju od ostalih gradskih mostova, ali malo svježije farbe, željeza i asfalta uopće ne bi škodilo. Treba poticati pješake i bicikliste, a ne aute! Zeleni razvoj! Urbana obnova mosta koji je u lošem stanju. Referenca na projekt Branka Silađina.”

Potrebna je sistemski pristup rješavanju problema pješačkog mosta, okretišta, Savskog nasipa.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu kvalitetnog uređenja tramvajskog okretišta i starog pješačkog mosta te zone nasipa.

TRG NA SAVICI

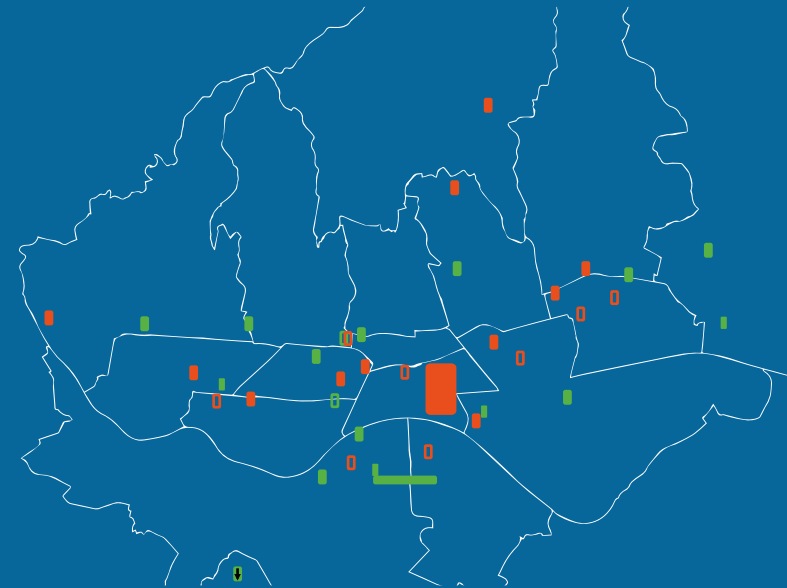
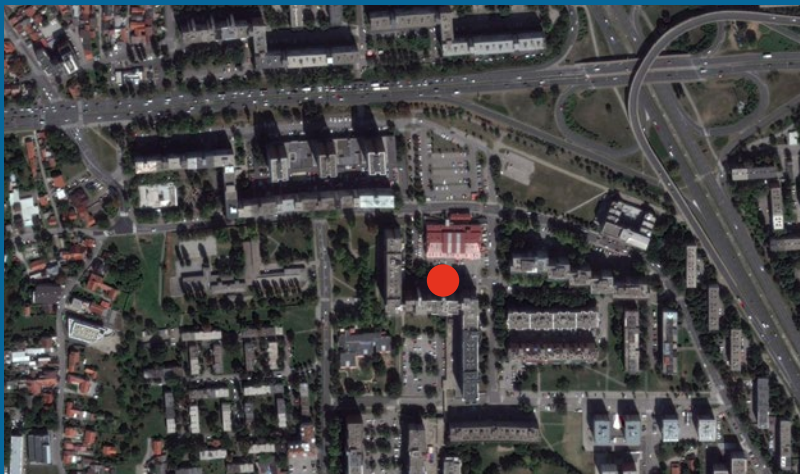

INDEKS 6

ČETVRT Trnje

IZVOR vijeće i udruga

OPIS Ulica Ljerke Šram, zapadno od tržnice.
Projekt uređenja trga u blizini Tržnice Savica.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređenja kvartovskog trga na Savici.

OKOLIŠ DVORCA BREZOVICA

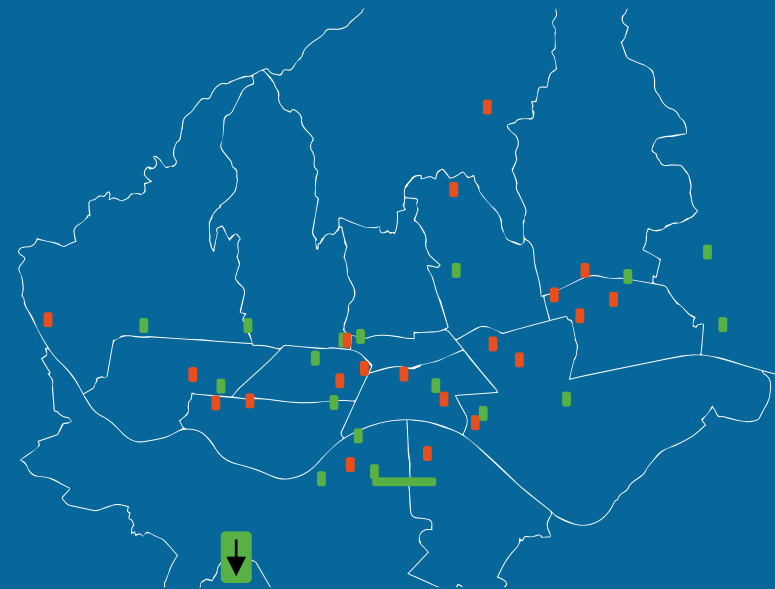

INDEKS 5

ČETVRT Brezovica

IZVOR vijeće

OPIS Urediti

Istraživanjem mišljenja građana istaknut je značaj dvorca, perivoja i ribnjaka u Brezovici te njihov potencijal za kvalitetni javni prostor naselja te vrijedno nasljeđe stanovnika cijelog Grada Zagreba.

BICIKLISTIČKA MAGISTRALA BARUNA FILIPOVIĆA DO HNK

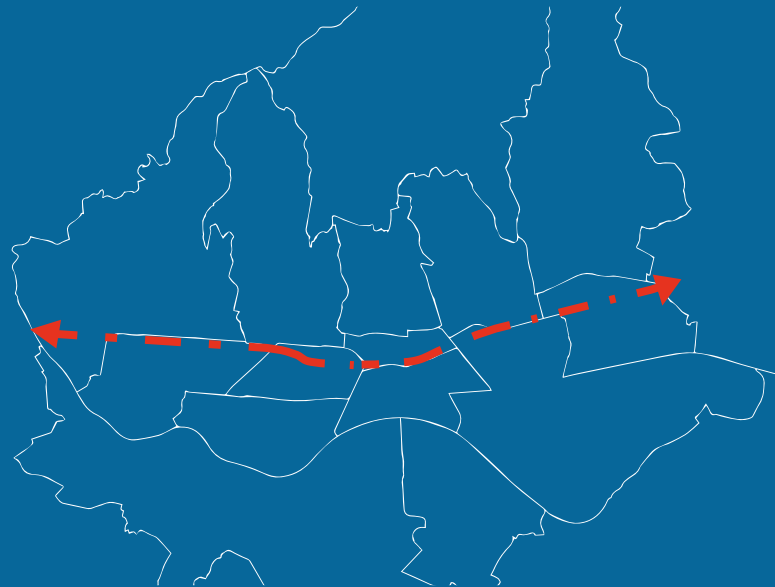

INDEKS 5

ČETVRT Črnomerec, Donji grad

IZVOR udruga

OPIS Potez predstavlja biciklističku magistralu istok-zapad koji bi služio kao adekvatna alternativa Ilici. Potez biciklističke staze ulicom baruna Filipovića preko grada Mainza i Deželićeve ulice do HNK.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potencijal uređenja biciklističke magistrale od Ulice baruna Filipovića, preko Zapadnog kolodvora do HNK.

BLOK U ILICI 81

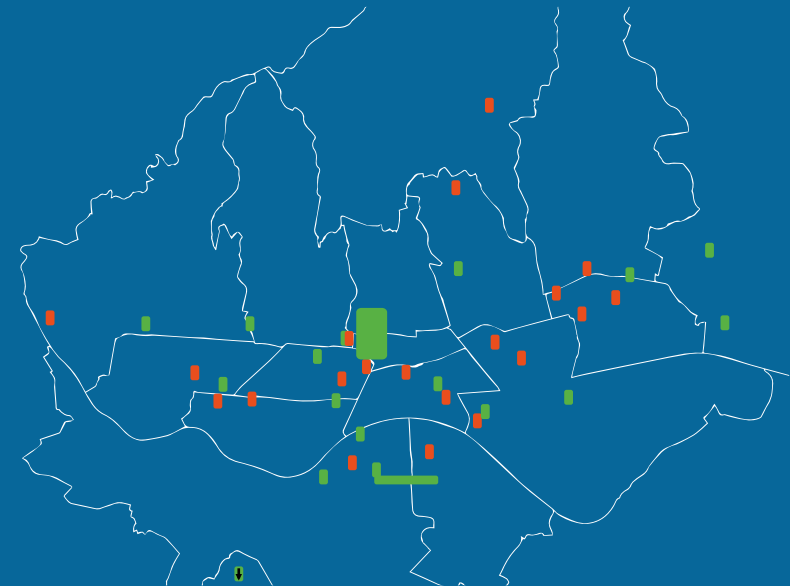
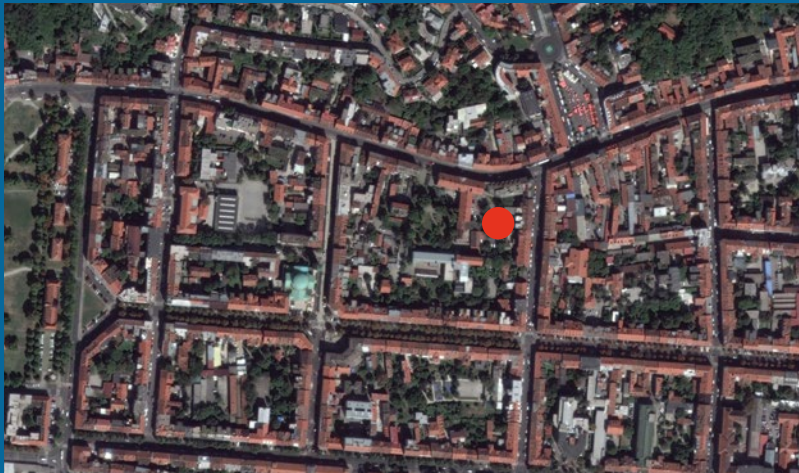

INDEKS 5

ČETVRT Donji grad

IZVOR udruga

OPIS Obnova nekadašnjeg dječjeg igrališta i sportskih terena u bloku Ilica 81. Prostor je u vlasništvu javnih ustanova Likovne akademije i Slave Raškaj, a s inicijativom *1postozagrad* smo došli do toga da je grad spreman urediti sve ako vlasnici dopuste. Kad bi se to dogodilo, bio bito primjer uređenja donjogradskog bloka s javnom funkcijom.”

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na unutrašnjost bloka u Ilici 81 i mogućnost da se ona uredi u kvalitetni vanjski prostor druženja i rekreacije te postane dobar primjer uređenja donjogradskih blokova.

POTREBA ZA TRGOM – CERSKA ULICA

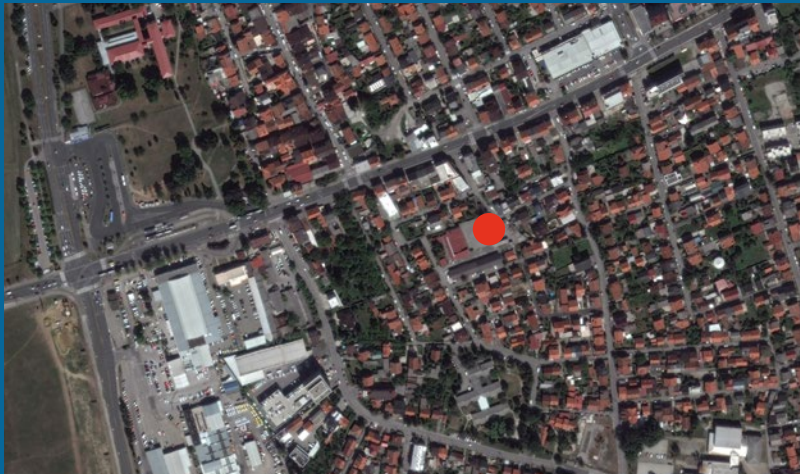
INDEKS 5

ČETVRT Donja Dubrava

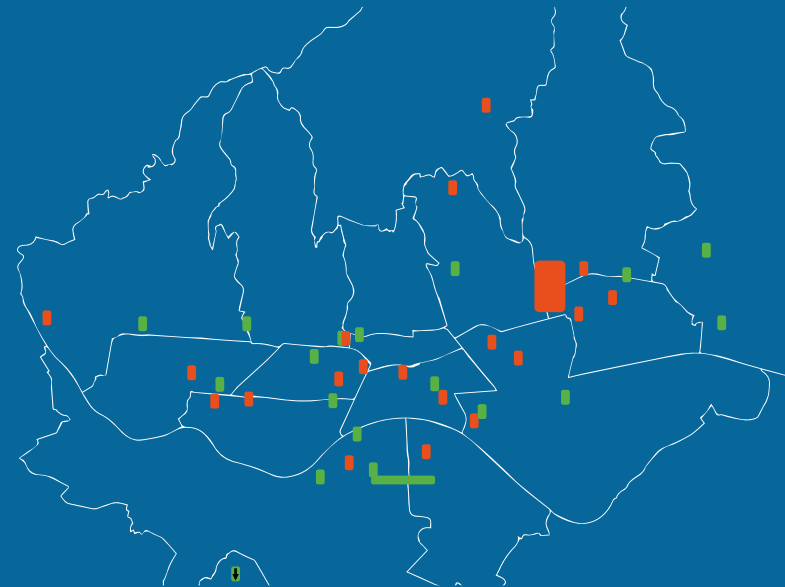
IZVOR vijeće

OPIS "Stari plac u Cerskoj ulici je velik prostor je neuređen, postavljen je asfalt, ali nema klupa, odnosno trenutno je prazan. Za ovu lokaciju također predlažu višenamjenski trg, a trebalo bi urediti i porušiti neke građevine i stare prostore (npr. mesnicu i sl). Razmatralo se da ova lokacija postane muzička, ali zbog loše akustike odustalo se od te ideje."

Alternativne lokacije Avenija Dubrava 49 ili Branimirova ulica.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu formiranja i uređenja trga za druženje i manifestacije u Donjoj Dubravi.

ŠRC GRANA KLAKA

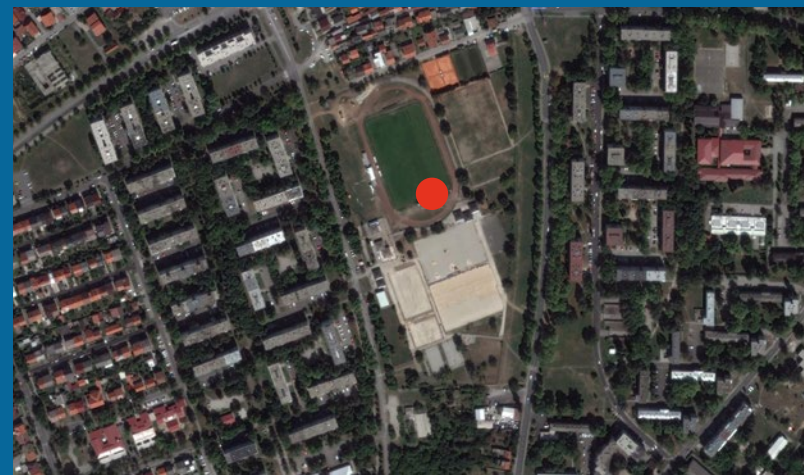
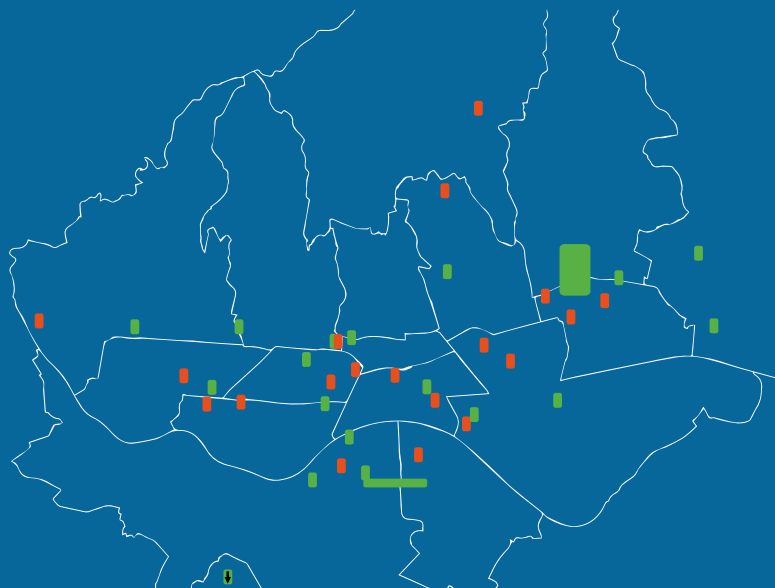
INDEKS 5

ČETVRT Gornja Dubrava

IZVOR vijeće

OPIS U zapuštenom je i dotrajalom stanju, a nalazi se u centru Gornje Dubrave. Prostor je zanimljiv i potreban. Urediti, napraviti bazen.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređenja sportsko-rekreacijskog centra u kvartu.

JEZUITSKI TRG

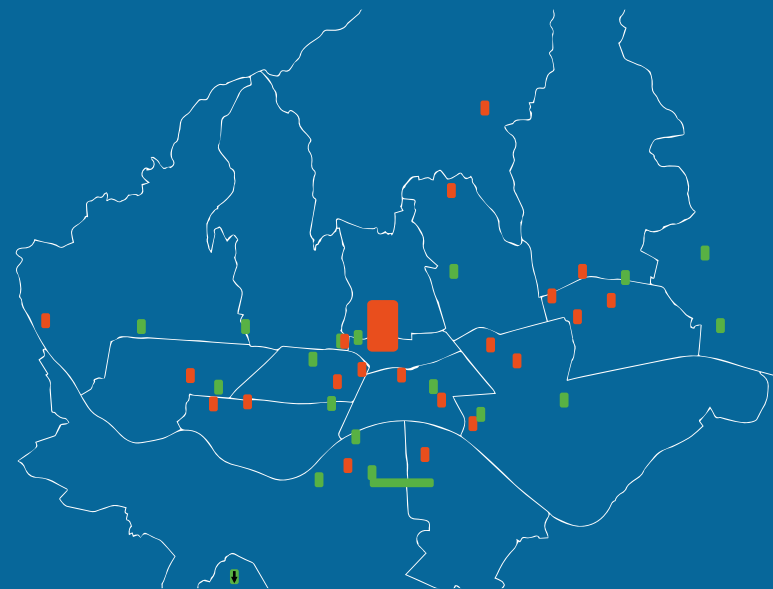
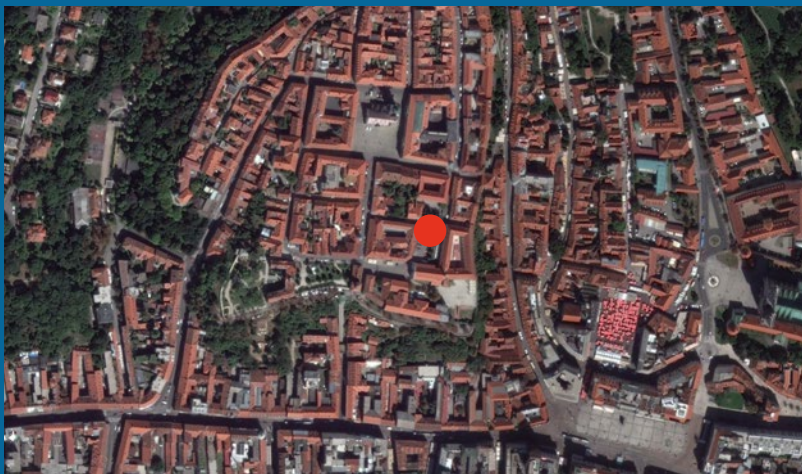

INDEKS 5

ČETVRT Gornji grad – Medveščak

IZVOR udruga

OPIS Ukloniti parkirališta. Srediti prostor. Postojali su natječaji.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uklanjanja parkirališta i potencijal stvaranja novih sadržaja i oblikovanja Jezuitskog trga.

JAVNA POVRŠINA – VINEC 3

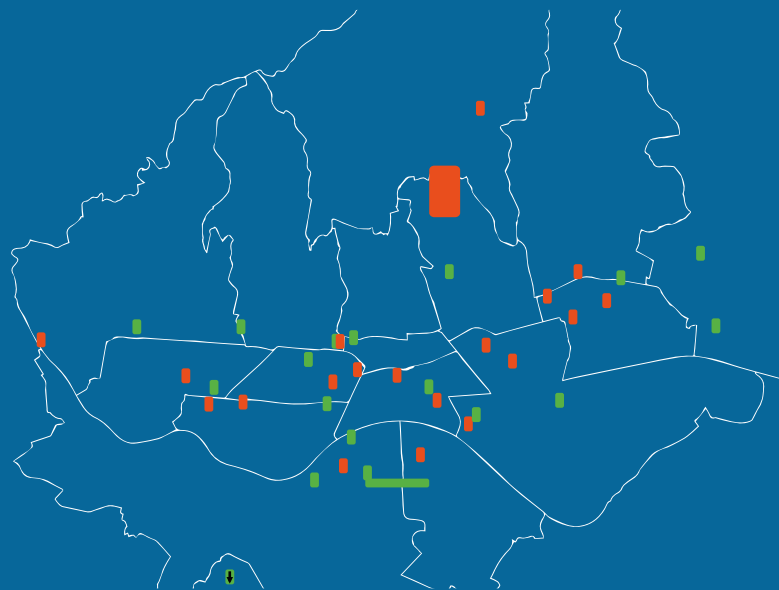

INDEKS 5

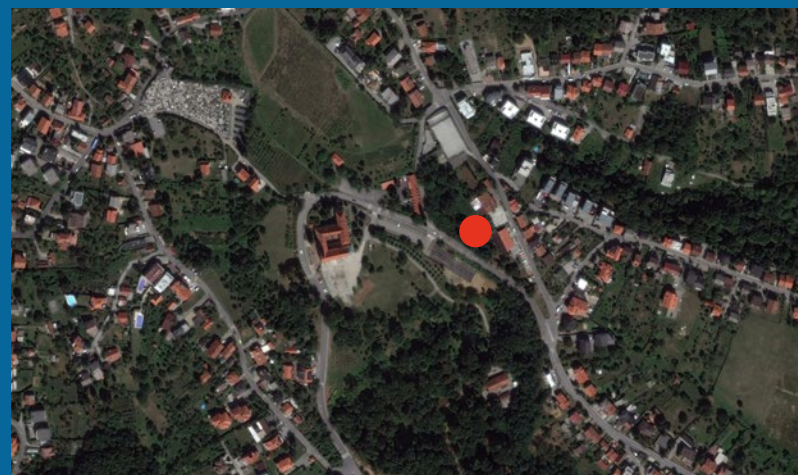
ČETVRT Maksimir

IZVOR vijeće

OPIS Brijeg ima potencijal postati javno okupljalište svih stanovnika okolice zbog pozicije u težištu naselja i iznad doline koja mu osigurava dobar pogled; 2/3 parcele pripada gradu, a 1/3 državi.
Javna površina.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu formiranja javnog prostora za okupljanje stanovnika za sjeverni dio gradske četvrti Maksimir.

MAKSIMIRSKA ULICA

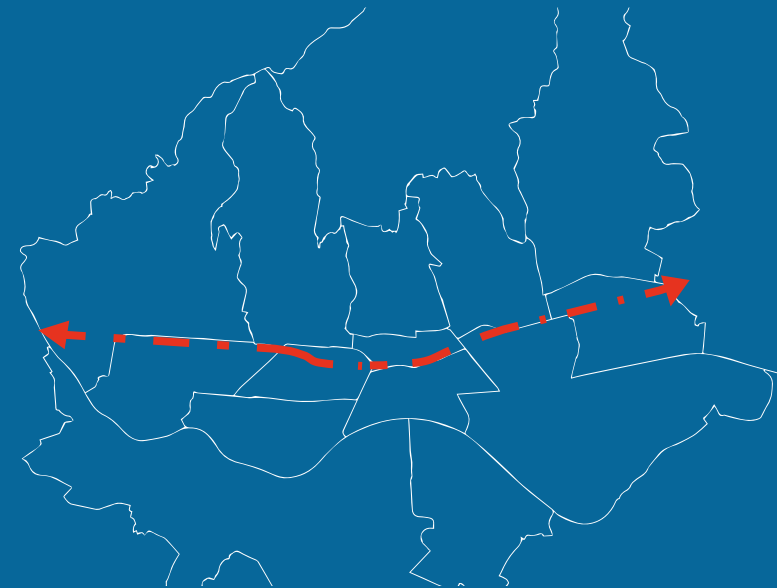

INDEKS 5

ČETVRT Maksimir

IZVOR vijeće i stanovnik

OPIS Čitava Maksimirska od Kvatrića do Bukovačke (ulaza u park Maksimir). “Ulica koja vodi prema glavnom gradskom parku/perivoju zaslužuje biti artikulirana i komunalno organizirana na način koji doliči takvom pristupu. Potrebno je redefiniranje čitavog poteza, uz uređenje javnih pješačkih i biciklističkih površina te više javnih “džepova” poput onog u Maksimirskoj 71”.
Uređenje urbane opreme.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu da se Maksimirska ulica od Kvaternikovog trga do Maksimira uredi kao kvalitetna gradska pješačka aleja s uređenim javnim prostorima uz nju.

PARK KOZJAK

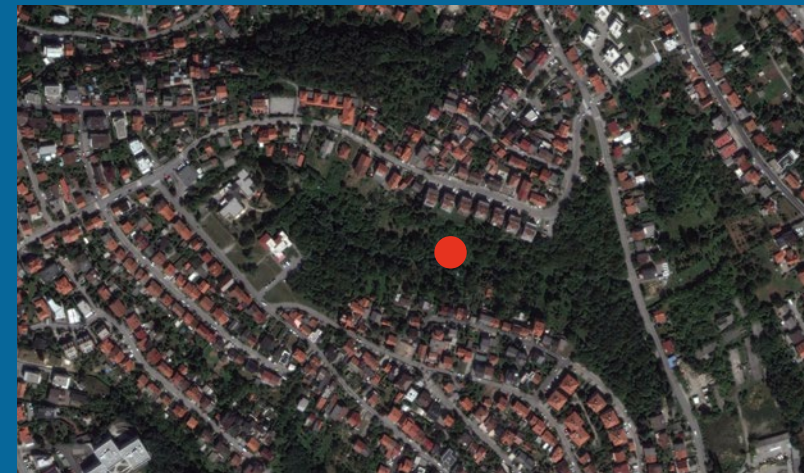
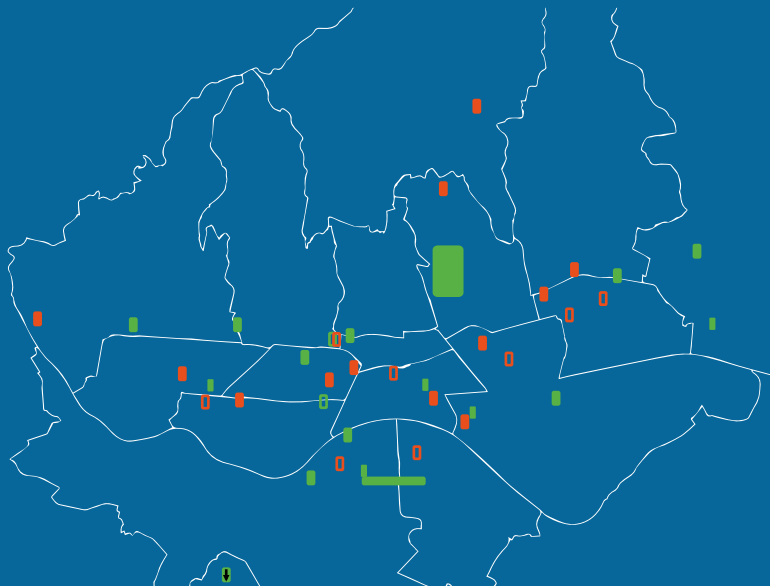

INDEKS 5

ČETVRT Maksimir

IZVOR vijeće i udruga

OPIS "Zelena površina između ulica Kozjak, Barutanski jarak i Rebar. Njirić radio projekt. Potrebno urediti tu zelenu površinu. Zelena površina između ulica Kozjak, Barutanski jarak i Salopekova / Rebar. Prema Njirićevom projektu žele urediti i aktivirati zelenu površinu."

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potencijal uređenja zapuštene zelene površine u park Kozjak s raznovrsnim sadržajima.

PARK ZAPADNO OD MAMUTICE

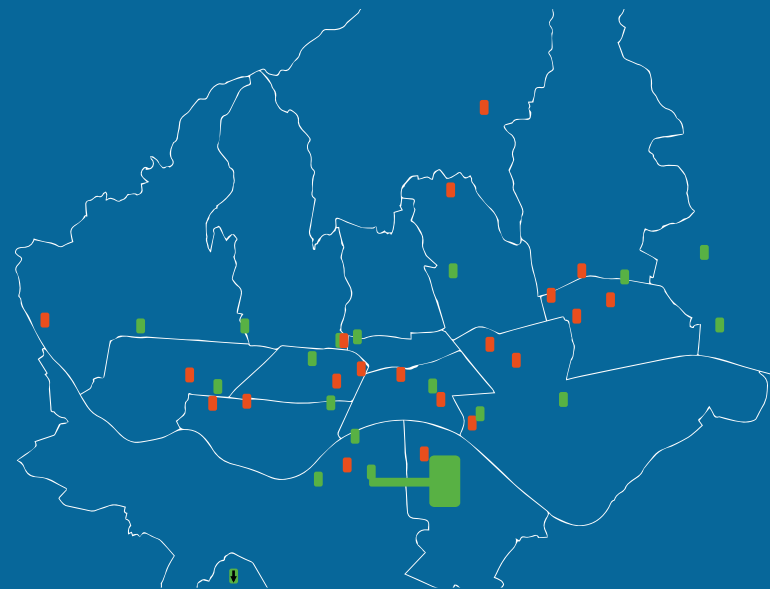
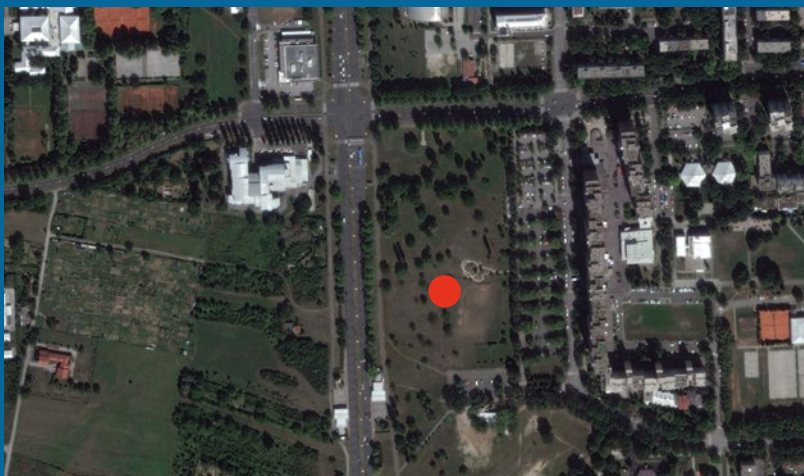

INDEKS 5

ČETVRT Novi Zagreb – Istok

IZVOR udruga

OPIS Uređenje velikog parka sa zapadne strane mamutice (kao dio plave potkove: <http://zagrebjavniprostor.tumblr.com/post/43485436683/zagreb-ima-dvije-potkove-plava-potkova-niz-u>).

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potencijal zelene površine zapadno od zgrade Mamutice koja se može urediti u mjesto okupljanja i rekreacije – park za Novi Zagreb.

PARK ZA LANIŠTE

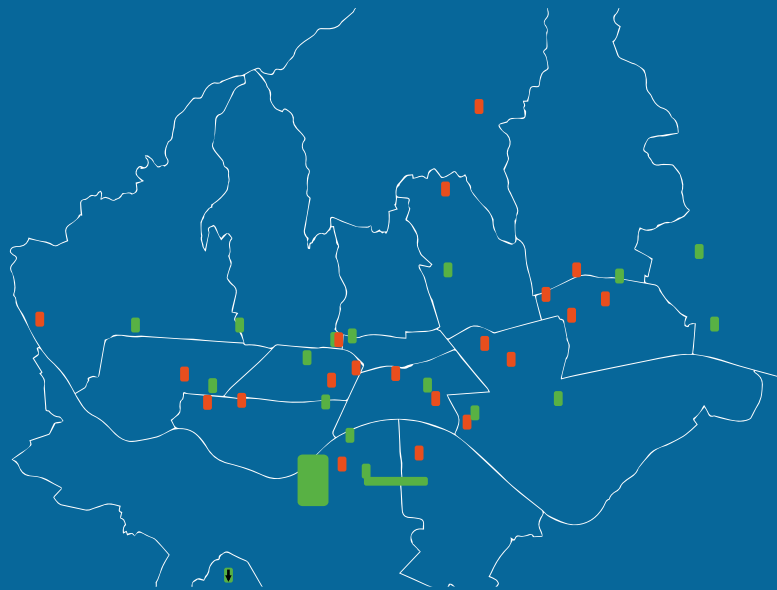
INDEKS 5

ČETVRT Novi Zagreb – zapad

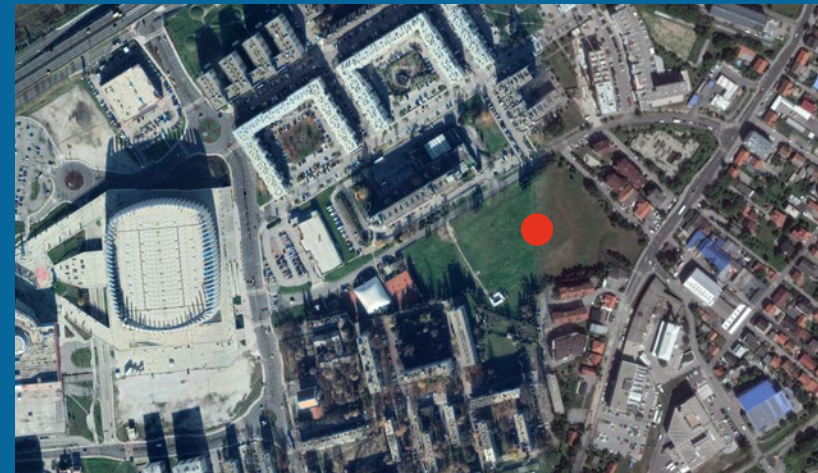
IZVOR udruga i stanovnik

OPIS Zapuštena velika zelena površina – urediti.

”Ne znam imovinski status, ali Lanište nema nijedan veći javni park.”

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potencijal velike neuređene zelene površine između Ulice Ive Robića i Remetinečke ceste u javni park za Lanište.

SLJEMENSKI POTOCI – NEDOSTATAK ŠETNICA

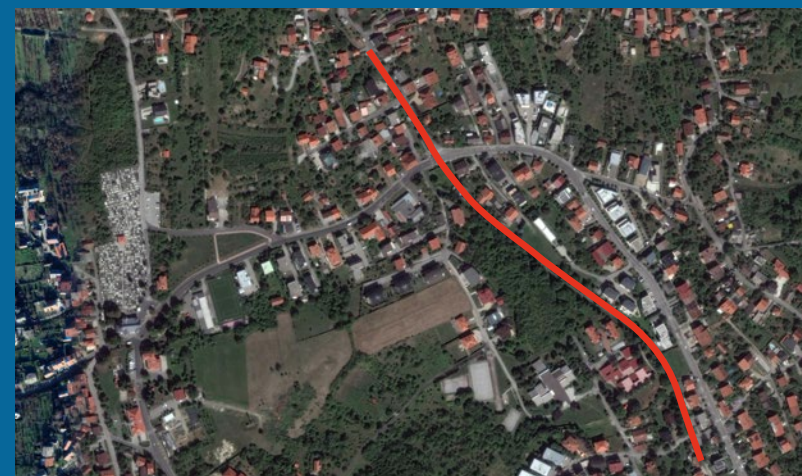
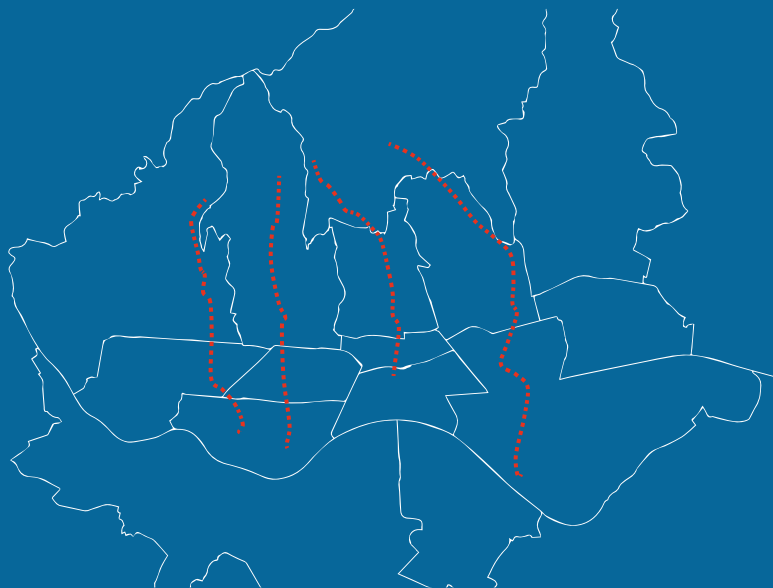
INDEKS 5

ČETVRT Podsljeme

IZVOR vijeće i stanovnik

OPIS Uz sljemenske potoke, npr. Mrzljak, Štefanovec itd. U rezerviranoj zoni oko potoka urediti šetnice i time rasteretiti prometnice ili ponuditi alternativu uskim i nepostojećim nogostupima uz prometnice na području četvrti Podsljeme.

Mjesto uz potok. Napraviti spomenik “šestinskoj frajli” i urediti šetalište.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređenja pješačko-rekreativnih staza uz potoke Štefanovec i Mrzljak.

ŠESTINSKI TRG

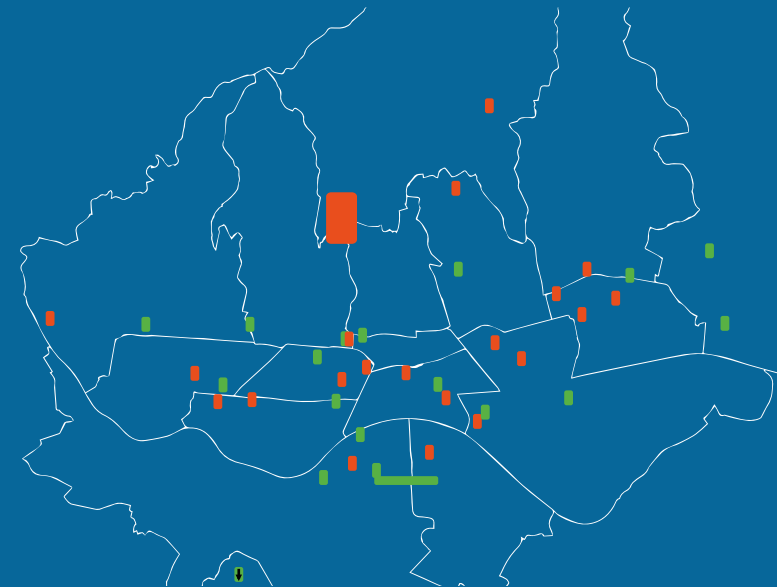
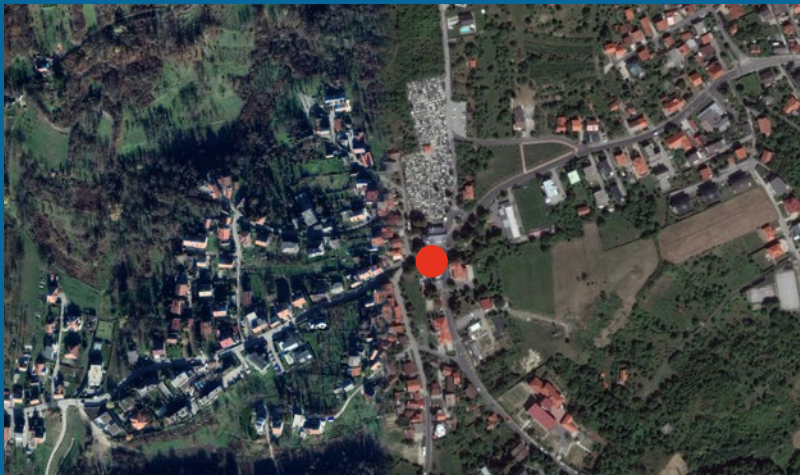

INDEKS 5

ČETVRT Podsljeme

IZVOR vijeće

OPIS Za ovaj je prostor već bilo izrađeno urbanističko rješenje. Potrebno je bolje riješiti promet u kretanju i mirovanju, te urediti javne pješačke površine koje ne postoje na tom centralnom prostoru Šestina.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređenja centralnog trga u Šestinama i regulaciju pješačkog i automobilskeg prometa.

TRG SV. ŠIMUNA – MARKUŠEVEC

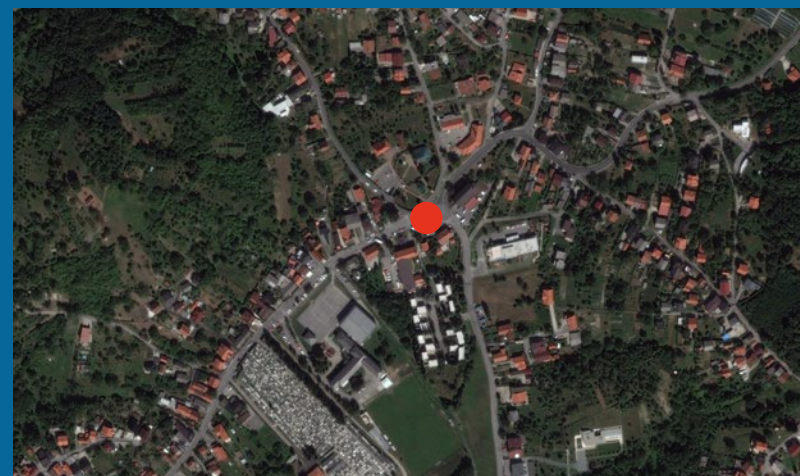
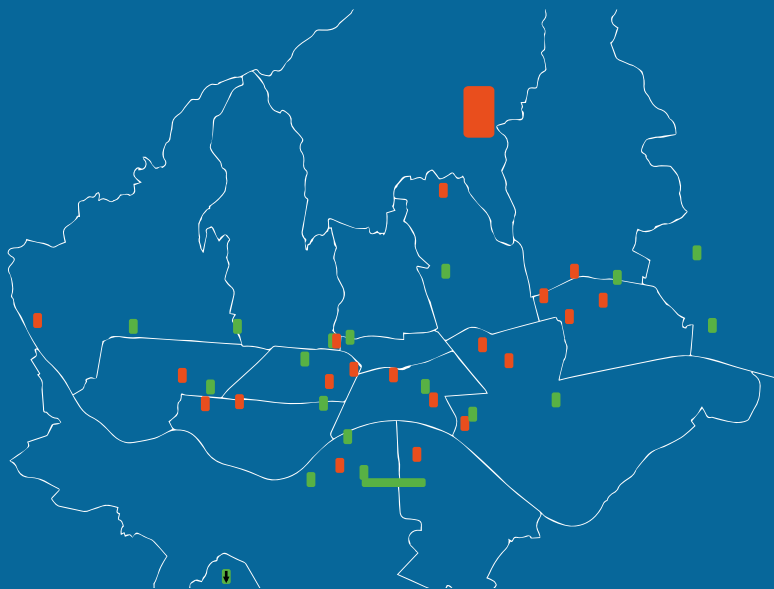

INDEKS 5

ČETVRT Podsljeme

IZVOR vijeće

OPIS Trg Sv. Šimuna je jedino otvoreno javno mjesto Markuševca, centralna točka okupljanja. Na tom se trgu križa 5 vrlo frekventnih prometnica što uzrokuje probleme s prometom. Popratni problem je i promet u mirovanju. Potrebno je urediti javne pješačke površine i riješiti problem prometa u mirovanju na nekom drugom mjestu. Također, potrebno je bolje prometno riješiti križanje.

Istraživanjem mišljenja građana uočena je potreba za preoblikovanjem glavnog trga Markuševca i prometa u centru.

ŽIČARA ZA SLJEME

INDEKS 5

ČETVRT Podsljeme

IZVOR udruga i stanovnici

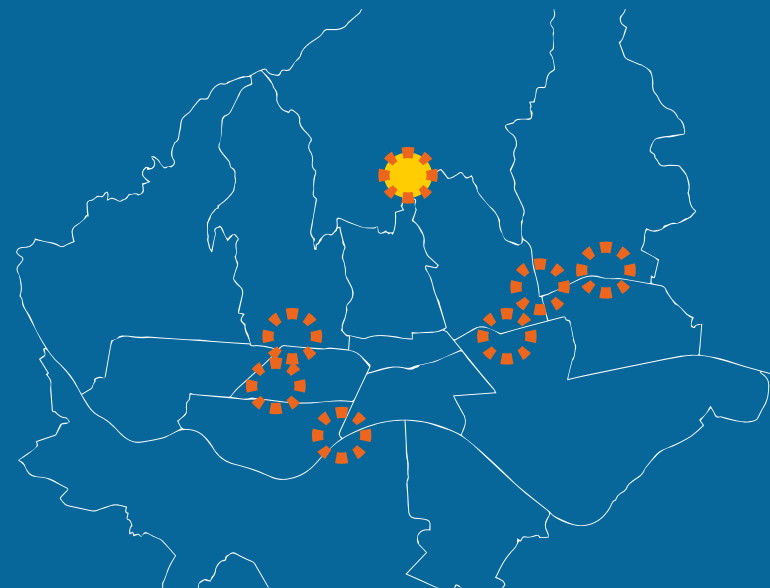
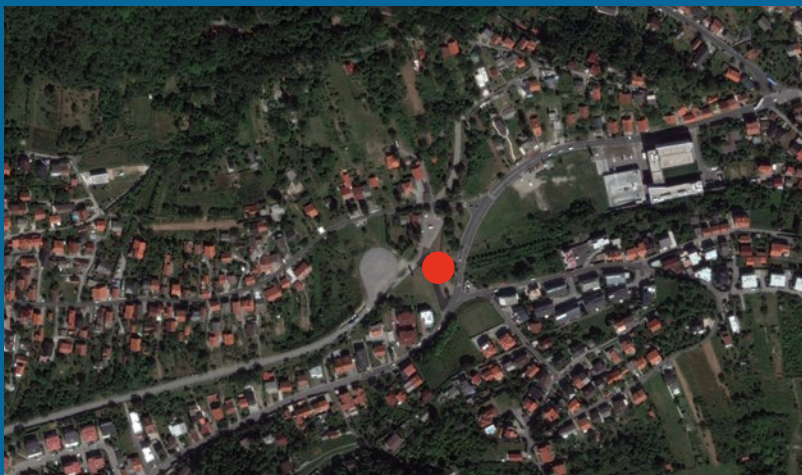
OPIS Obnoviti žičaru za Sljeme.

Osposobiti žičaru.

Vratiti žičaru.

Linija žičara - Sljeme. Urediti park šume i park prirode Medvednica (šuma je devastirana).

Vratiti žičaru.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na značaj Sljemenske žičare u životu građana te želju za njenim vraćanjem u funkciju.

PARK 101. BRIGADE GAJNICE

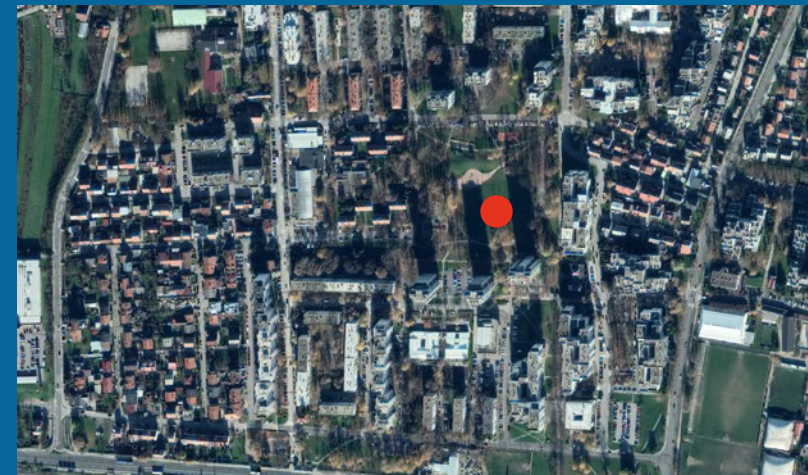
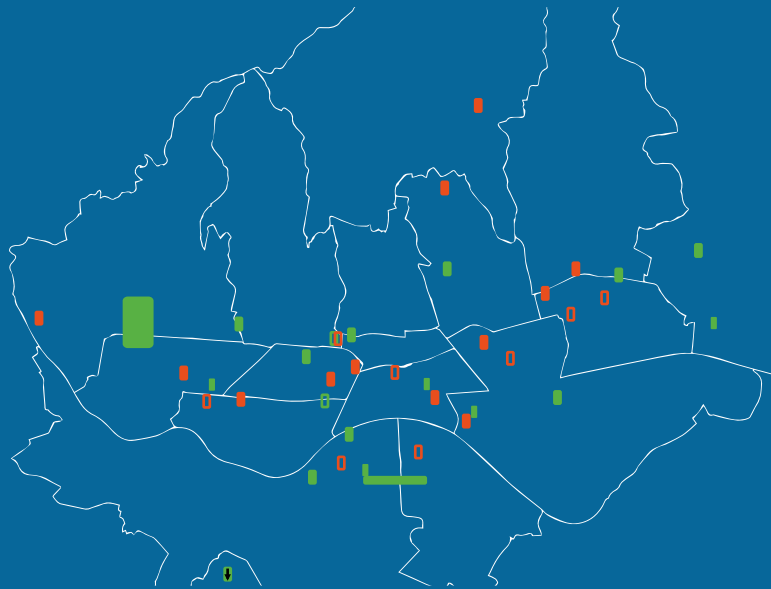

INDEKS 5

ČETVRT Podsused – Vrapče

IZVOR vijeće

OPIS Potreban natkriveni prostor za manifestacije, kulturne događaje.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređenja natkrivenog prostora za javne događaje na neuređenom trgu bez sadržaja.

TRG U PODSUSEDU

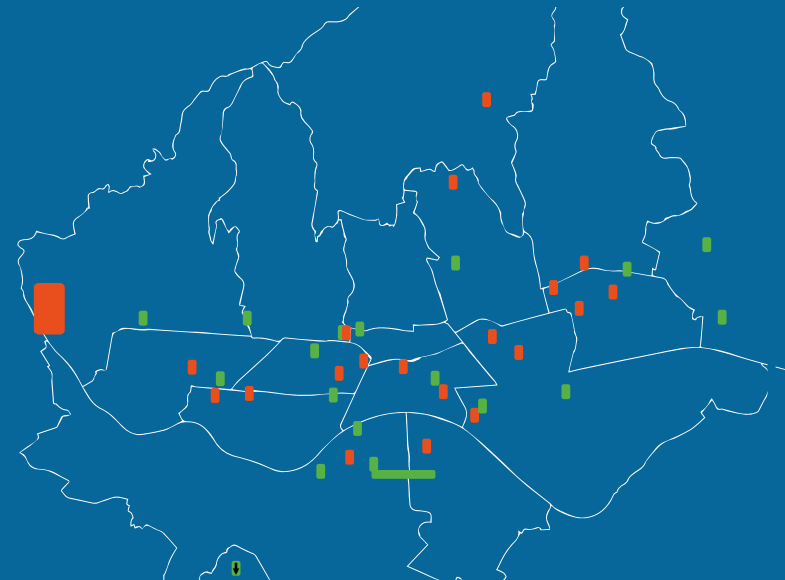
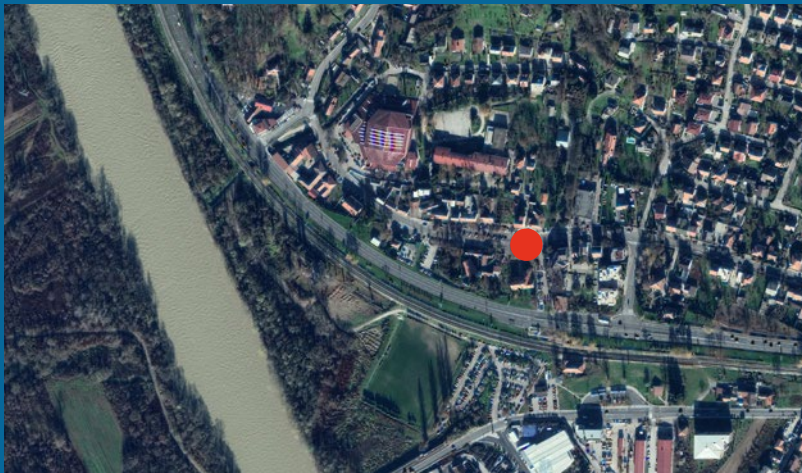
INDEKS 5

ČETVRT Podsused – Vrapče

IZVOR vijeće

OPIS Uređenje trga koji je sad parkiralište. Potrebno rješenje besplatnog parkinga i račistiti trg.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređenja centralnog trga u Podsusedu koji se trenutno koristi za parkiranje.

ULAZ U PARK MEDVEDNICU

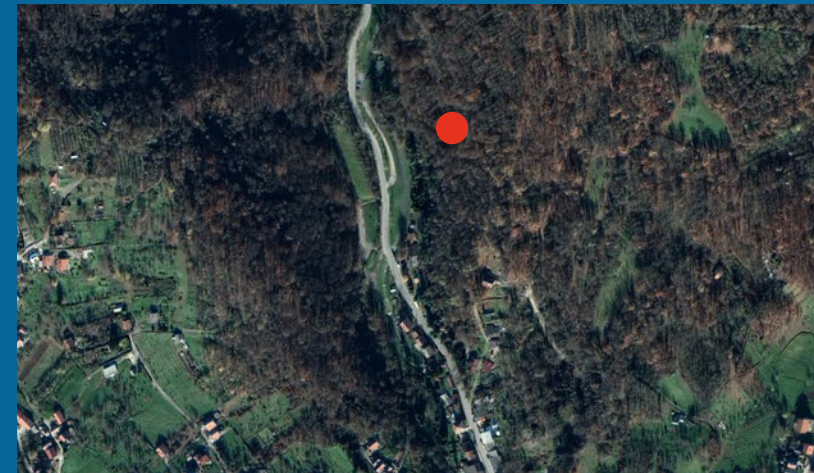
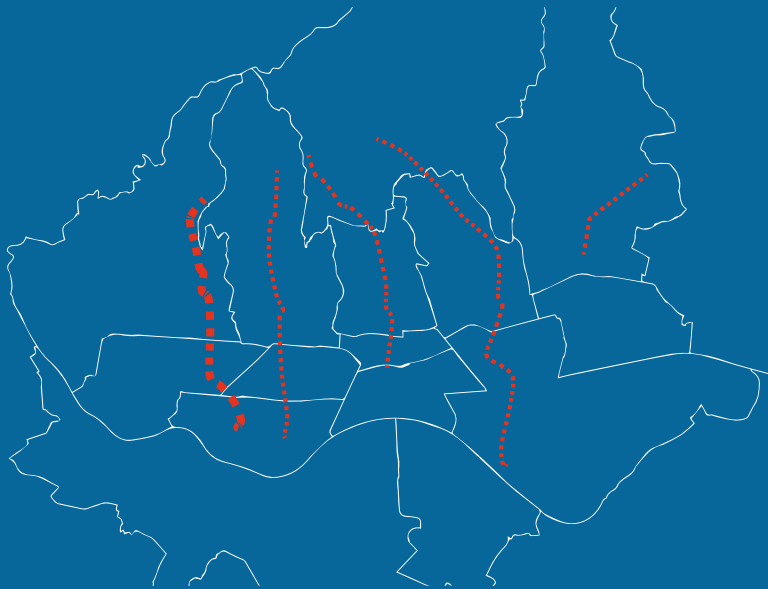

INDEKS 5

ČETVRT Podsused – Vrapče

IZVOR vijeće

OPIS Izgraditi ekološki park jer su tamo izvori vode, spomenici. Očuvanje kulturne baštine i prirode, korištenje za nastavu u prirodi.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potencijal uređenja prostora uz potok Vrapčak koji obiluje izvorima i spomenicima, formiranjem pješačko-rekreativnih putova i prostora za školu u prirodi.

GLAVNI PARK SESVETA

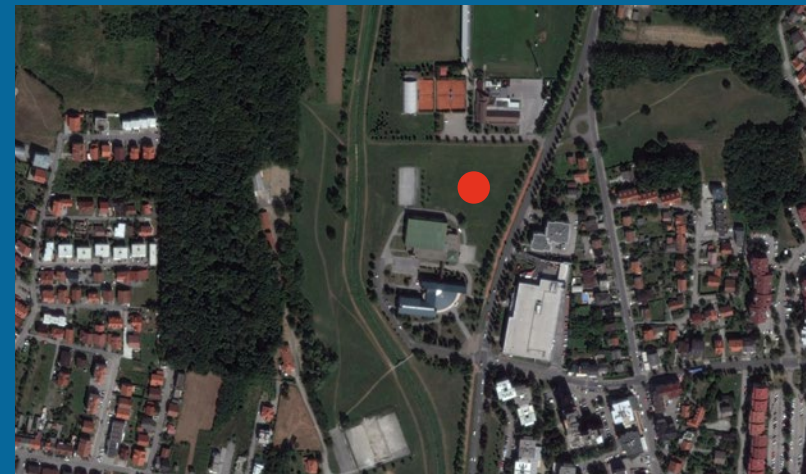
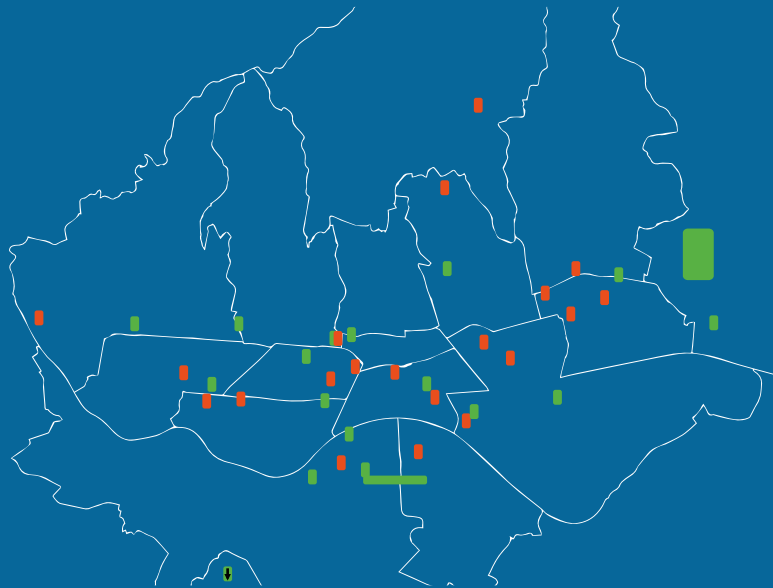
INDEKS 5

ČETVRT Sesvete

IZVOR udruga

OPIS Između Bistričke/Kašinske i potoka. Trenutno je tamo zelena površina, lokacija je dobra za glavni sesvetski park – u blizini se nalaze i škole.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potencijal zelene površine između Bistričke i Kašinske ulice te potoka da se urede kao glavni park Sesveta.

TRG IVANA KUKULJEVIĆA

INDEKS 5

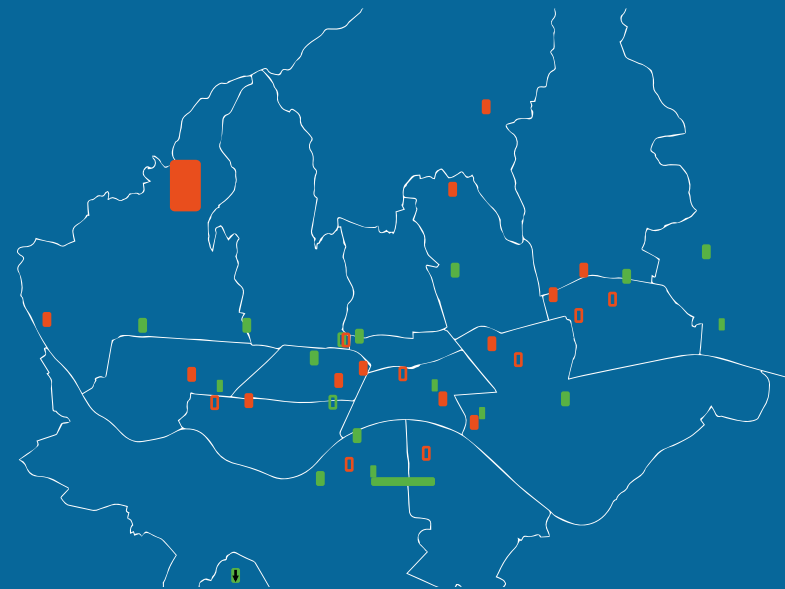
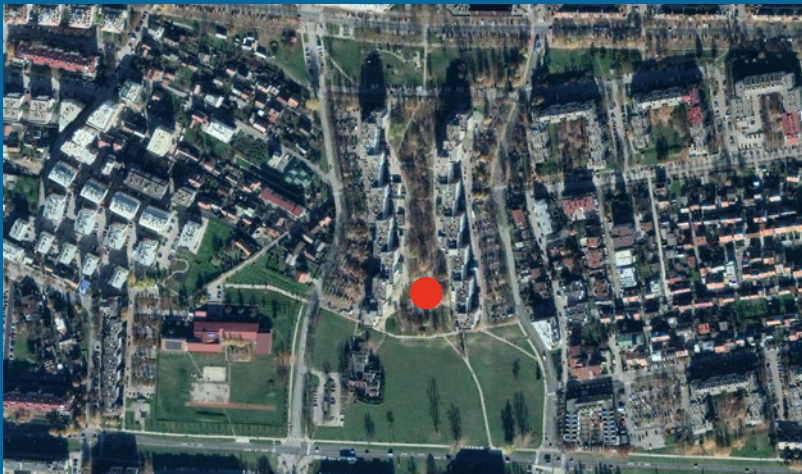
ČETVRT Stenjevec

IZVOR udruga

OPIS Trg I. Kukuljevića (Špansko) - južna ploha.

Potrebno uređenje zelene površine i igralište kao trga poveznog sa tržnicom. Potrebna je i hitna sanacija oborinskih voda.

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu uređenja zelene površine i igrališta na Trgu Ivana Kukuljevića kao parka i trga poveznog s tržnicom.

NOVI TRG TREŠNJEVKE (PROSTOR OKO TEHNIČKOG MUZEJA)

INDEKS 5

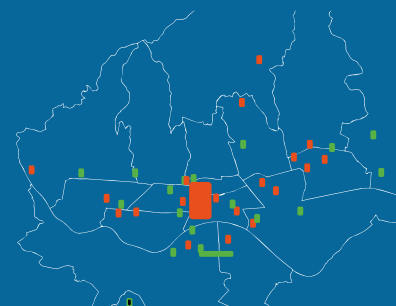
ČETVRT Trešnjevka – sjever

IZVOR vijeće i stanovnici

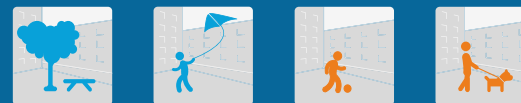
OPIS Uklanjanje ograde ispred Tehničkog muzeja i uređenje plohe novog javnog prostora, tj. trga koji se nastavlja na Trg Dražena Petrovića.

Stvaranje jačeg žarišta na lokaciji ispred Tehničkog muzeja i na trgu Dražena Petrovića. Na taj bi se način stvorio novi javni trg jer sadašnji, Trešnjevački, nije adekvatan kao glavni trg kvarta. Postoji i tema povezivanja mogućeg novog trga kod Cibone / Tehničkog muzeja s Trešnjevačkom tržnicom preko Tratinske ulice koja je puna zapuštenih gradskih lokala i čija bi se funkcija mogla revitalizirati. Mjesni odbor već ulaže dio sredstava koja su mu na raspolaganju u uređenje Tratinske ulice kako bi se oplemenila i postala ugodnija za pješake. Ograda oko Tehničkog muzeja prilično ga zatvara i čini neatraktivnim kako građanima tako i turistima. "Mislim da bi neka vrsta trga (otvorenog prostora) sa postojećim starim tramvajem i vlakom bili puno atraktivniji, uz naravno obnovu fasade."

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na mogućnost uređenja čvorišta Savska / Tratinska u novi Trešnjevački trg kroz povezivanje prostora ispred Tehničkog muzeja s Trgom Dražena Petrovića u zajedničku cjelinu.

PARK PRAVEDNIKA

INDEKS 5

ČETVRT Trešnjevka - sjever

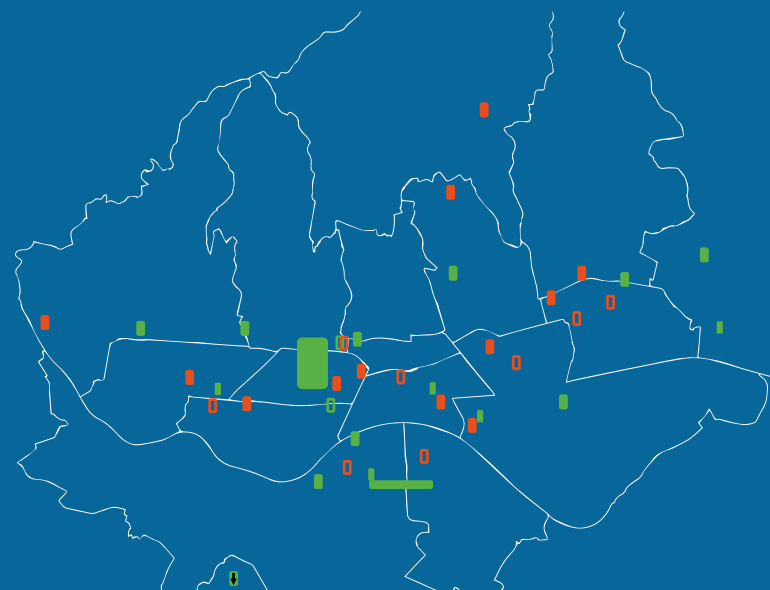
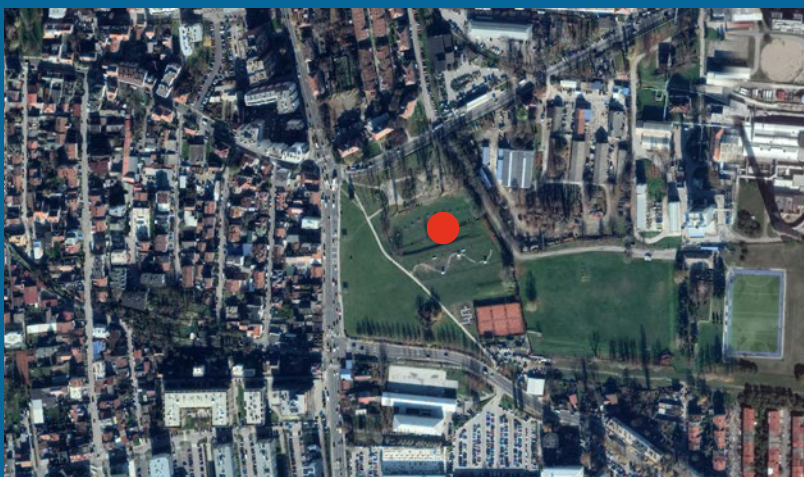
IZVOR vijeće, udruga i stanovnici

OPIS Oformljivanje zajedničkog jestivog voćnjaka – jestiva park-šuma.

Urediti zelenu površinu u park.

Bolje urediti.

Velika zelena površina, postoji livadni prostor koji je namijenjen za ljubimce, ali i dalje je velik dio livade neiskorišten. Livada bi mogla objedinjavati igrališta, trim staze, staze za vježbanje za starije osobe i još mnoštvo ostalog rekreativnog sadržaja za sve životne dobi

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na mogućnost da se na lokaciji uredi kvalitetni parkovni prostor.

OBALA SAVE UZ MOST SLOBODE

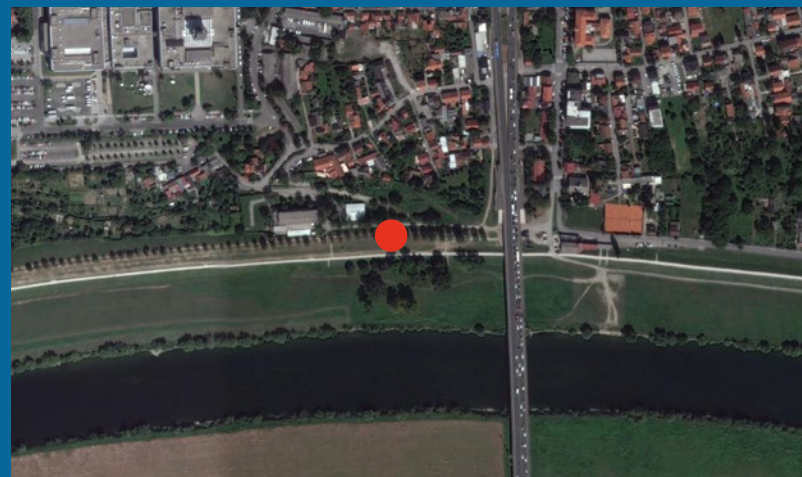
INDEKS 5

ČETVRT Trnje

IZVOR vijeće i stanovnik

OPIS Nasip obale Save i inundacija do korita, zapadno od Mosta slobode – ”predlažemo urediti prostor za kulturne i zabavne manifestacije (ljetna pozornica, i sl.). Početi s rasvjetom tog dijela nasipa. Potrebno urediti zapušteni prostor i oplemeniti jer je to bitno za cijeli grad. Savski nasip u globalu bi trebalo obogatiti sadržajima.”
”Urediti prostor oko Močvare i Jedinstva.”

Istraživanje mišljenja građana ukazalo je na potrebu za uređenjem sjevernog dijela savskog nasipa, zapadno od mosta Slobode u prostore rekreacije, javnih manifestacija te novih sadržaja.

IMPRESSUM

---

dr.sc. Kristina Careva
dr.sc. Rene Lisac
dr.sc. Tomislav Pletenac
dr.sc. Jana Vukić

Istraživanje participativnog potencijala građana u planiranju javnog prostora grada Zagreba

ZAGREB ZA MENE: studija akupunktura grada

NAKLADNIK:

Društvo arhitekata Zagreb
Trg bana Jelačića 3/1
10000 Zagreb

SUNAKLADNIK:

Sveučilište u Zagrebu
Arhitektonski fakultet
Kačićeva 26
10000 Zagreb

ZA NAKLADNIKA:

Tihomil Matković,
predsjednik Društva arhitekta Zagreb

ZA SUNAKLADNIKA:

dr.sc. Krunoslav Šmit, dekan

RECENZENTI:

dr.sc. Bojan Baletić
dr.sc. Ognjen Čaldarović

DIZAJN:

Šesnić&Turković

LEKTURA:

Zrinka Breglec

—

ISBN 978-953-7939-06-9 (DAZ)

ISBN 978-953-8042-42-3 (Af)

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 000997294.

Publikaciju je za objavu prihvatilo Povjerenstvo
za nakladničku djelatnost Arhitektonskog
fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na sjednici
održanoj 8. svibnja 2018.

Zagreb, svibanj 2018.

© Društvo arhitekta Zagreb